

Hosgakal Bodrum Hosgakal Bodrum
Hosgakal Bodrum Hosgakal
Bodrum Bodrum
 Hosgakal Bodrum
Bodrum Hosgakal Bodrum
Hosgakal Bodrum Hosgakal Bod-
rum Hosgakal Bodrum
 Hosgakal Bodrum
Hosgakal Bodrum Hosgakal
Bodrum Hosgakal Bod-
rum. Bodrum Hosga-
kal Bodrum. Hosgakal Bodrum

~~~~~

Hoşçakal Bodrum

Cahit Kayra

Boyut Yayınları - 1996

~~~~~

Bir Küçük Yorum

“Yabana Yanıt Vermek” diye bir şey var. Doğadaki bütün varlıklar kendilerini gerçekleştirerek yaşama yanıt vermeye çalışırlar. Bitkilerin çiçek açmaları, elma ağacının meyva vermesi, bulutların yağmura dönüşmesi hep böyle yanıtlardır. İnsanlar için de aynı yasa var.

Yaşam olağanüstü bir şey. Yaşayan insanın bunun değerini bilmesi gerek. Yobaz karanlıklar dünyasına gömülürken, bizler yaşama yanıt verebildiğimiz ölçüde mutlu oluruz. Kimimiz para kazanarak, kimimiz aşklar peşinde, kimimiz gerçekleri arayarak, kimimiz güzel sesler, kimimiz güzel renkler içinde hep bu mutluluğu ararız. Benim bu öyküleri yazmamın nedeni de bu! Mutlu olmak için yazıyorum. Bu mutluluk tek başına oluşan bir bencillik değil. Bir bütün içinde olan bir şey. Bu bütün içinde eşimi, dostlarımı, okurlarımı, akşamları bir kadeh rakıyı ve özgürlüğü seviyor ve yaşama yanıt vermeye çalışıyorum.

Cahit Kayra, Kasım 1996, Moda

Bodrum Bir Senfonidir

Eylül sonuna yaklaşıyoruz. Yazın kalabalığı, aşırı sıcaktan amok çarpmış insanların çılgın gürültüleri bitiyor. Onlarla birlikte Bodrum'un senfonisi de artık susuyor giderek.

Bodrum yaz aylarında büyük bir senfonidir. Yirmi dört saat sürer. On sekiz bölümü vardır. Her bölümün tadı başkadır. Üç allegro, bir allegro asai, bir allegro ma non troppo... Sonra andanteler, derinlerde akan sular gibi... Daha neler neler... O doyum olmaz güzellikteki anlatış biçimleri, o dolçeler, o furyozolar ve sonsuzcasına çeşitlenen kutsal ahenkler...

Böyle bir senfoniye ne tek bir kişi, ne de Çin'de olduğu gibi 'Birleşik müzikçiler' yapabilirler. Bu senfoniye yaratmaya ne Beethoven'in, ne de Brahms'ın gücü yeter. Ne Karajan ne de Hikmet Şimşek onu icra eden dev orkestrayı yönetebilir. Bu senfoni Bodrum'un toplumsal dehasının yapıtıdır ve kutsal bir şef tarafından yönetilir. Bu şef, bütün gizemli varlıklar gibidir; onu göremezsiniz, duyumsarsınız, sezinleyebilirsiniz. Belki orada, denizlerin içinde, Değirmen Burnu ile Mantar Burnu arasında bir yerde olmalıdır. Orkestra ise kıyıda Rasattepe'ye, Barış Mahallesi'nden kente giriş yoluna, Antik Tiyatro'nun anfisine, Çırgan'a, Gümbet'e ve uzaklara yayılır.

Gizemli ve kutsal Yönetmen, tanyeri ağarırken çubuğunu kaldırır ve işaretini verir. Önce sağdan soldan horoz sesleri gelir; onları minarelerdeki hoparlörlerden çeşitli tonlarda ezan sesleri izler. Böylece Bodrum'un günahkâr insanları kurtuluş yoluna çağırılır ve şeytan kovalanmış olur. Yalnız Yönetmen müezzinleri ayrı ayrı zamanlarda devreye sokar. Tepe Camii'nin müezzininin saati ileridir. Caferağa Camii'nin müezzinininki de geri kalıyor. Uzaklardan gelen boğuk ve sisli seslerin biteceğine yakın bu caminin müezzininin çatallı sesiyle Bodrum Senfonisi canlı bir bütünlük kazanmaya başlar. Bu sesler bazen açık pencerelerden içeriye uzak ya da yakın fırtınaların gürültüleri gibi girer ve inandırıcı güçleri ile sizi uyanmaya çağırırlar. İngiliz Presbiteriyeni, Fransız Katoliği ve Şintoist Japon bu seslerin etkisi ile İslam'ın sonsuz gücüne yenik düşerler.

Ezan sesleri belli aralıklarla sona ererken, gizemli Yönetmen evlerde yaşayan dağınık ailelere işaret verir. Bunlardan biri bizim komşumuzdur. Üç aylık kız çocukları, o kadarcık vücuttan nasıl çıktığı

anlaşılamayan bir cayırta ile ağlamaya başlar. Komşu kadın uyanır; siz de horoz ve ezan seslerinden uyanmamış iseniz uyanırsınız elbette.

Bodrum'un avare köpekleri geceleri kafa çeken turistlerle birlikte geç yatar ve geç kalkarlar. Onların senfonideki yerleri her şey, herkes sustuğu zaman havlamaktır. Bununla birlikte sabahları, gününe göre kimi arslan gibi kkrer, kimi ıngırak gibi ter. Bu arada arka ıkmazdaki Osman'ın boz eşeği tatlı ve özlemler dolu sesiyle senfoniye katılır. Kaledeki tavus kuşları da bet sesleriyle bu ahengi renklendirir ama siz uzaklardan işitemezsiniz.

Bu aşamada, arkadaki Atatürk Caddesi'nden, günün ilk kamyonu büyük bir hız ve gürültüyle geçer. Limandaki mendireğe, kazılan yolların taşlarını taşır. Bu kamyonlar orkestranın timpanisi gibidir ve Osmanlı mehterlerinin ksleri gibi yalnız kulaklarınızın zarını değil, üstüne uzandığınız yatağı, onun altındaki döşemeyi, evin duvarlarını, sokakları sarsarak geçerler.

Çok uzaklardan, belli aralıklarla, İmparator Senfonisi'ndeki top sesleri gibi derin ve boğuk gm güm diye gürültüler gelmeye başlar. Ya taşları çıkarmak için dinamit atıyorlardır ya da çıkardıkları taşları denize dkyorlardır. Uykuda iseniz biraz korkar, biraz şaşırırsınız. Uyanıksanız dinler ve tadını çıkarırsınız.

Bu alçak tonda seslerin oluşturduğu büyük ve sevimli ahenk içinde ilk kez cırlak sesli bir mopet, sabahın serin havasını tırtıllı ekmek bıçağı ile kesercesine zırlayıp sokağa girer. Adam ya da ocuk mopetin egzosunu çıkardığı için çıkardığı sesin desibel gücü yüzden fazladır. Yönetmen böyle istemiştir.

Müzikten iyi anlayan ve duyarlı kulakları olanlar bu arada, hangi bilinmez nedenlerle zamanında uyanamamış bir müezzinin, bu gürültü içinde işitilmeyen ezanının tatlı ve hüzünlü melodisini ayırımsayabilirler. Zaten o sırada arkadaki ıkmaздan tangırtılı arabasını geçiren çöpünün kürdili makamından 'i' sesini de herkes işitmez. Bu nedenle p, çöpleri almadan uzaklaşır. Bazı hanımlar arkasından bağrışırlar. Bu bağrışmalar Yönetmen tarafından ön plana çıkarılır ve Hanife Hanım'ın ıngıraklı sesi tırbşon gibi sokaklardan duvarları açıp kulak zarınıza saplanır.

Okuldayken, benim şimdi Erdek'te yaşayan sınıf arkadaşım Reşit'in, gitarla çaldığı 'Rumuras Granados'u dinlerdik. şimdi burada olsaydı, kuşkum yok 'Rumuras Bodrumos' diye nefis ve zgn bir yapıt çıkarırdı ki, müzik literatürüne geçerdi. Neyse biz senfonimize dönelim. Ozanın dediği gibi:

‘... Şehir uyandı... Gerindi uzun uzun...’

Bu gerinme uzun sürmez aslında Bodrum’da. Sokaklarda acımasız sürücüler klaksonlarını öttürmeye, dükkânlar teyplerini çalıştırmaya başlamışlardır artık. Ama doğa da oradadır. Aç kumru yavruları uzaktan uzağa buğulu sesleriyle ‘Gu, guu guk... Gu, guu guk...’ diye ana kuşu çağırmaktadırlar. Bu bana Yönetmen’in ilk işaretidir. Ben de kalkar senfonideki yerimi almaya hazırlanırım. İlk iş olarak aşağıya inip mutfakta açık kalmış olan tencereleri karıştırmaya çalışan korsan kediye büyük bir şamata ile kovarım. Kovarım dersem, saplı süpürgeyi de arkasından atarım ve o arada atalarımızın savaşlarda yaptıkları gibi korkutucu sesler çıkarırım. Benim şamatom büyük senfoni içinde küçük bir zil tıngırtısıdır ve elbette az işitilir.

Çünkü yan taraftaki çıkmazda, kaçak inşaatta çalışan işçiler oradaki tahtalarla birlikte, sizi, beni yukarıdan aşağıya ya da yanlamasına kesercesine sesler çıkaran bir elektrikli hızarı vınlattılmaktadırlar. Gizemli Yönetmen o sırada onlara işaret vermiştir. Bu arada belirli bir psikato... Çekiç sesleri... Tatlı ve kararlı tak-tuk’larla tam kıvamını bulmaya başlayan senfoninin bütünlüğüne anlamlı bir derinlik katarlar.

Yönetmen senfoninin dördüncü bölümünü Garajlar’da başlatır. Önce garajların bulunduğu meydandan, boğazlanan fillerin çıkardıkları dramatik böğürtülere benzeyen alçak tonda büyük sesler yükselir. Mahalleleri, caddeleri, sokakları, ağaçları aşarak evinizin üstüne çöker; adeta altında kalırsınız ve anlarsınız ki, İzmir’e ya da başka yerlere otobüsler kalkmaktadır. Aynı zamanda arka caddede otobüse yetişmek için gazlayan taksilerin yüksek tonda klaksonları ve değişik viteslerdeki motorların patırtıları canlı serpintiler halinde günün ısınmaya başlayan havasına yayılır.

Asıl görkemli ve etkili müzik beşinci bölümde, pazar yerinden adeta patlar gibi yükselir. Bugün Cuma’dır ve Bodrum pazarının ikinci günüdür. Girişteki kasetçi bir dehşetler müziği cayırdatır. Anitra’nın dansı, Faust’un Mephisto ile karşılaşması, Butterfly’nin harakirisi, Dante’nin “Cehennem”inde kızgın kumlar üstünde koşuşanların acıklı feryatları... Hepsi bir arada ve Türkçe versiyonları ile insanları darmadağın eder; alır ve başka âlemlere götürür:

‘Kadere bak!
Ağlaya ağlaya kör oldum...
Genç yaşımda verem oldum...’

Kasetçi, Bodrum Senfonisi’nin başta gelen enstrüman gruplarından biri

olması nedeniyle, bütün pazar yerinin gürültüsüyle rekabet halinde azgın ve kazgın [Kafa kazıcı] müziğini gittikçe kalıcı bir hengâme ile icra eder. Fakat aynı anda karpuzculara işaret veren gizemli Yönetmen domates, patates, semizotu ve ahh! menhus kumhavucu, hardal otu, labada, pazı ve daha neler varsa onları satanları da harekete geçirmiştir. Hepsi birden büyük bir coşku, etkinlik ve görev sorumluluğunun bilinci içinde, tam teşkilatlı bir koro halinde çalar ve söylerler. Böylece senfoninin en heyecanlı bölümlerinden birini dinlemeye ve tadını çıkarmaya girişirsiniz.

Bu sırada zihniniz de açılmış, aklınız yerine gelmiş ise çay yapmayı düşünürsünüz; ama uyku sersemliği tam geçmediği için ibriği elinizden düşürür ve bacağıınızı haşlarsınız. Bacak haşlanınca basarsınız kalayı... İçerden koşup gelirler. Sizi senfoni dinlerken gürültü yapmakla suçlarlar.

Tam bacağıınızı tamir ederken... ki, bu sırada yedinci bölüm icra edilmektedir; avlu kapısının çingırağı çalınır. Omlet görüntülü bir surat:

- Penziyonnn?

- No penziyon!

Çingırak yine çalınıp omlet surat uzaklaşırken birden Belediye'nin hoparlörlerinden önce nostaljik bir çan sesi ve sonra uzaklarda hava dalgalarına karışıp yansıya yansıya avlunuza kadar uzanan, ama ne olduğu anlaşılamayan Arapça bir şeyler. Peşinden: '... Mahallesinde ... işleri ... saat on birde ... duyurulur.' Duyurulur ama yarısından fazlasını duyamazsınız. Çünkü birden tepenizde müthiş bir takırdı kopar. Milyonlarla yıl önceki jeolojik dönemlerden kalma balık-kuş peterodaktiller gibi uçan bir helikopter bütün sesleri bastıran bir gürültü içinde geçer gider. Ezilip büzüldüğünüz yerden kalkmaya çalışırsınız ama bu arada pazar yerinin garguru, otobüs kornaları, mopet cırlamaları, çocuk ağlamaları, köpek ulumaları... ve daha neler varsa, arka planda ve derinlerden işitilen leitmotive'ler gibi inlerler. Figaro ile Rahip Tutu ise korkularından, deliye döner; mutfak damından atlayıp içeri kaçar ve masaların altına saklanırlar.

Sonra o büyük gürültünün ardından kısa bir süre için leitmotive müziğin bile işitilmediği bir sessizlik olur. Aslında kulak zarınız öylesine zorlanmıştır ki, yerine gelip görevini yapması için kısa da olsa bir zamana gerek vardır. Zaten bu sırada Yönetmen dokuzuncu bölümü başlatmaya girişmiştir. Bu bölüm neşeli bir allegrodur. Atatürk Caddesi'ndeki bir gazino, bar, batakhane, meyhane karışımı

bir yerden Bodrum'un canlı gürültülerine hak veren yöneticilerini bir kez daha haklı çıkaran türküler, şarkılar işitilmeye başlar:

'Kadifeden kesesi,
Kahveden gelir sesi,
Oturmuş kumar oynar.
Ah ciğerimin... Ah ciğerimin köşesi...'

Şarkı, eşi az bulunur bir romantizm ve lirizm dalgası içinde, senfoninin sel gibi coşkularla çağıldayan ihtişamına değişik bir renk katar ve içinizden 'Ah, bitmese' diye dilekler geçirirsiniz. Zaten bitmez de:

'Hadi yolla... Yar yolla
Yollayamazsan nar yolla...'

Bu müzik, Bodrumlu gazinocuların, sanat güneşlerinin, aylarının ve yıldızlarının, tatile gelmiş yerli turistlerin estetik olgunluklarını kanıtlayan bu müzik... Zaten artık durmayacak; gecenin geç, ertesi sabahın erken saatlerine kadar sürecektir. Kutsal ve gizemli Yönetmen bunun büyüsunü keşfetmiştir. Kentin yöneticileri de bunun tam inancı ve bilinci içindedirler.

Bunlar birbirini izlerken öğleye yaklaşırsınız. Öğle, senfoni kuralları dışına taşmak demektir. Sololar başlar... Önce öğle ezanı. Bugün Cuma olduğu için ezanlar biraz ayrıntılı ve uzun boylu okunur. Üstelik öğle ezanlarının görkemli sesleri yalnız kalmaz. Kentte her gün iki üç kişi ölür. Ölenler büyük bir ustalıkla ölme ve gömülme töreninin zamanını -hepimize geçinden gelsin- bu mübarek güne rastlatırlar. Cuma günü ölmek elbette büyük ergidir. Bu nedenle daha önceki günlerde adres değiştirenler Cuma'yı beklerler. Bu sıcaklarda güç olur ama, olur işte... Kısacası birbiri peşine acıklı salalar verilerek senfoniye ruhani bir hava kazandırılır.

Ezanlar, sabahki gibi değişik aralıklarla seslendirilerek etkileri arttırıldıktan ve böylece bir kaç Hristiyana "Hak dini"nin benimsetilmesi sağlandıktan sonra -tabii bu arada Müslümanlar da iman tazelemek fırsatını bulurlar- öğle sonrası müziği başlar. Bu müzik başlarken pazar yerindeki cümbüş tam kıvamında bir diminüento ile ağır ağır söner. Kasetçi zebanisi mallarını toplar ve cehennemini Milas'a ya da başka bir yere götürerek oradakileri perişan etmeye hazırlanır.

Tam bu diminüentoların tadını çıkarayım derken... Birden sürpriz senfonisinde olduğu gibi uyuyanları dehşet içinde ayağa fırlatan bir

durum olur. Baskına mı uğradık, bombalanıyor muyuz, diye telaşa kapılırsınız. Bir jet uçağı günün öğle üstüsünün yumuşamış, erimiş havasını, Kuzey Kutbu'ndaki ozon tabakasının yırtıkları gibi yararak geçer... Uçağın Türk uçağı olduğunu öğrenirsiniz ve 'Çok güzel, mükemmel korunuyoruz Yunanlılara karşı!' diye mutlu olursunuz.

Gece saatlerinde Bodrum Senfonisi'ni dinlemekten uyuyamadığınız için öğleden sonra biraz kestirmeyi düşünürsünüz ve umut edersiniz elbette ki, gizemli Yönetmen günün o saatinde orkestrayı daha sessiz ve tatlı, dinlendirici... sustenuoto parçalarla çalıştırsın. Gerçi deneyimlisiniz ve uyuyamayacağınızı biliyorsunuzdur. Ama siz 'Ben görevimi yapayım da uyku ister gelsin ister gelmesin' dersiniz. Gerçekte kutsal ve gizemli Yönetmen senfoniye biraz ara vermiş gibidir. Atatürk Caddesi'ndeki kadife keseli sevgilisini kahveden çağırın şırfıntı da öğle uykusuna yatmış olabilir. Ama bu sırada orkestra çalgıcıları da çalgılarının akordunu tazelemeye başlarlar ve tam sizin içinizin geçeceği sırada avlu kapısının mandalı açılır, çingırağı çalar:

- Is Gunduz here?

Elinize İngilizce bildiğinizi göstermek fırsatı geçtiği için şişinerek yanıtlarsınız:

- No... Gone to the Institute!

Kapı kapanır ama çok geçmez yine açılır:

- Boooş ooodaa vaaaer?

- Burası pansiyon değil!

- Haaa çokiy... Siz kaç yıl var buraadaaa?

Onları savarsınız, telefon çalar:

- Hüseyin'i çağırsana...

Hüseyin'le konuşmak isteyen kaba herifle ufak bir ağız dalaşı yaşanır. Yine yatağa döneyim derken kapı yine açılır:

- Postaaaa...

Postadan telefon faturası çıkar. Elli beş bin bilmem kaç lira... Yahu bu kadar konuşmayı kim yaptı diye düşünürken gizemli Yönetmen orkestrayı yine harekete geçirir ve ikinci ezanları başlar. Bazı

müezzinler bu ezanları tabanca patlatır gibi terennüm ederler. Genellikle vefat edenlerden öğle vaktini kaçıran bir iki rahmetlinin de salaları ve cenaze töreni ikindide yerine getirilir.

Bu etkinliklerin hemen peşinden Cumhuriyet Caddesi denilen koridor-sokaktaki kokoreççi, lahmacun ve börek satıcılarının teypleri işlemeye başlar. Kamyonlar da dört dönmeye girerler. Cırlak mopetler, arabalar, akşamüstü yola çıkacak olan otobüslerin dinazor böğürtülerini andıran havalı komaları... Boğuk, tatlı ve nostaljik yankılar yaparak kentin havasını doldurur. Orkestra yavaş yavaş akşam havasına girmeye başlar.

Akşamla birlikte Cumhuriyet Caddesi'nin kalabalığı artar ve bu kalabalığın toplu sesi, Madrigal, Berlin, Londra Kraliyet orkestraları ve daha hangi korolar varsa onları kıskançlıktan çatlatacak bir görkemle yöreyi egemenliği altına alır. Takı satıcılarının cıvıltılı pazarlıkları, yerlere halılar seren akıncı işadamlarının şamataları... İnsanların arasından akıl almaz bir ustalıkla ve hızla geçen motosikletlilerin terbiyesiz ıslıkları... O kalabalıkta, otellerin pisliklerini alıp gitmek için sokağın ortasına lök gibi çöreklenen vidanjörlerin homurtusu... Birbirleriyle sanki on yıldır görüşmemiş gibi ve kendilerini yöredekilere işittirmek amacıyla uzaktan uzağa bağrıışan kaporta tamircisinin ve eşinin cırlak sesleri...

Öte yanda, Atatürk Caddesi'nden geçen bir kamyon üstünde beş tane hayta ile terbiye görmemiş kısık sesli pespaye bir genç kız müsvettesinin çekici çağrıları:

- Bu akşam... yerde... en güzel arabeskler... göbek oyunları...

Bütün gazinolardan, barlardan, diskolardan, meyhane ve batakhanelerden her türlü kakafonik sesler... Müşteri çağıran garsonlar ya da garsonlarını pataklayan acımasız patronların çatallı ve bet sesleri... Ana caddede utanmaz ve yüz­süz bir gazinocunun iş­lettiği bir batakhanede on iki yaşında bir çocuk, hoparlörün yardımı ile sanat değeri ölçülemeyecek derecede yüksek bir şeyler haykırmaya başlamıştır:

‘Aşkımız kadere mağlup mu oldu?’

Dinler ve estetik heyecanlar içinde benliğinizden uzaklaşırsınız.

Daha aşağıda bir yerde cayırtılı bir caz, daha ötesinde pop müziğinin en kralları... Kentin göklerini dolduran ahenge değişik renkler katarlar. Kargalar sürüler halinde dolaşp aşağıdan yukarıya yükselen sesleri aynı güzellikte nağmelerle ve koro halinde -bazen baskın

biçiminde- gaklamalarla karşılarlar. Öteki kuşlar, kumrular, serçeler korkup uzaklara kaçmaya çalışırlar.

Bu sırada Yönetmen, deniz tarafından akılamaz güzellikte bir solo başlatır... Uzaklardan... Ama hızla yaklaşan büyükçe bir teknenin üstüne kümelenmiş kadınlı erkekli bir yerli turist grubu kentin kıyılarındaki seyircilere nefis göbek danslar sergiler; aynı zamanda bir ağızdan arabeskler ya da Mütareke yıllarında moda, daha sonra klasik olmuş, eski ve derinliği olan parçalar okurlar:

‘Yuvarlak altınsın... Canımı yakaaaaarsın...’

Tekne karaya yaklaşırken göbek atanların iyice babaları tutar. Dümbelek, çiftenara ve zurna sesleri Kale'nin duvarlarına çarpıp yansıyarak size döner. Bunları görüp bu sesleri dinlediğiniz için şansınıza sevinir, mutlu olursunuz. Bu bir işaret gibidir. Artık finale girmek üzereyiz. Animato con motto, vivace, furiso... Aklınıza gelebilecek en azgın tempolar teyplerden, mikrofonlardan, hoparlörlerden milyonluk desibel güçlerle fışkırarak ve giderek her an biraz daha azıtarak, önlerine gelenleri silip süpürür ve sizi bir anafora sürükler. Bu sürüklenme öylesine olur ki, kulaklarınızdan girip bulabildikleri bütün yollardan vücudunuzun en gizli köşelerine, dalak, pankreas, böbrek ve bilcümle sakatatınıza ve bunların da ötesinde protoplazmanızın derinliklerine, kromozomlara, genlere kadar yayılır.

Başlangıçta titremeleler içinde kalırsınız. Sonrası daha başkadır. Yakından gelen seslerin bu derine işleyiciliği yanında uzaktan gelen seslerin yüksek tondaki notaları, mesafeler içinde, kalın ve ağır bir yemek sosuna benzeyen kollektif gürültü arasında yitip gider ama alçak tondaki timpaniler gümmm, gümmm, gümmm'leriye bütün duyma, düşünme, hatta hareket edebilme olanaklarınızı alır götürür. Sindirim sisteminiz ise tümüyle kaput olmuş gibidir. Senfoni artık bütün gücüyle size çullanmıştır. Kaçamazsınız, korunamazsınız. Kurtulmanın tek çaresi, ölmektir. Ölümü düşünmeye başlarsınız.

Bu dehşetler bölümü saatler sürer. Zamanla bazı çalgılar, genellikle yaylı sazlar susmaya başlar. Ama vurmaları ve nefesliler görevlerini kahramanca sürdürürler. Bu arada bazı gazinocular ve batakhaneciler biraz daha müşteri gelsin, ya da gelmiyorsa:

- Namussuzlar, madem ki kazıklanmaya gelmiyorlar öyleyse bu işkenceyi çeksinler, diyerek hoparlörlerini her zamankinden daha fazla açıp kentin havasında titremeyen tek bir molekül bırakmazlar.

Ve siz... on ikiye, bire, ikiye kadar beklersiniz... Senfoni susmaz,

bitmez. Ama yine de yatağınıza çekilirsiniz. Bu arada Yönetmen sizin yatağınıza bir kaç tane sivrisinek gönderir. Onların kibar ve ince vızılıtları ancak burnunuzun dibine kadar sokuldukları zaman işitilir. Daha doğrusu sizi sokup cinayet yerinden keyifle ayrıldıkları sırada... Ama deneyimleriniz vardır. Odanızda kendi malınız olan bir iki sivrisinek bulundurdurursunuz. Işıkları açmazsınız; dışardan başkaları girmez. Siz de bir iki yara ile idare edersiniz. Her biri bir iki kez sokup kanınızı yeterince emdikten sonra doyarlar. Siz biraz kaşınmakla birlikte daha sonrası artık o konuda rahat edersiniz.

Dışarda senfoninin son bölümlerinin icra edildiği ve siz de uykusuzluktan ölecek hale geldiğiniz için daha önce bir kaç kez başarısızlıkla sonuçlanan bir yöntemle, ne olursa olsun diyerek bir kez daha başvurursunuz. Kulaklarınızı plastik macunlarla tıkarsınız. Dışarının sesi kesilir ama bu kez kendi içinizdeki korkutucu sesleri dinlemeye başlarsınız. Bunlar bir senfoni oluşturmaz ama karışık sololar, resitaller halindedir. Hele yüreğinizin vuruşu... pom pom edişi dışardaki senfoninin timpanisinden daha etkili olur ve bir kez daha çıldırmamak için plastik macunları kulaklarınızdan çıkarıp atar; Bodrum Senfonisi'ne dönmeyi yeğlersiniz.

Bu sırada saat sabahın üçünü bulmuş, arka caddedeki Filamingo'nun sesi kesilmiş, Halikarnas'ın hoparlörleri susmuştur. Ötekilerden falanca yavaş yavaş, filanca hızlı hızlı devreden çıkmaktadırlar. Ama bu saatlerde diskolardan dönmekte olan sarhoş ve genç budalaların müziği devreye girer. Bunlar Cumhuriyet Caddesi'nden Atatürk Caddesi'ne geçmek için sizin dar sokağınızı kullanırlar ve tam sizin evin önünden geçerken 'Hay... Huy...' diye çok yüksek tonda naralar atarlar. Bu naralar arasına, yer yer sıkıştırılan şıfıntı kızların isterik haykırmaları karışır.

Sonra onlar da susar ve siz oh! sonunda biraz da olsa uyku uyuyacağım der ve tam uykuya dalacakken gizemli Yönetmen bahçede canavarlar dolaştırmaya başlar. Komşunun korsan kedisi bizim Rahip Tutu ile boğuşmaya gelmiştir. Bu kedi doğuştan katil ruhludur ve bizim yeni yetişme Tutu'yu yakaladığı yerde boğar. Tutu da bu hayat memat olayı ile karşılaştığından müthiş bir feryatla sizi yardıma çağırır. Bu nedenle uykuyu bırakıp paldır küldür, merdivenlerden yuvarlanarak bahçeye fırlarsınız. O arada çıplak sol ayağınızın küçük parmağını kapının kenarına vurursunuz. Elinizden olmadan gırtladığınızın derinliklerinden 'Uvvvvvv' diye acıklı bir ses çıkar. Peşinden kime ve neye karşı olduğu anlaşılmayan oldukça adi küfürler savurursunuz. Bu sırada kediler bu korkutucu seslerden ürküp kaçarlar. Siz de ayağınızı tuta tuta yatağınıza dönersiniz.

Ama artık senfoni tümüyle susmuş, bitmiş gibidir. Gizemli Yönetmen uzaktaki, sudan havadan yapılmış kürsüsünde uzak ufukları kapsayan... Sussss... gibi bir işaret vermektedir. Artık uyuyacaksınız. Derin derin... Sabahın kaç olursa olsun. Sessizliklere gömüleceksiniz. Artık otobüsler işlemiyor, diskolar sustu.

Kediler dalaşmıyor... Derken yan taraftaki caddeden beş lokomotifin birlikte çektiği iki yüz elli vagonluk bir katarın saatte yüz kilometre hızla yerleri ve gökleri sarsıp dağıtarak geçerken çıkardığı cehennem gürültüsüne benzer bir hengâme sizi yattığınız yerden fırlatır. Ses yüz kilometre hızla gelir ama hızla gitmez. Daha doğrusu ağır ağır ve her şeyi kendi gürültüsüne sarıp sarmalayıp götürecekmış gibi acelesiz ve kararlı yörenizde dolaşır. Sizin bu konuda deneyiminiz vardır. Hemen yatağı, uykuyu filan bırakıp açık pencerelere saldırırsınız. Mavi eflatun karışımı bulanık, yağlı ve pis kokulu bir duman odanıza girmek üzeredir. Bodrum Belediyesi sineklerle mücadele etmek savı ile acayip bir cehennem makinası kullanarak kenti tütsülemektedir.

Pencereleri kapatarak, geleceğin kimyasal savaşlarında zehirli gaz yerine kullanılacağından kuşku olmayan bu gazdan kurtulursunuz ama o dumandan kurtulmak isteyen dışardaki sivrisinekler de odanıza dolmuştur. Bir süre de onlarla boğuşur, perişan bitik ve yenik düşersiniz. Artık ne uyku... ne sineklerin iğneleri ve flüt incesi sesleri... ne Belediyenin cehennem makinasının gürültüsü... ne de başka bir şeyle savaşılabileceğiniz gücünüz, takatiniz kalmamıştır. Gözleriniz kapanır... kapanır... dalıp gidiyorsunuzdur. Saat kaçtır? Gizemli Yönetmen hâlâ denizin suları üstünde ve uyanık mıdır? Sinfoni bitti mi? Davullar, yaylılar, violalar, kornolar, ziller, trombonlar, flütler, fagotlar sustular mı? Hiç birisini duyamayacak haldesiniz... Belki de gerçekten sustular ve siz bir sessizlik cennetinin kapısının eşliğindesiniz.

Uyku size dünyanın en büyük sinfonisini, Bodrum Sinfonisi'ni artık unutturmuştur. Tek bir şey kalmıştır geride... Biraz sessizlik... Biraz uyku. Sabahın bu durgunluğu içinde henüz horoz sesleri de başlamadı. Derinlere... derinlere, mavi yeşil suların serinliğine iner, inersiniz...

Suların derinliklerine inemezsiniz. Uzaklardan din adamları artık sizi uyanmaya ve cennetin yollarını aramaya, bunun için ibadetin uyumaktan daha hayırlı olduğunu hatırlatmaya girişirler...

‘Essalat... hayrül... minel... nevm...’

Bodrum'un Doğası Havası

Şimdiki kuşaklar Şeyhî'yi bilmiyor. Ne yazık! Çünkü adam hem ozan, hem de hekim. Şimdi iyi ozanlar var ama hiç birisi Şeyhî gibi olamaz. Ne demiş:

‘Tende habs-i bevl etmek hatadır.
Ab'ü'hevası bed yer pür hatadır.’

Yani “Küçük şeyini tutma. Suyu, havası kötü olan yerde de oturma” diyor. Hem şiir, hem doktorluk. Nerede böylesi şimdi.

Ama bu tuvalete sık gitmek her yerde olanaklı. Suyun iyisini de istediğin yere getirebilirsin. Hava öyle mi ya? Sen gideceksin havanın iyi olduğu yere. Havanın iyi olduğu yer de Bodrum. Doğası havası öylesinedir Bodrum'un. Ben her bahar Bodrum'a gelişimde gençliğime yeniden kavuşuyor gibiyim. Maddi manevi sorunlarımı öylesine çözüyorum burada. Çünkü efendim, Bodrum dördüncü iklimdedir. Yani iklimlerin en iyisinde. Eskiler öyle söylerler. O doğa, o deniz, o masmavi gök, o ağaçlar, o çiçekler, portakallar, mandalinalar her şeyi, her sorunu çözüyor. Hatta o aralık, insanlık hali, yeni sorunlarınız çıkarsa, onlar da kolayca ve çarçabuk gideriliyor Bodrum'da.

Örneğin 1972'de. İlk gittiğimiz yıld. Bir eski ev satın almıştık. Kendisini mimar diye yutturan bir üçkağıtçıya paraları kaptırdık. Evi restore edecek güya. Adam yapacağına yıktı. Molozları da avluya döktü. Başımızdan savdık ama moloz yığınının aşırıp eve girmek olanaksız, işte o sırada, ben bir kez deneyeyim, dedim. Molozların üstünden atlarken düştüm, dizkapağımı yardım. Doktor geldi. Menisküs zedelenmiş, dedi. İşe bak! Biz futbol oynamadan menisküs oluyoruz. Ama bu iş, bereket Bodrum'da başıma geliyor. Başka yerde, örneğin Ankara'da olsaydı daha kim bilir ne işler açılırdı! Neyse, biz on beş gün kadar otelde yattık. Topallaya, mopallaya otobüse bindik. Ankara'ya geldik. Doğrusu Bodrum'un havası on beş günde beni ayağa kaldırmıştı. O hava başka bir şey. Otelde yattığım yerde bir nefes alıyorum. O nefes sanki ciğerlerimden geçip mideme, pankreasıma, oradan belkemiğime, iliklerime iniyor, oradan da süzüle süzüle bizim menisküse kadar... Oooh! Bir ferahlık, bir serinlik ki, dizimde bildiğiniz gibi değil. Yanlışlık Ankara'ya dönmekte. Doktorlar iş çıkardılar. Ameliyatlar filan. O kış Ankara bana çok, pek çok çektiydi doğrusu. Her zaman söylerim. Menisküsüm iyileşene kadar Bodrum'dan ayrılmamalıydım.

Sonra hangi yıld ı unuttum; bir sabah erken saatte avluda çiçekleri, bitkileri keseyim, budayayım, dedim. Anladığımdan değil de, insan o çiçekler, bitkiler arasında kendini doğaya veriyor elinde olmadan. Bir de sabah havası var ki, anlatılır gibi değil. Biz işte o havayı alıp sarmaşığın dalını keselim derken, bahçe makasının yayı boşaldı. Geriye fırlayan bıçak başparmağımla şahadet parmağımın arasını gayet, biçimli ve düzgün, biraz da derince kesti. Derince dersem epiyce yani. Bir kan fışkırdı ki, şaştım kaldım. Bende bu kadar kan olsun. Herhalde Bodrum'un havasından kanım çoğaldı, dedim. Neyse olur böyle şeyler. Gülü seven dikenine katlanır. Sabah sabah sokaklara düştük, doktor aradık. Bulamadık, sonra bulduk. Boydan boya diktiler elimi. Sonra dikişleri tutmamış. Bir daha diktiler. Mikrop kaptı, dediler. Epiyce sürdü. Ama o hava var ya, işte o imdada yetişt i. O havada yara, mikrop kapsa da hızla kapanıyor çünkü. Doğrusu, şimdi, kışın Ankara'ya dönerken yara bayağı kapanmıştı. Ama Ankara'nın havasına girince yeniden işledi. Doktorlar da şaştılar. O kış Ankara yüzünden yeniden diktiler elimi.

Dört yıl önce kadardı. Bir gün denize çıktık. Yanımıza su bidonları aldık. Bardakçı'da bir su çıkar, Taşdelen hiç kalır. Tam Şeyhî'nin dediği gibi. Ha... Tabii Bodrum'da deniz havası büsbütün başka türlü oluyor. Uzatmayalım; Bardakçı'da bidonları doldurduk. Çocuklar 'Ağabey, sen dur filan dediler; ama o deniz havasında insan bir başka türlü dinçleşiyor, coşuyor. Ben de coştum. Dolu su bidonunu sandalın içine koyayım derken belim çıktı. Arkadaşlar elbirliği ile beni kaldırıp tekneye koydular. Sonra eve taşımışlar. Anımsamıyorum. Ben biraz fena olmuşum herhalde. Neyse doktor filan geldi. 'Yapılacak bir şey yok. Olan olmuş' dedi. Ama yine de hakkını vermeli. Bu iş bereket Bodrum'da oldu. Başka yerde olsaydı yüzde yüz kötürüm kalırdım. Ama o Bodrum'un havası, yattığım yerde belimin ağrısını bile alıp götürüyor. Sanki rüzgâr eser de dumanlar, kokular nasıl savrulur gider, yok olursa, Bodrum'un havası da öyle etki yapıyor işte. Ağrıları alıp götürüyor. Bir fenalık, Bodrum'un tatilinden o yıl yararlanamadık. Yattığım yerde epiyce hava aldım. O da kâr. Ankara'da olsaydım, onu da alamayacaktım ya!

Bir kez de motosiklete merak sardımdı. Bereket bu merak bana Bodrum'da geldi. Bu yaşta motosiklet olmaz tabii. Ama s ıp a gibi sübyanlar, benim yaş ımda insanlar, hani şu küçük motosikletler var ya, onlara binip zarr, zurr dolaşıp duruyorlar. Bizim demirci Hurşit benim yaş ımda sayılır. Her gün sokaktan motosikletiyle ve gürültüyle geçer. Çekiçler, keskilerden başka çırağını da arkaya oturtmuş olarak. Yanımdan geçerken de, 'Gazla, Müdür bey' diye bağırır. İçim gider. Bodrum'da bu havada yaş a, bundan yararlanma. Olmaz. Anasının gözü bir tüccar var. Bir akşam dükkânının önünde oturup çay içerken

bundan söz açtım. Kaşla göz arasında, vitrinin önünde duran ciğer rengi bir mopeti satıverdi bana. Aldım, yedekte eve götürdüm. O akşam biraz dırıltı oldu ama, düşünün bir kere. Koy iki avuç yakıt. Git Ak-tur'a. Tanıdıklara. İsmail İkiler'e, Sabri Altay'a caka sat. O hava, o çiçekler. Yol boyu o dağlar, o deniz. Bundan kendimi yoksun bırakamazdım elbette.

Ertesi sabah evin önünden mopete bindim. Doğrusu ben çocukluğumda bisiklete çok bindim. Onun için pratiğim vardır. İddialıyım yani. Fakat, işte aksilikler de oluyor. Sokağın başına vardığım sırada bir sürü eşek sıpası velet:

- Amcaaa... Lastik patlamış!.. diye bağırıyorlar.

Biliyorum, patlamış filan olmaması gerek. Bu piç kuruları da hep böyle muzırlık yaparlar. Ama yine de tedbirli olmalı, diye düşündüm. Ana caddeye çıkmadan bakayım deyip freni sıktım. O anda kendimi boylu boyunca yerde buldum. Sonradan söylediler; yanlışlıkla ön tekerleğin frenini sıkışım. Ön tekerlek birden kazıklanınca biz makinanın üstünden uçmuşuz. Ben ne bileyim? Neyse, biz yerde pastırma tahtası gibi yatıyoruz. Fakat yine de mopete binmiş gidiyor gibiyiz. Biraz da sersemlemişim tabii. Baktım ki, gayet içtenlikle, hatta yüzüzlükle benim üstüme yatmış pat pat çalışıyor cenabet. Öteden veletler hep bir ağızdan:

- Düştü!.. Düştü!.. diye bağırıp çıkıyorlar.

Hanife Teyze'nin kızları da gördüler. Onlar da bağırmaya başladı. Mahalleli geldi. Alıp eve götürdüler bizi. Yani hem beni, hem de motosikleti. Alnım yarılmış. Tetanos serumu yapılsın mı, yapılmasın mı? Yaptırmadım. Çünkü Bodrum'da öyle bir hava var ki, tetanos filan olmaz orada. Çiçekler kışın açıyor. Yazın kristal kesmesi bir deniz. Güven güvenebildiğin kadar mavi göklere ve sıcak güneşlere. Neyse, yani diyeceğim o ki, yara epiyce büyüktü. Beş altı dikiş attılar. Temmuz ayı olduğu için üzülmedim. Çünkü bu ayda zaten evden dışarıya çıkılmaz. Cehennem gibidir ortalık. Bir ay kadar dinlendik. Sonra Ankara'da baktılar. Yarayı yeniden açıp bir kez daha diktiler. Yanlışlık olmuş, dediler. Bana sorarsan işgüzarlık. Ben biliyorum ki, Bodrum'un havası olmasaydı; bu iş başka yerde başıma gelseydi, tetanos da olurdu; her şey olurdu ve adresi değiştirirdik hiç kuşkusuz.

Sonra iki yıl önce, geceyarısı bahçeye, yani avluya çıktım. Gecenin o saatinde bir hava var ki Bodrum'da... Şaşılacak şey... Yemek yeme, su içme, o havayı solukla. Yeter de artar bile. Ben de hem hava alayım,

hem de geceleyin bitkileri sulayayım, iyi olur diye düşündüm. Kovaya su doldurdum. Bir yüksekçe taş var; onun üstüne çıkıp oradan savurdum. Kovayı herhalde fazla doldurmuş olmalıyım, ayağımın altındaki taş kayınca denge bozuldu. Kova bir yana gitti... Ben de yüzükoyun çiçeklerin içine... Çiçeklerin mi, yoksa, orada ne varsa, musluğun yalağı mı her neyse, onun üstüne düştüm. Ayağa kalkmak istedim. Olanaksız. Sağ kolum Japon yapıştırıcı ile gövdeme kaynamış gibi. Katıldı kaldı, öte yandan toprağa da kakılmışım sanki. Ayağa da kalkamıyorum. Neyse, evden gürültüyü duyanlar geldiler.

Emel biraz azarladı ama, sonra durumu görünce yumuşadı. Gecenin o saatinde komşu Cemal sokaklara düştü. Doktor Alim Bey'i getirdiler. Bizim kolun üst bölümü haşat olmuş. Tuz buz yani:

- Yahu sen içki de içmezdin. Nasıl düştün? dedi.

Kalktık. Şeytana uyduk. Ankara'ya gittik. Onarmasına onardılar da, Bodrum'da kalsaydık daha iyi olurdu bence. Şimdi eskisi gibi değil. Kolum omuzumdan yukarıya kalkmıyor. Ağrısı da caba. Ama bu iş başka yerde olsaydı, örneğin Cebeci'de, Aşağı Ayrancı'da, çok feci olurdu kuşkusuz. Çünkü o hava, o iklim yok Ankara'da. O çevre, o deniz. Düşünün bir kez... Kolum kırılmış, yerde yüzükoyun yatıyorum ama sardunyalar arasındayım. Çevrede mor çiçekli sarmaşıklar... Mavi çan çiçekleri... Galibarda rengi Acemboruları... Kolum kırıldığı halde bu hava, bu çiçekler arasında başka türlü duyumsuyorum kendimi.

Bunları anlıyabilmeniz, duyumsamanız için sizin de o havada yaşamanız gerek; yoksa olanaksız. Daha ne örnekleri var. Geçen gün sağlık yürüyüşü yapmayı düşündüm. Aslında ne gereği, ne de zorunluğu var Bodrum'da. Ama yine de göstermek istedim ki, böyle şeyleri Bodrum gibi bir yerde yaparsanız yararlı olur. Amacım bu. Yoksa insan, sağlıklı yaşam için yürüyüş yapayım derken, ağır ağır, ayırımsayamadan hastalanmaya başlar. Ne olduğunu da anlayamaz. Maazallah, neler olmaz. Oysa bizim Bodrum'da hastalansanız da iyileşmek kolay. Örneğin bizim Faruk Bey'le eşi Ferda Hanımın başına güneş geçti. Öyle fena oldular ki, az kaldı ölüyorlardı. Ama kolayca atlattılar. Bodrum'da ne kadar insan tanırım, başlarına güneş geçen. Hepsi de çok kolay atlattılar. Çünkü havadan.

Neyse ben sağlık için yürüyüşe çıktığını gün biraz terlemişim. Ne de olsa evden Paşa Tarlası'na kadar yürümek kolay değil. Hava da sıcak. Bilirsiniz oraları. Epiyce yol. Dönüşte demirci Hurşit'e rastladım. Motosikletiyle, yani mopetiyle. Ben arkasına oturdum makinanın. Yolda rüzgâr yaptı tabii. Eve gelince biraz kaygılandım. O gece ihlamur içtim. Emel göğsüme elmayağı sürdü. Hani adaçayının

meyvasından çıkarırlar. Çok iyi gelir. Soğuşu hemen alır. Ama biz soğuşu biraz fazla almışız anlaşılan ki, elmayağı da, kantaron da fayda etmedi.

Ertesi gün ateşim yükselmiş. Ben ayırımsayamamışım. Doktor getirmişler. Zatürree olmuşum. Herkes telaşta. Ne telaş ediyorsunuz, diyorum, yahu bu havada zatürre, zatülcenp çabuk geçer. İğne filan yapıyorlar kaba etlerime. İstemez. Gerek yok doktor bey. Bu hava... Bu çiçekler... Bu iklim... Bu deniz... Bu kuşlar... Bu kuşlar... Ah bu kuşlar!.. Uçun kuşlar uçun doğduğum yere... Şimdi dağlarında mor sümbül vardır...

Uslu ıkmaızı'nda Yaz

Adam şezlongu servinin gölgesine ayarladı. Buzlu birasını yandaki yarım lambalığın üstüne koydu. Bir rahat kuruldu. Günün bunaltıcı sıcağı henüz başlamamış sayılır. Kızılağaçlı marangoz Hüseyin gelecek güya. Gelmez; biliyor da yapacak bir şey yok. Adaaam sende, gelmese ne olur? Artık, bunları dert edecek değil ya. Rahmetli anasının dediğı gibi, kedi olalı bir fare tuttu. Emekli olduğı yıl ikramiyesiyle bu eski Sakız evini satın aldı. Büyük yorgunluğunu burada geçirecek ve sonra asıl sonsuz dinlenmesine göçüp gidecek.

Eski genel müdürlük günlerini anımsadı. Aspirinsiz yapamadığı günler. Gelen bakanlar. Giden bakanlar. Meclisler. Komisyonlar. Sigara dumanlarıyla dolu odalar. Politikacılar. Yasalar. Tasarılar. Yazılar. Yazılar. Yazılar. Şimdi başkaları yapsın bu işleri. Genç ve durulmamış insanlar.

Günlük gazetelerden ikisi kayrak taşlarının üstüne serilmiş. Başlıklarına baktı göz ucuyla. Filanca demiş ki... İstikrar kalkınmanın türevidir, demiş. Breh... Breh... Ne laf be!

Avlunun kapısı açıldı; üstteki çingirak çaldı:

- Boş oda var mı?

- Yok, dedi.

Burası pansiyon değil, filan demedi. Ne gereğı var. 'Yok' daha kısa.

Birasından biraz aldı. Eşi sabah sabah Edâ Hanım Teyzeye gitti. Kaç yaşındadır Edâ Hanım? Kimse bilmez. Ama onun yaptığı un helvasının gizini de kimse bilmez. Edâ Hanım Teyzenin evi çıkmazın başında. Birinci kemerin ötesinde. Tatlı bir avlu içinde bir küçük ev. Bir kaynana damı. Kaynana damı nedir? Şimdi anlatması uzun.

Geldiklerinde, çıkmazın başında iki yanda çiftter çiftter eski Bodrum evleri vardı. Biri yarım kule biçiminde. Bunlardan aşağıdakini yıkıp yerine getto tipi üç katlı çirkin yığmalar yaptılar. Plaçı Mehmet:

- Ah beyim! Nereden yıktık bizim o güzelim evleri! Avlusunda oturur, rakı içer, üzümünü de asmadan koparıp yerdik. Şimdi yanıyorum bu evin içinde, diye sızlanır, çok yandığı zaman bu bizim avluya gelirdi. Hey gidi günler hey! Plaçı bu kış rahmetli olmuş. Ben göremedim,

diye hüznünlendi.

Kendi kendine ucuz tarafından biraz felsefe yaptı. ‘Durmadan koşup giden bir trenin içinde gibiyiz. Arada birimiz bir istasyonda iniyor, karanlık bir dünyaya karışıyor’ dedi içinden. Sonra ‘Şaşılacak şey’ diye düşündü. ‘Ben de yaşamımın sonuna yaklaşıyorum. Bizim istasyon da ha geldi ha gelecek. Amma da serinkanlıyım.’

İçindeki şeytan:

- Dur acele etme, günü gelince ayağının altı nasıl ısınır anlarsın, dedi.

Yine de keyfi kaçmadı. Seyfilerin Metin kapının önünden direk gibi sesiyle:

- Var balık, diye bağırarak geçti.

Buna o kadar kızmıyor da ikindiye doğru ‘Sıcak sıcak pideler, birbirini yediler’ diye bağırması yok mu? Adam aklınca pazarlama yapıyor. Ulan o saatte insanın alacağı varsa almaz be!

Sonra yine Doğrucu Davut’luğu tuttu. Ne de olsa eski memur. ‘Sen yemiyorsun diye başkaları da mı yemiyor? Satılmasa, herif bağırır mı?’ dedi. Ama bir yerde haklı. Mesela şimdi oturup biraz kitap okuyacak; tadını kaçırıyor. Çünkü kitap okumak gerçekten keyifli. Hey gidi eski günler hey! Bir genel müdürleri vardı. Yorulunca dinlenmek için, hani o zamanlar Muamele Vergisi vardı ya; onun tebliğlerini okurdu. Şimdi kendisi de bir rahat şezlonga uzanmış; roman okuyacak. Kültürlü adam. Öyle sıradan salata romanları okumuyor. Hepsi sosyal içerikli, felsefi, derin kitaplar okudukları. En son ‘Bunca Yoksulluk Varken’i okudu. Şimdi ‘Yüz Yıllık Yalnızlık’ı okuyor. İngilizcesinden. Çünkü iyi İngilizce bilir. Daha zevkli oluyor böylesi. Önemli kitap ama içinde beğenmediği yerler var. Güzel Remedios yatak çarşaflarını silkerken göğsü uçuyor. Eeee... Olmaz ki. Sonra hani o general savaşa gitti de, yirmi altı tane karısı mı, mantinatosu mu neyse, bir o kadar yasadışı çocuğu oldu. Ne biçim şey! Hoş o havada kim veledizina, kim değil; bilinmez ya. Neyse o başka şey. Yirmi altı karıdan sonra hâlâ yalnızlık çekiyor adam. Bu ne biçim yalnızlık be!

Birden gözetlendiğinin farkına vardı. Avlunun duvarının üstünden bakıyorlar. Döndü. Yüksek Yüksekdağ... Karagöz gibi sırtarak bakıyor. Bu saygıdeğer kişi her yıl bu mevsimde Paris’ten gelir. Adamın başına çöker, yemeğini yer, rakısını içer. Elinden kaçmak olanaksız. Öylesine biliyor bu işi. Sırık kadar boyu ile duvarın ötesinden ısmarlıyor ve içeriye de girmiyor:

- Akşam sekize doğru geleceğiz. Rakıyı, ahtapot pilavını hazırla!

Hay Allah, dedi, sonra düşündü. Hakçası bu adam her gelişinde bırakır armağanını. Hiç unutmaz. Sonra kabahat kendisinde. Bir rakı icat etti. Rakının içine sakız koyuyuyor, kakule koyuyor, bir kaç yaprak merzenkûş [Burhan Bey... Burhan Beyy... O güzellik otlarını, sağlık bitkilerini yazıyorsun. Merzenkûşlu rakıyı neden yazmıyorsun?] Neyse millet bizim rakıya balta. Bari içmesini bilseler. Onu da bilmezler ki. Rakı içmek gelenektir. Toplumsal bir gerçektir. Şiirdir. Tarihtir. Kim biliyor bunları?

Şimdi doğruya doğru. Bu Bodrum'da rakı içmesini bilen tek kişi varsa o da Foto Sulhi'dir. Ona helâl olsun! Hem içer hem de tatlı tatlı anlatır. Hani askerdeyken, buna sivil giydirmişler de iz sürdürmüşler. Bodrum'a casus geldi, diye ihbar olmuş. Bu da denizden, sandalla gece karanlığında adam gözlemiş. Ay ışığında ceviz silkelenir mi? Rutubetten üşümüş de aksırmış mı ne... Herif anlamış. Sonra otele gitmişler. Parmak izi almışlar. Parmak izleri birbirine karışmış. Bir şeyler... Kurt masalı gibi...

Küt diye plastik bir top düştü avluya. Adamın tepesi attı. Çıngıraklı kapıdan çakır göz bir oğlan başını uzattı:

- Amca topumuz düştü, alalım mı?

Bu oğlan Ferište'nin ortancası... Adamdan da it gibi korkar bunlar... Korkutur da. Yoksa bu veletler insanı bitirirler. Sabahtan akşama kadar Çıkmaz'da top oynanır mı yahu? Tam fırsat diye şezlongtan fırladı. Ağzını açacağı anda, kafasına ağaçtan pıt diye yivmiş bir şey düştü. Hay Allah cezasını versin bu kargaların! Koca Bodrum'da şey edecek yer diye benim başımı mı buldular! Musluğa gidip başını yıkamak istedi. Su yok. Neyse kuyudan su çekti. Çocuklar çoktan toplarını alıp tüydüler. O da serinlemiş başıyla kitabına döndü.

Yıllar geçiyor... Maconda [Marquez'in romanında bahsettiği kasaba] fakirleşiyor... Küçülüyor. Allah Allah... Herif amma da yazmış be!.. Bizde böyle yazar çıkmıyor ki. Şu Bodrum neler görmüş, neler geçirmiş... Hani yüz elli yıl önce İngiltere'den Newton diye bir namussuz gelip Kaledeki Kral Mozol'dan kalma yontuları yürütmüş. Kırım Savaşı'na gidilirken burada gemi yapmışlar.

Sonra ne adamlar yetişmiş burada.. Bazıları Bodrum'dan, bazıları adalardan... Eskilerde bir İçişleri Bakanı vardı. Şükrü Kaya... Sonra Köfte Meydanı'nın resmi adı ne? Hilmi Uran... Şimdi kim Avram Galanti'yi biliyor? Eskiden Bodrum'da Yahudiler varmış. Avram

Galanti onlardan. Profesör olmuş. Neyse bu bizim işimiz değil. Bu profesörler, hocalar hep buralara geliyorlar. Denize giriyorlar. Meyhanelere filan. Yani o biçim... Neden böyle şeyleri yazmazlar? Bu dağlardaki sarnıçların üstünde adı yazılı Süleyman Paşa kim? Ortakent'teki Kuleyi 18. yüzyılda yaptıran Mustafa Paşa neyin nesi oluyor? Şimdi o kulede hiç bir şey kalmadı ya. Kendisinin gittiği zamanlarda bir sürü tahta işi duruyordu. Vicdansız herifler. Herkes bir parçasını koparıp götürdü.

- Dur bakalım hazret, dedi adam. O tavandaki yazılı tahtalardan biri de sende değil mi? Köftehor!

Hafifçe sırttı kendi kendine. Ne yazıyordu bakiiim:

‘Bu şehnişin ki yoktur cihanda eşi’

Ne adamlar varmış o zamanlarda! Birasından bir kocaman yudum daha aldı. Soğuk, serinletici, ferahlatıcı ve dinlendirici. ‘Ne iyi yaptım burayı almakla’ dedi. Kendini her zaman beğenmez ama bu kez beğendi. ‘Hadii iyisin. Ama namusumuzla aldık. Tapon mal satıp milleti ütmedik ya!.. Bu da hakkımız elbette’ diye düşündü.

Birden yandaki pansiyonun avluya bakan penceresinden korkunç bir haykırma fişkırdı:

- Mustafa’yı bırakın! Mustafa’ya ne yaptınız? Mustafa! Sen ölmedin. Sen ölmezsin? Ben varken sana bir şey olmaz. Çekilin aşağıdan! Çocuk sen git! Haber ver! Mustafa’yı bırakınlar! Yakarım! Dağıtırım vallahi bu evi!.. Mustafa!.. Mustafa’yı bırakın!..

Açık pencerenin önünde bayağı güzelce, bakımlı, iyi giyimli gençten bir kadın deli gibi bağılıyor. Elinde kocaman bir ekmek bıçağı, penceredeki sinek tellerini parçalıyor ve durmadan Mustafa kimse, onun bırakılmasını istiyor. ‘Ne yaptınız Mustafa’ya? Mustafa bırakılmalı’, falan... Adam, kadının kendisine bakarak bağırmasından ürktü. Usul usul mutfığa doğru kırdı. Kadın... ‘Kaçma... Gitme... Mustafa’yı ver’ diye feryat ediyor. Aşağıdan sesler geldi: ‘Hülya Hanım... Hadi gel bizimle. Bak, birlikte oturur, konuşuruz’... Yahu bunlar da kim? dedi adam. Kadın, ‘Siz polissiniz, gelmem!’ dedi. Ötekiler, ‘Yok canım, biz polis olabilir miyiz?’ diye lafı uzattılar. Birisi içeri mi girdi ne olduysa bir gürültü. Kadını kucaklayıp indirdiler zahir. Adam avlu kapısına çıkıp baktı. Mustafa’nın kurtarıcısını sahiden polisler götürüyorlar. Pansiyoncu Meryem Hanım:

- Ne bilelim ağabey, deliymiş. Eve girip üst kata çıktı. Mutfaktan da bıçak almış. Biz hep odalara kaçıp kapıları kilitledik. Polis çağırdılar.

Neyse. Yukarıda iki bardak kırmış; bir de pencerenin tellerini parçaladı.

Akşama Emel'e anlatılacak şey çıktı.

Bu marangoz Hüseyin'in geleceği yok. Şimdi Çiftlik Yalısı'nda balık yiyip rakı içiyordur. Ne adam yahu! İsterse gelmesin, dert mi be!

Bir şangırtı oldu. Hay pis cenabet. Sandıma'dan Esat bir çiçek getirmişti. Kediler düşürdüler duvardan. Bu karısının kedi merakı yok mu, delirtecek vallahi. Mirno'mudur, hirno mudur? O kadar çok ki, adlarını akılda tutmak olanağı yok. Neyse o olacak kıran. Çiçek bir şey değil. Esat yine getirir. Ama saksıyı yüz elli liraya almıştı.

Gözlerini kapadı. Adaaaam sende. Üzme tatlı canını...

Aklı yine Marquez'e gitti. Nobel ödülünü alırken yaptığı konuşmayı anımsadı. Güney Amerika ülkelerindeki olağanüstü masalımsı olaylara değiniyor da bunları siz anlıyamazsınıza getiriyor. On bir bin katır yükü altın taşımışlar. Demiryollarının raylarını altından yapmaya kalkmışlar. Ya siz! Bugüne gelene kadar nasıl debelendiniz, diyor. Bu günün uyar denilen topluluklarının nasıl acımasız ve kıyıcı olduklarını anlatıyor. Şimdi nereye geldiniz, diye soruyor. Bir düğmeye basarak insanlığı bir anda yok edecek güçleri üretmek marifet mi? Sonra Faulkner... Sonra onun deyimi ile yaşam ütopyasına inanmak avuntusu...

Biz biramızdan bir yudum daha alalım bari...

Avlu kapısı yine şingırdadı. Böbrek gibi iki küçük toraman oğlan, badi badi yürüyerek ve sırtarak girdiler. Adamın karşısına geçip durdular. Yüzüne bakıyorlar. Bir şey demeden. Bunlar Kara İsmail'in veletleri... Bir bokluk var bu işte, bakalım ne çıkacak... demeye kalmadı. Çocuklar birden deli gibi 'Hayyyyyy!..' diye bağıldılar. Adamın afyonu patlamış gibi oldu. Yecüc mecüc makulesi sıpalar dört nala kaçtılar. O da bütün öfkesiyle kalkıp kapıya koştu. Dışarı çıktı. Yakalayacak. Sonra ne yapacak; belli değil. Seninkiler çıplak ayaklarının altında çıkmazın tozunu kaldırarak deli gibi koşuşuyorlar alttaki kemere doğru...

Adam kapıda durdu. Çok doğal bir görüntüde ve hafifçe sırtarak... Hafız Molla'ların küçük gelini çocukların toz oldukları taraftan ağır ağır ve soylu bir yürüşle geliyor. 'Nasılsınız beyefendi' dedi. O da 'Sağ olunuz; beyefendi nasıllar?' diye yanıtladı. Böyle bir şeyler konuştular. Hanımefendi geçti ama adam avluya dönmedi. Aşağıdan mayolu, şortlu kızlar geliyor. Arkadaki motele gidiyor bunlar. Evde 'Bu bizim

çıkmaZ çıkmaZlıktan çıktı' diye yakınır ya. Kızları görünce değişik türde düşünüyor. Canlılık, yaşam isteği, güzelliKlik getiriyor bu çocuklar! Kapının önündeki bitkilere, çiçekler bakar gibi yaparak, çaktırmadan kızların ardlarını, çıplak bacaklarını, yanmış omuzlarını dikizledi. Yahu bu yeni kuşak da amma güzelleşti! Elbette vitamin, protein birader...

Keyfi yerine geldi. Şezlongu biraz daha gölgeye çekti; uzandı. Önce kitabı aldı; sonra bıraktı. Gözleri göklerin sıcaktan solmuş maviliklerinde. Bütün hücrelerinin protoplazmasında olağanüstü bir rahatlık var, 'Yaşam bir oyun' diye düşündü. 'Bazen kendi başımıza, bazen başkalarıyla birlikte oynuyoruz. Güzel oynadığımız ve tadını çıkardığımız zamanlar oluyor. Bazen de düşüp sakatlanıyoruz. Ama güzel şey.' Ozanın dediği gibi, yaşam çok güzel şey. Öylesine mutlu duyumsadı kendisini. Marangoz Hüseyin iyi ki gelmedi. Gelmesin daha iyi. Gelmemeli. Bu mutluluk duygusu ve daha önemlisi bilinci bozulmasın, diye isteklendi. Gelmez dalgacı Hüseyin elbette. Ne zaman gelmiş ki?

Avlunun kapısı çingırdayarak açıldı. Önce büyük bir kalas uzandı içeriye. Onun arkasından kalas gibi bir herif. Daha arkada Hüseyin. Sırıtkan ve tatlı. Her zamanki gibi kafayı da çekmiş:

- Çökertme'den çıktık yola, imanım Ali!.. diye oynayarak avluya girdi.

Çulhacı Mekiği Değil

Onlar Bodrum'a çok eskilerde geldiler. Sağ sol kavgasının su üstüne çıkmaya başladığı tarihlerde. Sanatkâr insanlar... Perran Hanım'ın çok küçük bir emekli maaşı var. Edip Bey'in belli bir geliri yok. Resim yapar. Ama bu iş tam ona göre. Bodrum'da doğaya gömülecek, büyük kenti, bütün dünyayı geride bırakacak. Mor ufuklar... Beyaz pembe şafaklar... Eski Karya tarihinin derinliklerine uzanan efsane kahramanlarına yeniden biçim verecek, onları yeniden canlandıracak ve yaşama getirecek. Köpüklü denizlerden dönen balıkçı kayıkları... Yeşil vadilerin içine gömülmüş beyaz Bodrum evleri... Kahvelerde kağıt oynayan insanlar... Ve mırıl mırıl konuşan tarih-i kadim... Bütün bunları bezler, kağıtlar üstüne aktaracak. İçinde yıllarca birikmiş bekleyişlerle ve Tanrının kendisini cömertçe donattığı yeteneklerle bunları işleyecek, ölümsüzlüğün gizini çezecek.

Elbette başka nedenler de yok değil. Edip Bey eski tüfeklerden... Doğrusu çok da eski sayılmaz ya neyse. Yaşadığı ortamda kendisine bir sınıf aramış. Aydın kişi çünkü! Çok da haklı bir mantık kullanmış. Madem ki para kazanamıyor, resimlerine kimse para vermiyor. O zaman sınıfı belli: Ezilenlerle birlikte.

Edip Bey sınıfını belirledikten sonra Marx, Engels, Lenin, Plekhanov, Hain Kautsky, Luxemburglu Roza, Pulitzer, Alman Klasik Felsefesi'nin eleştirisi. Mahçup sosyalist Kant, İdealist Materyalist tartışması, Dialektik, Yeni Sol, Eric Fromm, Mao, hatta Husserl'in Fenomenolojisi, kısaca eline ne geçtiyse, anlar anlamaz okudu. Yahşi bir sosyalist olduğuna karar verdi. Siyaset yapmaya yöneldi. Sol kültür var o zamanlarda. Soldaki partiler de çeşitli. İçlerinde sanatı amaçlayan biri olsa hiç durmayacak. Türkiye Sosyalist Sanat Partisi gibi. Ama yok böylesi. Sonunda bir tanesini seçti. Üye oldu. Tören yaptılar. Partinin sanat dalının başına geçirdiler. Partide öyle bir dal yok. Edip Bey kuracak.

Edip Bey'in üye yazıldığıнын ertesi günü parti kapatıldı. Başkan ve yönetim kurulu üyeleri kaşla göz arasında tan tuna gitti. Öteki önemli particiler de toz oldular. Edip Bey ne yapacağını şaşırdı. Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan oluyor. Bereket versin Perran Hanım serinkanlı. Ankara'dan ayrılıp uzak bir köye yerleşmelerini önerdi. Yani saklanabilecekleri bir yere. Emeklilik zamanı gelmiş. Ufak emeklilik ikramiyesi ile bir yer alır ve maaşları ile de iyi kötü geçinirler. Edip Bey de sanatsal çalışmalarını sürdürür.

Plan iyi de, bunların uzak köy filan demeleri biraz La Fontaine'in faresinin yaptığına benziyor. Hani peynirin içinde kendisine bir yuva oymuş, oraya bir güzel yerleşmiş, 'Ben artık dünyadan elimi eteğimi çektim' demiş ya köftehor. Bunlar da uzak yer olarak Bodrum'u seçtiler. Gerçi o zamanlar Bodrum'a yol yok, yolak yok. Birkaç devlet memuru. Yine birkaç eski eser kaçakçısı İngiliz, Fransız turisti. Şimdiki ensesi kalın tüccarlar ya da onların babaları birer çerçi. Peykeli dükkânlarında bağdaş kurup oturan türden. Et haftada, on beş günde bir kesilir. Karşıkı Yunan adalarıyla bir miktar kaçakçılık durumları. Ev desen, istersen üç beş kuruşa kirala, istersen bir kaç yüz liraya en âlâsını satın al. Kent büyümeyi, nüfus artmaz. Kimse yeni ev yaptırmaz. Sokaklar, çıkmazlar boş ev dolu. Pencerelerine keresteler çakılmış, içlerinde tavanları oymalı evler. Odalarda büyüklü küçüklü ocaklar. Avlularda kuyular. Temiz acı sular. Çiçekler filan.

İnsanlara gelince, okyanuslarda kaybolmuş adalarda yaşayanlar kadar saf, yalın ve çocuksu. Edip Bey gibi büyük kentlerden kaçan üç beş kişi, ahtapot avcıları, balıkçılar, bir kaç memur akşamları Tophane denilen yerde oturup dünya tatlısı sohbetler yapar, rakı içerler.

Perran Hanım emekli ikramiyesinden ayırdığı para ile Rum mahallesinde, iki yüz metre avlusuyla birlikte yok pahasına bir eski ev satın aldı. Avluda eski zaman ağaçları... Eğimli, cilalanmış gibi parlayan kayraklarla kaplı bir avlu... Kuyu... Ocak... Hepsi tam takım. Hemen eşyalarını getirdiler. Partili dostları ucuza kamyon buldu. Şoför de solcuymuş. Bütün yol boyu Edip Bey şoför arkadaşla kurulu düzenin eleştirisi ve kurulması gereken düzenin kuralları ve uygulama biçimi üzerinde konuşup her şeyi, bütün sorunları çözdüler. Yolun nasıl geçtiği belli olmadı. Üstelik şoför arkadaş yüz alacakken elli aldı. Ellisi de Edip Bey'in cebinde kaldı. Ama Edip Bey bunu Perran Hanım'a söylemedi.

Eve yerleştiler. Tabii biraz tamir lazım. Ama o zamanlar Bodrum'da satılacak ne kadar çok ev varsa, usta da öylesine ibadullah... Ya birkaç kuruşa işlerini görüyor, ya da Perran Hanım'la Edip Bey'in tatlı dili yüzünden para almadan çalışıyorlar. Bodrum'da henüz turizm kalkınması da olmadığı için böyle tabii. Sonraları maymunun gözü açılacak ama o günlere daha var. Yine de para gerek. Parasız hiç bir şey olmuyor. Bereket o sırada bir saf arkadaşları da kendi evini tamir ettirmek istiyormuş. Bunlar birlikte yapalım, diyerek biraz, biraz dedikse epiyce, onu sövüşlediler. Neyse tamir işleri parasız usta, parası saf arkadaştan malzeme, hemen hemen bedavaya bitirildi. Duvarlar, pergolalar, teraslar yapıldı. Perran Hanım, Bodrum tipi pencere kapaklarını sevmiyor. Bir güzel pancurlar yaptırdı. Edip Bey de avluya egzotik bitkiler, çiçekler, sarmaşıklar dikti. Komşulardan,

balıkçılardan, şuradan buradan topladığı küpleri, amforaları yerleştirdi. Giderek bunların evi mahallenin medar-ı iftihar ve Bodrum'un en güzel evi oldu.

Bodrum'a gelen herkes bu eve uğramadan yapamıyor. Zaten bunların Ankara'dan, İstanbul'dan pek çok entellektüel ve tümü de solcu ahabası var. Gelenler rakıydı, mezeydi ne gerekiyorsa onları da getirdiler. Perran Hanım gününe, adamına göre kimine çay, kimine drink ikram etti. Komşuların gönderdikleri, göndermekten onur duydukları çöreklerden sundu konuklarına. Büyük sohbetler yapıldı.

Önceleri bu sohbetler hep sağ düzen, sol düzen karşılaştırması üzerineydi. Zamanla konukların çeşitlenmesi olayı da oldu. Daha geniş açılı, daha gerçekçi sorunlar tartışılmaya, görüşülmeye başladı. Bir gün bir arkadaşı bir bakanı getirdi. O gün Türkiye'nin gerçeklerini konuştular. Bir başka gün İstanbul'un ünlü zenginlerinden birinin yatı geldi Bodrum'a. Yatta Edip Bey'in arkadaşları da vardı. Bunları alıp Mavi Yolculuğa çıktılar. Edip Bey, Remy Martin içme alışkanlığını o gezide edindi.

Evlerine bakanlar, milyonerler geldikçe mahalledeki itibarı da bir başka türlü oldu. Komşular her gün mevsimine göre, portakal, mandalina, badem, ceviz, kurabiye, ayva tatlısı, kesilmiş yolunmuş tavuk, koca koca orfoslar ve ateş kırmızısı barbunyalar getirmek için yarışa girdiler. Bu yarış öylesine ileri gitti ki, bazıları evlerinden eskiden ya da Rumlardan kalma antikalara ya da yörük kilimlerini getirip getirip, gönülden armağan ettiler. Tabii Perran Hanım bu tür eşyaya olan düşkünlüğünü arada bir zarifâne çitlatırdı onlara...

Buna karşın onların verebilecekleri bir şey yok. Ama bu önemli değil. Komşular onlara yakınlık göstermek, yardım etmek konusunda birbirleriyle yarış etmeyi sürdürdüler. Sonunda bitişikteki Zehra Teyze [Mahalledeki kadınların yarısının adı Zehra] Azmakbaşı'nın biraz gerisindeki evini, kızı gibi sevdiği Perran Hanım'a armağan etti. Perran Hanım almak istemedi. Konu komşu toplandılar. Perran Hanım'ı zorla Tapu'ya götürdüler. Zavallı kadın 'ben ne yapayım bunu' filan dediyse de dinletemedi. Anlattılar ki, önemli bir şey değil. Daha ötesi eski bir ev... İki yüz metre kadar arsası yani avlusu var. Yaşlı kadının gönlünden kopmuş. Kimsesi var mı yok mu bilinmez. Almamak günah olur. Perran Hanım'a zorla evin tapusunu verdiler. Tapucunun bahşişini de komşulardan biri ödedi.

Giderek talih kuşu bir başka türlü parlar oldu. İstanbul'dan, Ankara'dan gelenler Edip Bey'in sanatını anlamaya, takdir etmeye başladılar. Onun çiçekli, mehtaplı resimleri önce ağırdan sonra birden

hızlanarak aranmaya, satılmaya başladı. Bu arada biraz pornografik çıplak kadın resimleri de yaptı. Onları ratingi de yüksek oldu. Hem rating yükseldi; hem de Edip Bey Perran Hanım'ın müsaadesini alarak çevresindeki kızlar, kadınlarla [gençliğinde beceremediği] esaslı korta eylemleri gerçekleştirdi. İstanbul'da açtığı serginin vernisajına o kadar çok gelen oldu ki, bir kısmı içeriye giremediler. Yorumcular, gazetelerde, dergilerde peşpeşe övgüler döktürdüler... Renklerdeki egzotik endişe... Süjenin sergilenişinde, birinden ötekine geçişlerdeki gizli plagarizm... Doğadaki gerçekliğin insan ruhundaki romantizm içinde, renklerin müziği ile ağır ağır eriyişi... Çıplak kadın resimlerinde şehvetin soylulaştırmasındaki ustalık... Falan, filan... Edip Bey sergiden akıl almaz bir para kaldırdı. Hele 'Ölmeyen Karya' tablosu o günkü para ile yüz bin liraya gitti... Bir pergoladan renk renk Razakı üzümü salkımları sarkıyor. Üzümler canlı gibi. İnsanın adeta uzanıp koparası geliyor. Arkalarında Kale silüet halinde görünüyor. Daha ötede Aspat tepesi ve tepenin ardında yaldızlar ve gökkuşağı renkleri içinde güneş batıyor. Adanalı sanatsever bir işadamı aldı.

Edip Bey kaldırdığı parayı bankaya yatırdı. Sonra oradan alıp, önce biraz çekingen, sonra daha yürekli olarak, daha sonra azgın bir girişimcilikle Bodrum'da, kent içinde, yarımada'daki köylerde arsalar, sahil boyu araziler toplamaya koyuldu.

Hem aldılar, hem de sattılar. İlk sattıklarından biri Zehra Teyze'nin onlara armağan ettiği, Azmakbaşı'daki avlulu ev oldu. Bodrum'un adı, sanı işitilmeye başlamıştı. Daha iki yıl önce kimsenin ilgilenmediği eski evi İstanbullu bir yeni zengin aldı. Bunlar da paraları çantalarına doldurup bankaya taşıdılar. Bankadaki itibarları da bir başka oldu. Zehra Teyze bir yıl önce vefat etmişti. Komşular bu satış olayını sonradan öğrendiler. Zaten bizimkiler bu arada yukarıda, eski August Tapınağının kalıntılarının bulunduğu sanılan yerin hemen üst yanında beş dönümlük bir arsa alıp oraya bir villa kondurmuşlardı. Bazı kıskanç dedikoducular, 'orası Sit alanıydı, nasıl olur' filan gibi garaguru ettiler ama, tabii kimse tınmadı. Rum mahallesindeki evlerini de bir arkadaşlarına devretmişlerdi bilmem kaç milyona.

Yeni villalarına geçtikten sonra eski mahallelerine bir daha uğramadılar. Eski komşuları da bu arada zaten Bodrum'daki dinamik ve görkemli kalkınmaya karışmışlardı. Kimi pansiyon açmıştı; kimi lokantacılık yapıyor, hep birlikte para kırıyorlardı. Bu değişim içinde bizimkilerin gidişini garipsemediler. Hatta ilgilenmediler bile denilebilir. Zehra Teyze'nin evinin satılışını da çok sonra öğrendiler. Öğrenmeleri ile öğrenmemeleri arasında fark da olmadı. Öylesine kendi işlerine dalmışlardı. Zehra Teyze'nin kendi oturduğu evi ise

hayırsız yeğeni, Bodrum'a yerleşmeye gelen bir emekliye sattı, gitti.

Tabii bu arada ne olduysa... Sol ideoloji... Marx... Engels... Hain Kautsky ve Luxemburglu Roza'ya ve 'Establishment' eleştirilerine oldu. Perran Hanım'la Edip Bey'in eski ülkü arkadaşları, onun yeni villasından, ayaklarını büsbütün çektiler. Zaten yeni villalarına taşındıktan sonra oralara gelip gitmek de bir sorun olmuştu. Tabii bu eski arkadaşlardan bazı gerçekçi ve olgun kişiler kendilerine zamanla başka türlü çeki düzen verdiler. Bizimkilerin, özellikle onların paralı olanlarıyla ilişkileri sürdü gitti.

Yeni villada, yeni pergolalara sarılmış mavişler, acem boruları ve bougevillaeler Bodrum güneşinin ve yağmurunun cömert desteği ile açılıp saçılıyorlar. Geceleri mozayik döşeli [Perran Hanım kayrak taşını vulgaire buluyor] terasta mehtaba karşı sanatsal konuşmalar yine yapılıyor. Şiirler okunuyor. Fakat onlara yeterince zaman ayrıldıktan sonra taşınmaz mallar üzerine yararlı çalışmalara girişiyorlar... Falan yerdeki arsayı kaç aalmışlar... Şimdi kaç gider... Ya filanca yerdeki arsayı nasıl kaçırmışlar. Yirmi bin istemişler o zamanın parasıyla. Edip Bey telgraf çekmiş 'Kapat' diye... Ama telgraf Perran Hanım'ın eline geç gelmiş. Çünkü o akşam İstanbul'da imiş. Moda'daki, koya bakan daireyi satın alma işlemlerini yaptırıyormuş. O öyle de Türk Kuyusu'nun üst tarafındaki arsayı da kaçırmışlar. Para değilmiş. Torba'daki tarlayı da çok ucuza kapatmışlar; doğrusu o arsanın satışından beklediklerinden çok kazanmışlar.

Bir gün arkadaşlarla çarmakçura oturmuştuk. Söz dönüp dolaşıp bunlara geldi. Herkes bir şey söyledi. İçimizde, Bodrum'un tadını çıkaramamış biri, yetişemediği üzümler için 'Olmamış' der gibi:

- Çulhacı mekiği bunlar! diye homurdandı.

Mustafa Hey Yavrum filozofça yanıt verdi:

- Yok canım, mozayığın bir parçası!

Kafalarımız iyice dumanlıydı. İkisinin de ne demek istediğini anlamadık. Başka konulara geçtik.

Bahri'nin Babası I

Bıktım bu Bahri'nin babasından... Bizim oğlan onu söyler durur. Mimar Cihat da onu söyler. Harun da. Haluk da... Hani geçen yıl gemisi batmıştı ya, o Haluk... o... bu... herkes bu Bahri'nin babasından bana haber getirir. Adam benimle görüşmek istiyor; ben istemiyorum. O neden görüşmek istiyor? Onu da bilmiyorum; bilmek istemiyorum.

Bir ikinci vakti arka sokaklardan, gölge altlarına sığınarak Köfte Meydanı'na iniyorum. Akşama konuklarımız var. Yusuf'tan kazandibi alacağım. İnişimsi bir yerde takılıp düşmemek için kaldırımın dağınık taşlarını ayarlayarak, gözüm yerde yürüyorum. Birden Grieg'in Piyoano Konçertosu'nun panoramik rüzgârları içinde sürüklenir gibi olduğumu duyumsadım. Bu konçertoyu ben panoramik diye nitelerim. Emel'se 'Ne demek panoramik? Müzikten anlanmış gibi icatlar uydurma' der. Böyledir insanlar. O da avantajını kullanıyor. Neyse, gerçekten ikindinin şişman ve güzel bir kadın gibi insanı saran, kucaklayan durgun sıcaklığı... Benim deyişimle Grieg'in Panoramik Konçertosu'nun rüzgârları... Uzun sarı saçları ile, efsanelerdeki kuzey tanrıçaları görüntüsüyle burgaçlar yaratarak alıp götürüyor insanı. Kapının önünde duran bir adam:

- Beyefendi, buyurmaz mısınız? dedi.

Uzun boylu, sakallı bir adam. Güleç yüzü:

- Bir mâruzâtım olacak. Dinlemenizi rica ediyorum, efendim.

Amma da usturuplu konuşuyor. O günlerde henüz politikadan tamamiyle ayrılmış değildim. Mâruzât dinlemeye de alışkınım. Reddetmek olmaz.

Grieg Konçertosu'nun akortlarını göğüsleyerek bir basamak indim ve dükkân gibi bir yere girdim. Çevreye bir göz attım. Çünkü durum tesbiti önemlidir. Sedir, kanape gibi eskice bir şey. Üstünde paslı bir testere var. Adam testereyi kaldırıp beni oraya oturttu. Önümde ambalaj tahtasından yapılmış gibi bir masa. Daha doğrusu sayacı tezgâhına benzer bir masa. Masanın ayakları arasına, benim tarafıma bir resim çakılı. Tepesi aşağı bikinili bir kadın. Görüntü kuralları gereğince bakılınca tuhaf bir şey. Masanın üstünde birbirini tutmayan bir sürü eşya. Bir ayakkabıcı bızı. Büyük boy, boş bir rakı şişesi. Bir kutu içinde kağıttan, kartondan küçük küçük bir şeyler. Bir tabak kesilmiş kavun. Sağ tarafta bir masa. Üzerinde Karagöz perdesi gibi bir

şey var. Yanında ufak boy bir rüzgârlaç. Arkada raflar. Raflarda renkli renkli kutular. Onun arkasında bir paravana ve paravananın arkasında bir müzik setinden Grieg'in konçertosu dalga dalga yayılıyor. Karşıda bir sedir daha. Duvarlarda resimler. Suratsız ve kocaman burunlu bir adam. Denizde kayıklar. Karaya düşmüş ve etleri dökülmüş bir balinanın kaburgalarını andıran bir tekne kalıntısının fotoğrafı. Çini motifine benzer çizgiler. Geride dükkânın içine bakılınca önce bir motosikletin yarısı görünüyor. Onun yanındaki raflarda ne oldukları anlaşılmayan şeyler var. Bir körük galiba. Ha, bir de kocaman buzdolabı. Yine karşısında bir kapı. Üstünde bir yazı. Laboratuar. Bu kapı ile sokak kapısının arasındaki dar ve bir adımlık boşlukta bir tüp, gaz tüpü. Üstünde bir tencere, içinde kuşbaşı et pişiyor. Birden her yana baktığım için bu eşyaların ne olduklarını, neden burada bulunduklarını anlayamadım. Şaşıtm kaldım. Bu nedir? Dükkânsa, burada ne yapılıyor, ne satılıyor?

Ben çevreme bakınırken tavşan-diş bir oğlan, paldır küldür içeriye daldı. Elinde bir demet kaya balığı. Bir de olta var. Bak baba, kaç tane tuttum, filan derken sakallı onu susturdu. Sonra gerek gördü ki:

- Bahri! Benim küçük oğlum! dedi.

Hay Allah senin müstahakını versin, emi! Bahri'nin babası bu işte. Ayağımızla tuzağa düşmüşüz demek ki. Buyrun hazret, yapın bakalım mâruzâtınızı, dinleyelim!

Bahri'nin babası Paşabahçeliymiş. İşçilik... Berberlik... Lokantacılık, meyhanecilik... Şoförlük, kamyonculuk... Sendikacılık... Elektrikçilik... Gazetecilik... Pedal makinasıyla matbaacılık... Basma ressamlığı, basmacılık... Akla ne gelirse yapmış, buraya gelmiş, evlenmiş kalmış. Fotoğrafçılıkta karar kılmış. Bu dükkân, fotoğrafçı dükkânıymış. Ben dikkat etmemişim. Dışarıda levhası varmış.

Bundan on yıl önce Bodrum'da sosyal konutlar yapılmış. O zamanki Bodrum malûm. Kentte yer bulamamışlar gibi, gitmişler taa karşı dağlarda bir yere yanyana on tane kadar dizmişler. Bir buçuk odalı konut. Sosyal değil, süper-sosyal. Kimse ben otururum dememiş. Zar zor birilerine vermişler. Kira ödeyecekler, sonra evin bedeline sayılacak. Bahri'nin babası da bir tanesine yerleşmiş. Yol yok o zamanlar. Elektrik, su yok. Kimse de isterim demiyor. Bahri'nin babası gider gelirmiş. Tepermiş yokuşları Allahın günü. Bir de akşamları ya da geceleri denize, adalara, batan güneşlere, doğan aylara karşı rakısını içirmiş.

Mâruzât sırasında bir müşteri geldi. Buranın bir fotoğrafçı dükkânı

olduğu kanıtlandı. Belki yüz yaşında, on beş, yirmi kilo gelir bir adamı kucakta getirip vesikalık fotoğrafını çektiler. Adamın gözleri fıldır fıldır. Bu kim? diye sordum. Bahri'nin babası 'buraların en zengini' dedi. 'Kaç bin dönüm tarlası olduğunu bilmiyorlar. Her halde yine alım satım için getirdiler. Fakat adamın cebinde akrep var. Elini cebine sokup bir kuruş verdiği görülmemiştir.' Böyle anlattı Bahri'nin babası. Fotoğraf parasını onu getiren adamlar verdi.

Yıllar geçmiş. Bodrum başlamış değişmeye. Zengin yabancılar gelmiş. Yerliler zenginleşmiş. Zamanında para etmeyen evler milyonlara satılmış. Dağlardaki çalılıklar altın olmuş. Kent büyümüş; memurlar da büyümüş, nobranlaşmış. Günlerden bir gün Bayındırlık Müdürlüğü'nden bir yazı... 'Bu kadar oturduğun yeter, çık', diyorlar... 'Yahu biz burada kiracı değiliz. Mal sahibiyiz. Kira değil, taksit gibi bir şeyler ödüyoruz', demişse de dinletememiş.

Kapının önünde yine bir takım sesler... Lacivertler giymiş bir delikanlı ile vişneçürüğü ipek elbiseli, Artemis saçlı bir genç kız, arkalarında aksak yaşlı bir Hanım. Daha birkaç kişi, iki kız çocuğu girdiler. Bahri'nin babası izin istedi. Düğün resmi çekilecek. O paravana gibi şeyin arkasına geçtiler. Grieg bütün gücü ile saçıp savuruyor. Klik... Klak... Resimler çekildi, gittiler. Ben Yusuf'ta kazandibi biter mi diye düşünüyorum. Sakallının mâruzâtının nereye varacağını da anlıyorum. Allah bu Grieg'in layığını versin... Yapacak bir şey yok.

Derken efendim. Bir dilekçe yazmış kaymakama. Kaymakam çağırmış 'hakkın var' demiş. Ne yapacaklar bunu çıkarıp, başkasına verecek değiller mi? Ne farkedecek? Meğer başka işler varmış da bilinmiyor. Bayındırlık Müdürlüğünde evleri paylaşmışlar. Bahri'nin babasının evi de Bayındırlık Müdürü'ne düşmüş; ötekiler de öteki memurlara. Öteki evlerde oturanlar da Bahri'nin babasının arkasına takılmışlar. O da şişinmiş. Ben neymişim gibilerden. 'Dur bakalım', demiş 'Ayı vurulmadan postu satılır mı? Biz daha canlıyız mori be?' Böyle demiş. Çünkü bunların ecdadı Arnavutmuş. Neyse, Bahri'nin babası bir taraftan Balıkçı'nın koca burunlu fotoğrafını büyültüp duvarlara asıyor ya da dağların gerisinden gümbürdercesine yükselen güneşlerin resimlerini çekiyor; bir yandan da dilekçe üstüne dilekçe. Bakmışlar olacak gibi değil. Başedemiyorlar adamlar, bırakmışlar yakasını...

İyi diye düşündüm, sorun bitmiş. Biz de halâs. Kazandibi almaya gidebiliriz. Belki de öyle olmayacaktı ama o sırada içeriye şalgamdan yontma kırmızı suratlı biri girdi. Elinde şişesi. Bu bizim Jale Hanım'ın evinin ahşabiyesini yapan marangoz. Bahri'nin babası mâruzâtı filan bırakıp ayakkabıcı tezgâhına benzeyen masayı hazırlamaya başladı. Bana da ısrar... ısrar... Anlattım ki, bizim evde konuklar var. Ben

kazandibi alacağım. Onları çarmakçurlarının başında bırakıp çıktım.

Hayır. Bahri'nin babasının mâruzâtı bitmemiş. Çünkü bir kaç gün sonra eve dönerken, bizim hanımı Bahri'nin babasının dükkânının önünde gördüm. Bahri'nin babasının eşi de orada. Kaynatıyorlar. Nereden, nasıl bu kadar çabuk tanışır bu kadınlar?... Neyse uzaktan el ettiler. Çar nâçar gittik. Ben gittiğimde Bahri'nin babası bir kadın iskarpininin tokasını dikiyordu. 'Bu da nereden çıktı', dedim. O sırada esmer güzeli bomba gibi bir kız geldi. Bizimkinin komşusunun kızı imiş. Bizim hanımların ikisi de fena bozuldular. Oysa bir fenalık yok. Bu adam röntgen filmi banyosu dahil, fotoğrafçılıktan başka saat tamir eder, motosiklet söker takar, iyi yemek pişirir, marangozluk yapar. Takımlarını bu karışıklık içinde bulabilirse elbette. Elektrikçiliğin âlâsını yapar. Arada bir kendisini cereyana kaptırdığı da olur tabii. Daha neler neler. Müzedeki kırık amforaları yapıştırır. Bir keresinde İngiliz Kulesi'ne eski zaman zırhları koyacaklarmış. Zırhların halkaları paslanmış, kopmuş. O tamir etmiş. Hezarfen bir adam. Tabii biz gelince ve bomba gibi esmer güzeli kız dikilmiş iskarpinini alıp gidince, kaldık karşı karşıya. Hemen konuya girdi Bahri'nin babası.

Aradan altı ay mı sekiz ay mı ne kadarsa geçmiş. Bayındırlık Müdürlüğü bu kez Milli Emlâk Müdürlüğü'nden kağıt getirmiş. Bu konut Milli Emlâk'ten olduğundan... fuzuli işgal... falan meseleleri. Bu maliyeciler tekin değildirler. Bahri'nin babasında şafak atmış. Bu kez hemen Valiye bir dilekçe. Zamanında yazdıkları mı, imzaladıkları mı, her neyse, bütün o belgelerin fotokopileri... İkametgâh ilmühaberi... Savcılıktan temiz kağıdı... Altı fotoğraf... Vergi kaydı... Kûşat ruhsatı... Akla ne gelirse hepsini eklemiş; göndermiş Muğla Valisine. İldeki Bayındırlık Müdürü ilçedekine gıcıkmiş. Hemen Bahri'nin babasının hakkı var, diye fetva gelmiş. Bizimkiler yine kurtarmış paçayı.

O sırada sokağın köşesinden, içi boşanmış tahta kurusu gibi, iki buçuk santim boyunda bir kedi yavrusu çıktı. Koca kafası sallanarak bize doğru gelmeye başladı. Tehlikeyi gördüm; hemen eşimin koluna girip, yürüyelim, geç kaldık filan dümenlerine girdimse de, asıl geç kalan biziz. Emel kedi yavrusunu gördü, eğilip aldı. Bir güzel sarıp sarmalayıp çantasına koydu. Bu kedi yavrusu domuzun tekidir. Çıkarları olduğu yerde melek kesilirler. Anladı Tunus Gedîği'nin âlâsına tosladığını. Hiç sesini çıkarmadan gömüldü çantanın içine tam siper. Ben:

- Yahu, on altı tane vardı. Bu on yedinci. Ne oluyor? Ne yapacağız bunları? dedim.

Emel gayet kesin ve biraz da sert bir biçimde:

- Ne farkeder? dedi.

- Ne farkeder olur mu? İlk sıralardaki kediler bile şaşırdılar. Miro bunlardan hangisiyle kavgaya edecek, hangisiyle iyi geçinecek bilemiyor zavallı. Kedi enflasyonu bu.

Emel:

- Sen anlamazsın, dedi.

Biz başladık tartışmaya. Aslında umutsuz bir tartışma olduğunu biliyorum da; hiç olmazsa Bahri'nin babasının mâruzâtını kesmeye yarayacak. Hadi Allahâısmarladık. Gerisi yarın, deyip ayrıldık.

* * *

Bahri'nin babası bir yıl rahat etmiş, etmemiş. Bu kez Bayındırlık Müdürlüğü Ankara'dan emir getirmiş. Bayındırlık Bakanlığından. Bahri'nin babası bayağı rahatsız olmuş. Hafif nefes darlığı gibi bir şey geçirmiş. Lâkin azimli adam. Emir Bayındırlık Bakanlığı'ndan gelince o da Başbakan'a telgraf çekmiş. Particiliğin en cafcaflı günleri... 'Mağduriyetim...' Falan... Başbakandan telle yanıt gelmiş. Sonunda 'gözlerinden öperim', diyor. Sorun derhal çözülmüş elbette.

- Yahu, dedim, sen o partinin ne zaman yandaşı oldun?

- Beyefendi, dedi, rica ederim, siz kimin tarafındasınız? Biz canımızla uğraşıyoruz, siz particilik yapıyorsunuz.

O sıralarda İstanbul'a gittim. Dönüşte İzmir'de otobüse bindim ki, Bahri'nin babası da orada. Fotoğraf malzemesi almaya gelmiş. Yolda sohbete başladık. Ben konu kapandı diye düşünüyordum. Hayır, kapanmamış. Çünkü, Bahri'nin babasının Bodrum'daki bir buçuk odalı süper-sosyal konutunun Bayındırlık Müdürlüğü'ne verilmesini, Bayındırlık Bakanı, bizzat kendisi, Maliye Bakanı'ndan istemiş. Oradan Muğla Defterdarı'na, Defterdardan Bodrum Malmüdürü'ne bir yazı. 'Önemle izlenmesi...' Dayanmışlar Bahri'nin babasının kapısına. Bir vergi kusuru bulsalar punduna getirip dört dörtlük yatıracaklar bizimkini. Bereket o işlerde açık vermiyor. Neyse bu da tutmuş tekrar Başbakan'a telgraf çekmiş. Yanıt Başbakan'dan değil Maliye Bakanı'ndan gelmiş. Başbakan ona havale etmiş. O da diyesiymiş ki... Artık yetti... Bahri'nin babası için yaşamsal bir durum. Eşi bir yandan ev arıyor, ama bulamıyor. Bu kez tutmuş Sayıştay'a başvurmuş. Sayıştay'dan gelen yanıtta... 'Bizimle ne ilgisi var. Böyle şeylerle devlet dairelerini meşgul etmeyin', deniliyormuş. O zaman bizimkisi, aynı dilekçeyi hem Yargıtay'a hem de Danıştay'a göndermiş. Kıl payı

ile. İcranın durdurulması mı nedir, o işte... Bunun eşyalarını sokağa dökcekleri gün icra durdurulmuş. Bahri'nin babasının eşi, artık yeter, bu işi bitirelim, çıkalım, diyor. Bizimkisi konuyu onur ve prensip sorunu yapmış direniyor. Böyle bir durum.

Sonbahar geldi. Bodrum tenhalaştı. Bir akşam Köfte Meydanı'ndan geçerken uzaktan bir Rachmaninov piyano konçertosu gümbürdemeye başladı. Seninki açmış hoparlörü. Millete Rachmaninov dinletiyor. Gittim.

- Beyefendi, İdil Biret'in plağı... Nasıl buldunuz? Sizi uzaktan görünce açtım.

Aslında biliyorum. Halk Eğitim Merkezi ile rekabet için açıyor sesi. Halk Eğitim Merkezi'nde 'Davul Çalma' kursları var. Akşam saat beşte başlıyor, yediye kadar sürüyor. Zor iş davul çalmak. Çok çalışmak gerek. İki kez güm... gümmm vuracaksın. Peşinden heyyyyy... diye bağırılacak. Herkes yapamıyor. İşte akşam olunca Halk Eğitim Merkezi'nde davul sesinden ve hey... heyyy... naralarından geçilmiyor. Bahri'nin babası da konçertolar, senfonilerle yanıt veriyor. Yani Bodrum göklerinde bir müzik savaşı... Neyse, biz oturduk, hem dinledik, hem konuştuk. Eşim buna da çok kızar. 'Müzik dinlerken nasıl konuşursunuz', der. Konuşmakla kalsak bir şey değil. Hafiften demleniyoruz ve Bahri'nin babasının gaz tüpü üstünde pişirdiği kıymalı patlıcandan yiyoruz. Hey gidi Neyzen Tevfik! Hani ne demişti? Şimdi karıştırmayalım onu!

Danıştay'dan mı Mahkeme'den mi neredense icranın durdurulması gelmişti ya... Onun da süresi varmış. Bitince, Malmüdürü, Bayındırlık Müdürü, Kaymakam, Vali... Hep birden yüklenmişler. Ne yapsın seninkisi? Bu kez hem Büyük Millet Meclisi'ne başvurmuş, hem de Cumhurbaşkanı'na... Öyle telgraflar göndermiş, öyle acıklı şeyler yazmış ki, okurken ağlayasım geldi. Telgrafların örneklerini de Malmüdürü'ne, Bayındırlık Müdürü'ne, Kaymakam'a, Vali'ye göndermiş. Bodrum'da haftada bir çıkan bir gazete vardır. Emekli memurin-i mülkiyeden Safa Sarıova da zehirli kalemiyle çok dokunaklı bir yazı yazmış.

O akşamı da öyle kapattık. Kasım ayı geldi. Biz Ankara'ya göçtük. Geçenlerde ortanca oğlu geldi. Görüştük. Sosyal konut sorununu sordum. Tümüyle kapanmış. Bayındırlık Müdürlüğü ödenek almış. Dağda karşı yamaçta, memurlara yeni konutlar yapıyormuş. Öyle bir buçuk odalı değil. Bayağı büyük, kullanışlı, lüks katlar...

Bayındırlık Müdürü ile bizimki de sıkı ahabap olmuşlar. Adam

Bahri'nin babasına minnettar. Çünkü o dayatmasaydı ödenek filan alamayacaklarmış. Bu sayede yeni, lüks konut sahibi oluyorlar. Müdür her akşam Bahri'nin babasının dükkânına geliyormuş. Başlangıçta müzik konusunda çok tartışmışlar. Müdür karcığâr, kürdili hicazkâr diye tutturuyormuş. Bizimkisi sonat, noktürn diye. Sonunda Bahri'nin babası onu da kendi lehine çözmüş. Müdürü Batı müziğine alıştırmış. Her akşam birlikte kafa çekiyorlar, sohbet ediyorlar, bir yandan da Bach'lar, Handel'ler, Scarlatti'ler dinliyorlarmış.

Bahri'nin Babası II

Sulhi ile ahabap olduktan sonra onu sürekli aramanın bir tür tiryakilik haline geldiği günlerdeydi. Genellikle ikindiye doğru onun dağınık dükkânına uğramadan yapamaz olmuştum. Her uğrayışında garip bir serüven dinlerdim. Bunların çoğunu artık anımsamıyorum. Sulhi vapurda karşılaştığı güzel kıza nasıl balta oldu ve sonra o güzel kızın nişanlısının kardeşi olduğu nasıl anlaşıldı? Rumların Kilise Meydanı'nı gemi yapıyoruz diye nasıl tahta perde ile çevirdikleri ve kimse ayırmısayamadan kilisedeki değerli eşyaları nasıl kaçırdıkları... Daha neler, neler...

Onun görevle Cevat Şakir'i izlemesi olayını hiç unutmadım. Sonunda Balıkçı'ya değil de Sulhi'ye olanlar olmuş. Bunlar Sulhi'nin asker olduğu yıllar. Albay çağırmış. 'Balıkçı ile arkadaşlık kuracaksın. Ne yapıyor, ne ediyor, kimlerle görüşüyor, öğrenip bana getireceksin' demiş. Sulhi sanatkâr adam. Balıkçı yazar ve komünist... İkisi de içkici. İkisinin de parası kıt. O zamanlar eski mendirek bile yok. Deniz limanının içinde. Bunlar zaman zaman yarım kilo rakı, bir limon alıp Kaplankaya'nın kıyısına giderlermiş.

Sulhi asker sigarası getirirmiş. Deniz ve kıyılar o zamanlar öyle ki... Bunlar orada kumlara çıkan ve güneşlenen acemi ahtapotları, şaşkın pavuryaları toplar, ateş yakıp kızartıp yerler; limon kabuklarını bardak gibi kullanıp rakılarını içerlermiş. Böyle tuhaf, garip anlaşılması güç bir dünya...

O gün Sulhi bunları anlatırken kapıdan haydut gibi iki metre boyunda bir adam girdi. Bir gün önce fotoğraf çekirmiş. Onları almaya geliyor. Fotoğrafları görünce:

- Bu ben değilim, diye bağırmaya başladı.

Sulhi hem şaşırdı hem de korktu. 'Nasıl olur' filan gibi bir şeyler söylemeye çalıştı. Adam bastırdı:

- Benim burnum sağdadır. Buradaki solda.

Adam haklı. Yumruk gibi bir burnu var ve sağ tarafa eğik. Sulhi filmi nasıl basmışsa burun sola kaçmış. Adam da bunu mahkemeye kanıt-belge olarak verecekmiş. Neyse sonunda Sulhi adamın burnu sağ tarafa getirip fotoğrafını ona göre çekti. Adam gitti; biz de laflarımıza döndük.

Kafayı iyice çektikleri bir gün Sulhi dayanamamış; Balıkçıya, Albayın kendisini izlemekle görevlendirdiğini söylemiş. Bu kez Balıkçı Albaya gitmiş ve bayağı kavga etmiş. ‘Beni ne hakla izletiyorsun gibi sözler söylemiş. Hatta Sulhi’nin dediğine göre biraz da sövme durumları olmuş. Albayın tepesi atmış ama Balıkçı’ya bir şey dememiş. Olanlar Sulhi’ye olmuş; çağırmış bizimkini, vermiş fırçayı, peşinden de üç aylığına Milas’a sürmüşler.

Sulhi’nin serüvenleri biter tükenir gibi değil. Akşam yavaş yavaş iniyor. Ama biz rakının başından ayrılamıyoruz:

- Bak bunu da dinle, diyor.

Bir kez bir akşam konukları çok olmuş. O biçim konuklar. Her zamanki tencere yetmemiş. Film banyosu yaptığı kovada etli türlü pişirmişler. Sulhi ertesi gün yağlı kovada film banyo etmiş. Filmler berbat olmuş. Kabahati konuklarına bulmuş. ‘Sizin yüzünüzden oldu.’ demiş. Onlar da küsmüşler. Bir süre uğramamışlar Sulhi’nin dükkânına. Sulhi yalnız kalmanın üzüntüsünden kendisini öylesine içkiye vermiş ki, sorun olmuş. Yöredeki gidiş ötekileri geri getirmiş, Sulhi ile barıştırmışlar.

- 12 Mart’tan sonra bir kez de tutukladılar. Şöyle oldu. Çağırdılar; Kale’ye gittim. Eski yapıtların fotoğrafları çekilip dosyalara konulacakmış. Kalede bir fotoğraf makinası vardı. Eskilerde alınmış iyi bir kamera ama bozuk.

- Haluk Bey, bunu İzmir’e gönderelim, tamir edilsin, dedik. ‘Gönder.’ dedi. Makinanın bir deri çantası var. Aldık çantasına koyduk. Kale’den çıktık. Meğerse bizi izlerlermiş. Sonra tutanakları okudular:

- Sulhi Kaleden çıktı. Yanında çantası var. Saat 12.30...
- Sulhi Liman’a indi. Özcan’ın teknesine gitti. Saat 12.42.
- Sulhi tekneden çıktı. Çantası yok. Saat 13.30.
- Özcan’ın teknesi denize açıldı, saat 13.40.

- Ben Kaleden çıktım. Bizim dükkâna gidiyordum. Heyemola Özcan çağırdı.

- Ağabey gel biraz dolaşalım, dedi.

Ben ‘olmaz’ dedim. İşim gücüm var. Rakı çıkardı. Öğle möğle. Bir iki duble içtim. ‘Çıkıp dükkâna gideyim’, dedim. Kafam dumanlı. Çantayı teknede unutmuşum. O ara Özcan basmış açılmış denize. Peşinden de hücumbotu yetişmiş. Bunu teknesiyle birlikte alıp getirmişler. Sonra da beni aramaya çıkmışlar.

Biz dükkânda film banyo ediyoruz. İki polis geldi. Karakola çağırıyorlar. Tutuklayacaklar. O rapor veren var ya. Demiş ki, ‘Çanta para doluydu. Heyamola Özcan açıkta denize attı. Alanlar karşılığında mal bıraktılar denize.’ Ama hücumbotu gidince Özcan malları alamamış. Öteki tekneler de savuşmuşlar. Böyle bir takım laflar...

- Sahiden fotoğraf makinası yerine çantaya para koydunuz mu? diye sordum.

- Deli misin Cehti Bey, sorun başka... 12 Mart... Bütün illerde, İstanbul’da, Ankara’da, İzmir’de, Milas’ta onu bunu tutuklamışlar. Bodrum’da neden olay olmuyor diye buradakiler zor durumda kalmış. Çünkü Bodrum o zaman karışık adamların yatağı diye biliniyor. Bunların da eline bir fırsat geçmiş. Bodrum’da kaçakçıları yakaladık diye hava atacaklar. Yani mesele bu kadar basit.

O sırada müşteriler de geldi. İdris Hoca diye bir adam. Karısının resmi çekilecekti. Ama İdris Hoca kadının fotoğrafı çekilirken Sulhi’nin orada olmasını, karısını görmesini istemezmiş. Sulhi herşeyi hazırladı. Kadını perdenin arkasına soktular. Sulhi dışardan elini içeriye sokup kameranın düğmesine bastı; böylece kadının namusu ve kocasının onuru kurtarılmış oldu. Onlar giderken ben de kalktım. Taşlık’ın yokuşlarını ağır ağır tırmanıp eve döndüm.

Sulhi yıllar önce ayrılıp gitti sonsuzluklara. Özcan, Paris’te olmalı. O zamanın çocuklarından kimse kalmadı. Kendimi yenilmiş ve dağılmış bir ordudan geriye kalan ve nereye gittiğini bilmeyen bir savaşçı gibi duyumsuyorum. Arada bir Sulhi’nin dükkânına uğruyorum. O zaman yaşadığımızı sandığımız o eski günlere döndüğümü düşünüyorum. Çocuğumsu bir heyecanla yitirilen bir şeyi bulmanın avuntusuyla geçmiş, geçmiş olayları ve o zamanların insanlarını konuşuyoruz. Ben hep adını unuttuğum bir şairin dizelerini yinelerim:

Ey anılar, siz Tanrının nimeti mi yoksa Cehennemin azabı mısınız?

Sevgi Üstüne Uydurmalar

Dere kenarından bu yana ağır ağır yürüyen şu uzun boylu adam, ressam Cemil'in oğlu Barış, iki eliyle büyükçe, paket gibi bir şey tutuyor. Uzaktan ne olduğunu anlayamıyorum. Yaklaştıkça biçimleniyor ve biraz merak, biraz da şaşkınlıkla Barış'ın gelmesini, elindeki bej-gri karışımı paketin öyküsünü anlatmasını bekliyoruz.

* * *

Uzun süredir sevgi üstüne düşünür dururum. Böyle uzun süre düşünmeye başladım mı, çoğu kez dağılır gider, hiç bir yere varamam. Bir büyük yazar, yeteri kadar olgunlaşmamış bir insanın sevgiyi anlayamayacağını, gerçek bir sevgi ile sevemeyeceğini söylüyor. Doğru olsa bile büyük haksızlık. Ama ben, asıl başka bir nokta var ki, ona yanıt bulamıyorum. Ozanların yakarışları, azizlerin söyledikleri. Ölümsüz resimler. Kutsal müzik yapıtları.

Amour Sacre. Amour Profane. Evet; kutsal olanı ve olmayanı var sevginin. Fakat dogmatik olmadan ve içtenlikle düşününce, bu kutsal sevgiyi anlamak güç. Her sevginin altında mutlaka gizli ya da açık bir mantık görüyorsunuz. Kimi biraz aptalca, koyun gibi bakıyor; kimi şeytanca sırtıyor. Yani, sevgiyi, benim bildiğim, gördüğüm, kitaplarda okuduğum sevgiyi mantıksal nedenlerden ayırmak olanağı yok gibi geliyor bana... Sevgi hatırına sevgi... Anlayamıyorum. Bir arkadaşım 'Efgan Kralı ülkesini çok sever' der, peşinden gözlerini kısıarak başkalarının dediğini anlayıp anlamadıklarını denetlerdi.

Sevgilerin en kutsallardan biri değil mi annenin çocuğunu sevmesi? Neden sever? Altın kalpli ve iyi niyetli insanlar istedikleri kadar yırtınsınlar; yüz­süzler neler neler bulurlar paramparça etmek için bu tür sevgileri. Ya bilim adamları? Onlara ne demeli? Tanındıklardan biri 'İnsanın çocuğunu sevmesi ile torik tavası sevmesi arasında fark yoktur.' derdi. Hadi bu alçağın dediğine kulak asmayalım. Fakat şu genç Herkül, o erik gibi taze kızı neden seviyor? Bu soruya ne yanıt bulalım? Bizim mimar Sabih, İsviçre'deyken hem arkadaşı, hem de müşterisi olan bir hayvan yetiştiricisinin çiftliğine gitmiş. Günlerden Cuma imiş. Avlunun kenarına dizili ahırlardaki sığırlar kalın kalın ve kızgın kızgın böğürüyorlarmış. Sabih nedenini sormuş. Arkadaşı:

- Cuma günleri hayvanlara yem vermeyiz. Sağlıkları için iyidir; ama hayvan işte, anlamıyor, demiş.

- Sağlıkları için neden iyi, diye sormuş Sabih.

Hayvan yetiştirici arkadaşı:

- Etleri daha iyi olur, diye yanıtlamış.

On, on beş saniye kadar birbirlerinin gözleri içine bakmışlar, tabii susarak. Sonra adam:

- Doğru ya, demiş, o da bizim için. Daha yumuşak biftek, ya da entrecote yapsınlar diye hayvancıkları aç bırakıyoruz. Ne yapalım? Ben yine de sığırlarımı severim.

Güç iş sevgiyi anlamak, ve bulmak... Evinizdeki akvaryumdan kaçan mavi-sarı kanatlı cennet balığınızı denizin sonsuzluğu içinde aramak gibi bir şey...

* * *

Barış geldi ve elindeki beyazlı-grili paketin gizi çözüldü... Cemal Kaptan, 'Bu yavru' dedi. Barış, hayvanı temiz bir naylona sarmış. Yavaşça, sarsmadan taşlığın üstüne bıraktı. Denizin kıyısında bulmuş. Yaralı olarak. Hayvan kalkmak istedi. Sendeliyerek, yine gövdesinin üstüne oturdu, kaldı. Sağ kanadı kırık. Kanadının dibinde kan pıhtıları var ve yırtılmış etler görünüyor. Uzanıp dokunmak istedim. Cemal Kaptan'ın karısı 'Vurur ha!' diye uyardı. Yavru ama gagası nerdeyse bir karış. Taşlığın orta yerinde, göğsünün üstüne oturmuş, sessiz, kederli ve kaderine razı... İçimden 'Sessiz ve mütevekkil bir kuş' diye yineledim bir eski dizeyi. Bana Tevfik Fikret'i ya da Halit Fahri'yi anımsattı. Neyse, martı yavrusu solgun ve mutsuz gözlerle bize, bizi görmeden bakıyor gibi. Çocuklar önüne yiyecek koydular. Hiç ilgilenmedi. Gözlerinde yitirilmiş bir yaşamın düşleri... Denizi, dalgaları, rüzgârları, güneşlerin doğuşunu, ağaçlıklı koyların serin, koyu lacivert sularını düşünüyor sanki. Felâketinin derinliklerine dalmış gitmiş. Taşlığın ardından denizin bir parçası görünüyor. Taaa uzaklarda tek bir martı, kırpışan dalgalar üstünde devinimsiz. Belki de onu bekliyor.

Ne yapmalı? Herkesi bir acıma dalgası aldı götürdü. İçimizde duygusal olmayanlarımız da var. Biri, garip adlı bir Amerikan, İstatistik Enstitüsü'nün topladığı rakkamları söyledi. Dünyada bir saatlik bir zaman süresi içinde mezbahalarda on dört milyon üç yüz doksan iki bin beş yüz kırk altı sığır ve dana kesilirmiş. Böğürtülü ve böğürtüsüz olarak. Denizlerde, sonar sistemleriyle, ya da kâr-ı kadim yöntemlerle toplanan balıkların sayısı ve ağırlığı bilmem ne kadarmış. Bu balıkların içinde yaşamlarının baharındaki yavrular ölü olarak denize

atılmış. Şu anda iskeledeki çocuklar oltalarının kancalarını küçük balıkların boğazlarına takıp yukarıya çekmiyorlar mı? Ya Nisanda, Mayısta kesilen süt kuzuları? Ya son Beyrut bombardmanında ölen yüz yirmi kişi? Çoluk çocuk... Daha daha gerilerde bir yabanıl Amerikalı savaşçının Hiroşima'ya savurduğu atom bombasından sağ kalan, ama acılar içinde her gün birer ikişer ölüp gidenler... Trafik kazaları... Anarşi kurbanları... Kutsal sevgilerinin meyvelerini dünyaya getirmek için, ya da getirirken ölüp giden genç anneler...

Hiç birini dinlemedik. Mahzun bakışlı, kırık kanatlı martı yavrusu bizim o andaki dünyamızın odak noktası oldu. Her kafadan düşünceler, öneriler fişkırdı. Sonuçta, Barış, babasının arabasına gidip Almanya'dan alınmış büyük bir ilaç kutusu getirdi. İçinden ilaçlı bezler, sargı bezleri çıkardık. Hayvanın kafasına bir külah geçirdik. Gagasını kullanmaması için. O da bütün bu olanları anlarım gibi kendisini bıraktı. Ressam Cemil, elinin gösterebildiği tüm beceri ile sargı bezlerini hayvanın ayaklarının altından geçirerek göğsü üstünde bağladı. Ameliyat sırasında görevlerini iyi yapmayanlara, hayvanı hoyratça tutanlara bağırdı, çağırdı, azarlar yağdırdı. Hiçbirimiz karşı koymadık. Ben bir şeyin oluştuğunu sezinlediğimi sandım. Ressam Cemil ile yaralı martı yavrusu arasında bir şey... Sanki benim arayıp bulamadığım sevgi anlamına bir yanıt gibi bir şey...

Cemil daha sonra martıyı tuvaletin aralığına taşıdı. Serin ve nemli bir yer. Dışarıda bırakamazdı. Köpekler dolaşüyor. Hayvan sessiz, dingin ve güvencede olmalı. Sinirleri yatışmalı.

Ressam Cemil'in dünyasında birden büyük bir değişme oldu. Oysa sabahleyin Barış bir alarm çingırağı çalarak gelmişti. Onların deniz kenarındaki evlerinde, dün akşam bir akrep görülmüş.

Evde üç aylık bir çocukları var. Şimdi ne yapacaklar? Cemil, Cemal Kaptan'ın kuluçka tavuğunu ve yedi mi sekiz mi, sayılarını hiç bir zaman öğrenemediğimiz cırcırlarını götürüp bıraktı akrepleri yesinler diye. Barış'ın oğluna belki hiç bir zaman dokunmayı akıllarından geçirmemiş ve geçirmeyecek olan masum ve kendi hallerinde yaratıklar. Neyse, sabahtan beri biz bu konuyla uğraşırken yaralı martı kuşu her şeyi unutturdu. Cemil de hem bizi hem de torununu unuttu. Tuvalet aralığına bir gidiyor, bir geliyor. Hayvanın önüne su koyuyor, yiyecek koyuyor. Akli fikri orada. Bizi artık görmez oldu. Oradaki varlığımızın açıkça bilincinde değil. Biz de yavaşça kalktık. Eşyalarımızı toplayıp Bodrum'un yolunu tuttuk.

Bundan sonra neler oldu? Akıl almayacak şeyler değil. Ama yine de garip şeyler. İnsan ve martı sevgisi. Yüzsüz arkadaşlardan biri 'Leda ile

Zeus. Ama tersine.’ dedi. Gerçi Cemil kocaman kırçıl sakalı ile bir eski zaman tanrısına benzer. Ama yine de hepimiz kızdık. Cemil ‘Siz bundan başka bir şey bilmez misiniz?’ dedi. Biz de hak verdik. Çünkü Cemil ile yaralı martı yavrusu arasındaki ilişkiler insan aklının anladığı nedenlerin dışında oluşuyor. Ama, bu arada kuşun adı ‘Leda’ kaldı. Ben o zamana kadar arayıp da bulamadığım yorumu yapabileceğimi düşünmeye başladım.

‘İnsanların sevgi diye adlandırdıkları duyguların hepsinin ardında belli bir mantık var. Bu tamam. Ancak gerçek sevgi bu mantığın bittiği yerde başlıyor. Öyle bir sevgi olacak ki, onun insanın düşünce ve duygu yapısı içinde yeri olmayacak. Neden, niçin sevdiğinizi bilmeyeceksiniz. O da yetmeyecek. Başkaları da anlamayacak. Mantıksal ve duygusal açıklamasını onlar da yapamayacaklar.’ İşte kanadı yaralı martı yavrusu ile Ressam Cemil’in bilim dünyasına armağanları...

Ressam Cemil uykusuz bir gece geçirdi. İki de bir tuvaletin ara kapısını açıp yaralı hayvanı yokladı. Gecenin karanlığı içinde pencerelerden sızan ay aydınlığının donuk, mavimsi ışığında birbirlerine anlayışla ve sevgiyle baktıklarını söylüyor Cemil. Su içmemiş, yiyecek yememiş Leda. Cemil sabah karanlığında Arap Şükrü’nün iskelesine koşmuş. İlk gelen teknelerden küçük iskarta balıklar almış. Leda’ya getirmiş. Hayvan ilkönce ilgilenmemiş. Sonra bir kaç tanesini yutmuş. Cemil çocuk gibi sevinmiş. Dışarıya taşlığa çıkıp, denize doğru ‘Yiyor! Yiyor! Kurtuldu!’ diye bağırmış. Yörede kimse yokmuş; o nedenle sakıncası da olmamış.

Bu olaydan sonra, bir iki hafta süren bir bakım ve tedavi dönemi başladı. Biz bir kez görmeye gittik. Cemil bizi alenen kovaladı. Burhan Kuru, yirmi yıl önce okuduğu veterinerlik derslerine dayanarak bazı konularda salık vermek istedi. Cemil, bizim eski patronumuzun deyimi ile ‘Bu sorunu sevginin gücü ile çözeceğini’ anlattı. Burhan’ı da kapının önüne koydu ve oldukça kaba bir biçimde bilgisini ve uzmanlığını Montafon inekleri üzerinde denemesini söyledi.

Leda, uzunca bir iyileşme dönemi yaşadı. Tuvalet aralığından çıktı. Kırık kanadını kullanamadı; ama ayakları üstünde yürümeyi becerdi. Kırık kanat yerine bağlandıktan sonra herhalde kireçlenmiş ve hayvana belki çok acı vermişti. Ama Leda ondan da yakınmadı. Önce evin içinde dolaştı. Yüzünüze güller, 'defi hacet' için kediler gibi tuvalet aralığına gitti. Ortalığı hiç kirlletmedi. Geceleri Cemil’in yatağının dibinde, ayak ucuna doğru bir yerde tahtaların üstünde yattı. Yemeğe beraber oturdular. Leda yağda kızarmış izmarite ve kupeze alıştı. Soğanlı domates salatasına da. Daha sonra taşlığa

çıkmaaya başladı. Kanatlarını kullanamadı ama, bir karışık gagası olduğuça ona ne köpek, ne de bir başka hayvanın yaklaşması olanağı yoktu. Taşlıkta güneşe karşı uzanıp yatarken Cemil denizden kovalarda su getirip Leda'yı yıkadı. Hayvanın tüyleri yeniden renklendi ve parladı. Gözlerindeki solgun ve kederli bulutlar yerine sevinç, şevk ve yaşama isteğı belirdi.

Elbette Leda'nın sevgisini bizim sevgi anlayışımızla açıklayabiliriz. Leda kurtarıcısını seviyor. Yani bu sevginin mantığı var. Ama bizim için, benim için, kuramsal buluşum açasından Cemil'in davranışı, Cemil'in sevgisi önemli. Açıklaması yok. Cemil'in sevgisinin mantığı yok. İşte Amour Sacre. Kutsal aşk bu.

Ressam Cemil'in kutsal sevgisi bütün, büyüklüğü, doyuruculuğı ve tatlılığı içinde sürüp gitti... Leda ise daha sonra biraz duraksama, biraz da korku ile taşlığın sınırını aştı ve deniz kenarına indi. Bir çok günler, kırık kanadını, insanın elinden bırakamadığı gereksiz ve içi boş bir çantayı taşıması gibi sürükledi kıyıda. Oradan uzaklara, uzaklarda uçuşan, ya da çırpıntılar üstünde sallanan öteki martılara baktı ve her kez dönüp Cemil'in yanına, onun uzandığı sedirin kenarına geldi; kucağına çıktı ya da Cemil onu alıp dizlerinin üstüne koydu. Leda, Cemil'e şükran duygularını anlatmaya çalışan gözlerle baktı ve sonra birlikte, kızarmış küçük balıklar yediler. Günler geçti ve Leda her gün bir parça daha iyileşti.

Cemil bir gün Leda'nın tedavisinde bir adım daha attı. Birlikte yaşadıkları bu süre içinde hayvanın psikolojik yapısını iyi öğrendi. Onun kaygılarını, korkularını anladı. Bir gün, suların çok sakın olduğı rüzgârsız bir gün Leda'yı aldı. Dizlerine kadar suya girdi ve hayvanı suyun üstüne bıraktı. Yavaşça. Yanından ayrılmaksızın, hayvanın dengesinin bozulması halinde hemen yardımına koşacak biçimde. Leda önce korktu. Hem istek, hem de korku içinde suyun üstünde dengesiz bir tekne gibi biraz sallandı. Sonra kırık kanadının verdiğı ağırlığa rağmen ağır ağır yüzmeye, dolaşmaya girişti. Daha sonra kıyıya yanaştı. 'Beni çıkar' der gibi Cemil'e baktı. İlk günlerde Cemil'in yardımıyla denizden çıkabildi. Sonraları, hem de kısa bir iki deneyden sonra kendi kendine denize girip çıkmaaya başladı. Önce kıyılarda, sonra uzaklaşarak eski yaşamına bir ölçüde döner oldu. Bu sıralarda öteki martılar geldiler. Leda'nın yöresinde toplandılar. Uçurmaya çalıştılar Leda'yı. Olmadı. Ama birlikte yüzdüler. Sonra Leda, işe yaramayan fakat ağırsı kalmayan kırık kanadıyla derinlere dalmaya, balık yakalamaya başladı. Yine de, kızarmış izmarit partilerine gelmemelik etmedi. Daha sonra zamanının büyük bölümünü denizde geçirir oldu. Cemil onu uzaktan, sevgi dolu gözlerle izledi.

Kış yaklaştııkça Leda eve daha az gelir oldu. Denizde balık bollandı. Martılar aralarına dönen Leda'yı bırakmadılar. Sonbahar rüzgârlarının hızlandığı günlerde Cemil evinin kapısını, penceresini kapatmaya başladı. Bazı günlerde bu kapalı kapıya gagasıyla vurarak geldiğini haber veren Leda'yı anlatılmaz bir heyecan ve sevgiyle karşıladı. Daha sonra bunlar da seyreldi. Leda, uzaklarda denizin üstünde, Cemil'in evine bakarak, ama artık hiç dönmiyerek doğadaki yerinde kaldı. İnsanlara, karşılıksız, nedensiz ve mantıksal kuramları olmadan sevmenin tadını bırakarak. Öylesine bir sevgi ki, Cemil bunu resimlerine bile yansıtmadı, yansıtamadı. Salt, katıksız bir sevgi olarak kalsın istedi. Ve böylece bitti kırık kanatlı martı yavrusu Leda'nın öyküsü.

Hayır sevgili okurum. Leda'nın öyküsü öyle başlamıştı ama öyle bitmedi. Dünyada ne böyle olaylar ve ne de böyle sevgiler var. Böyle uydurma, kutsal sevgilerle kimse kimseyi kandıramaz elbette.

Cemil, aralığa bıraktığı kanadı kırık martı kuşunu ertesi sabah ölü buldu. Üzüldü elbette. Önce oturup bir kaç tane eskiz çizdi. Yaralı martı eskizi. İlerde resme çevirmek için. Sonra toprağa mı gömsün, denize mi bıraksın diye bir çok düşündü. Karar verdi. Hayvanı sardı, sarmaladı. Bir büyükçe taş bağladı ve açığa kadar yüzüp orada sulara bıraktı. Taa derinlere indi martı yavrusundan kalan. Onu orada açgözlü deniz minareleri, bir kaç saat içinde yiyip bitirdiler.

Savaş Bitince

1940'ların büyük boğuşma yıllarında bir gün adaların ötesinden bir İngiliz savaş gemisini zor bela getirip Gümüşbükü'nün koyunda kuma oturttular. Biz de görmeye gittiydik. Koca çelikten geminin bordasında hangar ağız gibi iki büyük delik. Arkalarında geminin bağırsakları görünüyor. Koridorlar... makinalar... borular... borular... her şey. Güvertedeki demirler, saçlar balmumu gibi kıvrılmış, eğrilmiş. Top taretleri devrilmiş. Kaptan köşkü darmadağın. Direklerden biri hiç yok. Güvertede yüzükoyun, arkaüstü yatan insan gövdeleri. Her taraf kurumuş, kahverengi kan lekeleri ile boyanmış gibi.

Yaralı gemiyi getiren öteki savaş gemilerinin tayfaları insan ölülerini alıp gittiler. Geminin kaptanıyla bir kaç kişi kaldı. Onlara en iyi evlerimizi verdik. Elbette vereceğiz; çünkü bunlar konuk. Biz oldum olası konuğa ilgi gösteririz. Sonra savaşçı... Savaşçıları da severiz. Kanımızda vardır. Hatta Numan Ağa:

- Keşki Alaman olsalardı... Onlar da gâvur ama Alaman başkadır, dedi.

Neyse bunlar köyde kaldılar. Kaptanın adı Walter'di. Köylü ile hemen teklifsiz ahabap oldu. Kırık dökük Türkçe öğrendi. Kendisine 'Deli İngiliz' denilmesini severdi. Ben bir kaç kez Deli Walter, dedim; kabul ettiremedim.

Yine bir gün açık denizden iki tane gemi gibi romorkör geldi. Savaş gemisinin yaralarını, yırtıklarını betonla, daha başka şeylerle kapattılar. Oturduğu kumluğu dinamitle açtılar. Römorkörlere takıp, çekip gittiler. Koyun suyu, kumu, balığı birbirine karıştı. Bir hafta durulmadı. O arada bizim Walter'le adamları da gittiler.

Üstünden bir yıl geçti, savaş bitti, dediler. Bir yaz başlangıcında Deli İngiliz çıkageldi. Gümüşbükü'nün ölü denizinin kumsalındaki bir evi kiraladı. Büyüttü, boyattı. Bize de, yaşamının kalan bölümünü burada geçireceğini söyledi. İngiltere'de hep yağmur, soğuk, pislik... İnsanlar bizim gibi candan değillermiş. Meyve yok... Böyle pırıl pırıl deniz yok... Böyle diri diri balık da yok... Falan, filan... Evli değilmiş. Evli imiş de ayrılmış gibi bir şey. Biz de yarı şaka yarı ciddi, 'Gel sana buradan bir uygununu bulalım da, gözün kız görsün.' dedik. 'Olur, ama hele biraz daha bekârlık edeyim.' dedi.

Zaman geçtikçe Deli İngiliz evini bir düzene soktu ki, müze sanırsın. Eski taşlara, testilere filan meraklı. Biz de elimize geçtikçe getirir

verirdik. Çocuk gibi sevinirdi. Giderek merakı da arttı. Biz getirmesek kendisi evleri, yakın köyleri dolaşır arar oldu. Hatta üstüne para vererek toplamaya başladı. Taşlar... toprak kaplar... eski paralar... insan suratları... testiler... yazılı mermer parçaları... Bunları nereye doldurur, diye düşünürdük başlangıçta. Sonra baktık, evde üstüste yığıyor. Bahçeye istifliyor. Bazen açık denizden ahbabları gelirdi, gemi gibi yatlarla. Onu da alır gezmeye giderlerdi. Bizden sandıkla meyve sebze alır, doldururlardı gemilerine. Bunların hepsini nasıl yerler, diye merak ederdik. Onlar geldikleri zaman Deli İngilizler bize haber salardı. Biz de doldururduk sandıkları, verirdik. Parasını da tıkr tıkr öderdi. Köylü o zamana kadar görmediği biçimde para kazandı bu işten.

Kış gelince Deli İngiliz İngiltere'ye dönerdi. Ama köyün mezarlığında yerini bile ayırtmış, artık öylesine buralı olmuştu. Lâkin yine de işleri oluyormuş. Onları kışın yapar, bitirir, yaz başında dönerdi. Böylece epiy yıllar geçti.

Günlerden bir gün yabancı bir karı koca geldi Gümüşbükü'ne. Bunlar da Fransız imişler. Az bir şey Türkçe biliyorlar nereden öğrenmişlerse. Ev tutmak istediler. Kavat Mustafa'nın deniz kenarında bir evi vardı. Onu ayda on beş lira ile kiraladılar. Anlaşma yaptılar. En az on yıl kalacaklarmış. Bunlar da doğaya sevdalanmışlar. Ah bu deniz! Bu dağlar... Bu yeşillik... Bu sessiz, sakın yaşam... Fransa'da yok böyle şeyler. Tuvalet evin dışında ama önemli değil. Sen güneşe bak. Sabah vakti güneşin doğuşu... akşamları batışı... geceleyin ay... mandalının kralı... incirin âlâsı... sonra otlar... hardal otu... papatyalar... papatya dolması... Sözü'n kisası Gümüşbükü'ne aşık olmuşlar. Biz de bunları görüyoruz ama anlamıyoruz zahir, dedik. Evli mi, değil mi diye de sormadık. Gâvurların bu işlerine karışılmaz. Seninkiler Kavat Mustafa'nın yıkık evini bir güzel büyütüp, düzene soktular. Yan duvara, yukarıdan aşağıya koca koca harflerle Michele ve Pierre diye yazdılar. Hepimizle de ahbab oluverdiler. Bu Fransızları zaten söylerler, sıcak kanlıdır diye.

Piyer akşamları kahveden çıkmaz. Mişel bütün gün evlere girer çıkar. Kadınlarımızla ahbablık eder. Tabii bu arada boyuna yemek yediği için semizledi; eski cıvıllığı da gitti. O arada Türkçelerini de bir güzel düzelttiler... Sonra baktık, bunlar da taş toprağa, eski şeylere meraklı. Doğrusu Deli İngiliz'e ver, bunlara verme; olmaz. Başladık onlara da bulup buluşturmaya. Zaten Mişel evlere girip çıktıkça sade böyle şeyler değil, eski kilim, halı, gümüşlü kemer, ne bulursa karşılığını oracıkta verip alıyor. O zamanlar bizde iki plastik kova alacak para yok. Mişel çantasında demet demet paralarla dolaşıyor. Bir de küçük arabaları var. Küçük ama şeytan arabası gibi bir şey. Her yere

gidiyorlar. Koyunlu'nun yalısını biz bilmezdik. Adını işitirdik. Onlar o acayip arabaları ile arka patikalardan gitmişler. Arabayı bir yerde bırakmışlar. Yürüye yürüye deniz kıyısına kadar inmişler. Neyse, bunlar Koyunlu'dan döndüklerinde arabanın içinde bir alâmet insan yontusu vardı. Mermerden... Kahveye uğrayıp yardım istediler. Heykeli evlerine taşıdık, avluda bir yere oturttuk. Sonra oradan kayboldu; nereye gitti bilemedik.

Bunlar da her yıl güz bitiminde Fransa'ya gidip oradaki işlerini yaparlardı. Mişel'in yaşlı, hasta bir anası varmış. Onu muhakkak görmesi gerekirmiş. Biz 'Al, buraya getir. Elma yağı içirelim. İyileşir.' dedik. 'Bir gün getiririm.' dedi ama getirmede.

Yalnız, Piyer ve Mişel geldikten sonra Deli İngiliz'in keyfi kaçtı. Neden dersen Fransızlar geldikten sonra piyasa yükseldi. Eskiden yok pahasına giden toprak yağdanlıkları, bunlar iki buçuk liraya alıyorlar. Yörük Ali bir kez bir yıkıntıdan mı yoksa su yolu açarken mi, nasılsa topraktan mangal gibi bir şey bulmuş evine getirmişti. Ona tam on beş lira verdiler. Eski paraların gümüş olanlarının fiyatı bir lira. Yine Yörük Ali'nin bulup getirdiği sarıdan bir küçük avrat yontusuna yirmi beş lira. Yani demem o ki, bu işten biz epiyce kârlı çıktık.

Bir iki yıl böyle gittik. Derken bir gün köye kamyon gibi bir tuhaf araba geldi. Kamyon desem değil, taksi desem değil. Öyle bir. İçinden de sivrikoz sarışın bir adam çıktı. Bu da Alaman'mış. Bizim Numan ağa sevindi. Adamın adı Günter. 'Bunun burada işi ne?' dedik. Meğerse o da bu işlere sarmış kendini. Tatsız bir herif. Ama parası çok. Ev filan kiralamıyor. Gümüşbükü'nde de kalmıyor. Köy köy arabasıyla dolaşıyor. Arabası öyle ki, en dik yokuşları çıkıyor. Köy bırakmadı. Hepsini dolandı. Gidiyor, geceyi köyde geçiriyor. Arabasında yatıp kalkıyor. Desturun ayakyolu da arabanın içindeymiş. Ben görmedim, anlattılar. Sivrikoz Alamanda öyle doğa moğa yok. Meyveler tatlı, güneş batıyor, ay doğuyor filan hiç biri yok. Mal var mı? Var! Tiring al parayı ver malı, diyor. Adamı sev, sevme; hoşumuza gitti. Çünkü fiyatlar, taş toprak piyasası yükseldi. Muhtar Yakup bir kez gerdanlık gibi bir şey bulmuş, karısına vermişti. Adam elli lira verince sattı gitti. Karısı ağladı ama paranın yüzü tatlı elbette.

Velhasıl bizim köyler kazan Sivrikoz Alaman kepçe, dolaştı durdu. Mişel'le Piyer, Deli İngiliz çok fena oldular. Çünkü biz işi öğrendik. Kıyasıya pazarlık yapıyoruz. Eski günler geçti. Domates, salatalık, patlıcan... Bunları bile pazar fiyatıyla satıyoruz. Gözümüz açıldı bir kez.

Ama bu iş bununla da kalmadı. Bir gün öğleye doğru lastikten gibi bir

tekne ile bir Amerikalı genç adam geldi. Bu da başka türlü. Bizden mal istemiyor da malın nerede olduğunu öğrenmek istiyor. Alnının teriyle denizin dibinden kendisi çıkarıyor eski şeyleri... Yeter ki yerini göster. Köyün balıkçıları seferber oldular. Nerede batık varsa haber veriyorlar. Mister Peter her bir batık için beş yüz kağıt veriyor. Deve Adası'nın batısında çok batık vardı.. Ağlara boyuna testiler filan takılırdı. Süngerciler de oraları iyi bilir zaten. Götürdüler Peter'i yerine. Adam inmiş, bakmış. Olacak gibi değil. Bodrum'a gitti. Küçük lastik motoru bırakıp bir trata teknesiyle döndü. O zamanlar Kıbrıs Harekâtı olmadığı için Yunanlılarla dostuz. Biz gidiyoruz, onlar geliyorlar. Peter de başladı tratasını doldurup doldurup İstanköy'e gitmeye. Yakın adalardaki batıkları bitirdi. Koyunlu'nun yalisına, Geriş'in yalisına boyuna gidip çalışıp duruyor makina gibi Allah için.

Ama bu tarihlerde Bodrum'a gelen yeni Müze Müdürü ile Kaymakam, artık bu işe el atmışlar diye işittik. Deli İngilizler zaten eşyalarını göndermişti. Çok üzülerek bizimle helallaştı. Piyer'le Mişel hâlâ doğa, deniz, domates, hardalotu filan dümenlerini yürütmeye çalışıyorlardı.

İşte bu sıralarda öyle bir şey oldu ki, emekli öğretmen Mustafa'yı ayağa kaldırdı. Bir sabah Yassıada'nın bize bakan tarafına yolcu gemisi gibi kocaman bir tekne geldi, demirledi. Cemal Kaptan ayna ile bakmış. Adamlar dalgıç elbisesiyle dalıyorlarmış. Cemal 'Bunlar denize dalıp çıkıyorlar ama ne yaptıklarını anlayamadım.' demiş. Çocuklar da kahvede konuşmuşlar. Trata Mehmet gemideymiş. Trata Mehmet getirmiş onları. Geminin sahibi de önemli bir kişi. Hani Nato var ya... İşte oradaki ortaklarımızdan bir tanesinin hükümetinde bakanmış. Çin'de 'Dünya Barışı' üstüne konferans verdikten sonra yurduna dönerken, elçiliklerinden salık vermişler. O da öyle şeylere meraklı imiş. Zaten çok bilgili adammış. Onun için bakan yapmışlar. Elçilikten nasıl yapmışlarsa bu Trata Mehmet'i bulmuşlar. Bana sorarsanız bu işte Mişel ile Piyer'in parmağı olmalı. Neyse Trata Mehmet bunları Yassıada'daki batıkların oraya götürmüş. Sonradan öğrendiğimize göre elli altmış tane testi, cam şişeler, eski paralar filan çıkarmışlar.

O gün öyle geçti. Akşamleyin kahvede emekli öğretmen Mustafa:

- Yahu, dedi, siz gerzek misiniz? Sizde hiç akıl fikir kalmadı mı? Elin herifi malımızı çalıyor. Burada durup bakıyorsunuz.

Sonra Mehmet'in babasına da çıktı:

- Trata Mehmet ne alıyor bu işten? Alsa ne yazar? Milyonluk milyarlık mallar gidiyor... Falan filan...

Kahvede bir heyecan... Bir heyecan. Herkes ayağa kalktı. Görülecek bir şey. Tekneler hazırlandı. Ertesi sabah erkenden hareket ettik. Gemiye saracağız. Çıkarttıklarını alacağız. Alacağız ama, sayın Bakanın gemisi ortalıkta yok. Adanın öte yanına baktık, yok. Pirlos Burnu'nun öte yanına gittik, yok... yok... yok... Gitmişler. Sonra öğrendik ki, Trata Mehmet'in babası o gece oğluna haber salmış. Onlar da ticaretin bu kadarını yeterli görmüşler. Sonra Trata Mehmet de Bodrum'a oradan Milas'a kaçtı. Genelevlerden birini bir ay kadar kapatmış. Sonra Güvercinlik'teki akrabalarının yanına gitmiş. O zamanlar Güvercinlik'e yol filan yok. Arayan soran olmadı tabii. İki ay sonra geldi. Biz de zaten olayı unuttuktu. Öğretmen Mustafa da o sıralarda rahmetli olduydu. Mişel'le Piyer de olay günü arabalarına binip gittiler; bir daha da görünmediler. Sivrikoz Alman da o sıralarda ortadan kayboldu.

Sonuncu kaçakçı Şalom Şapat... Bir gün gözlüklü, kocaman kafalı, orta yaşlı bir adam Bodrum Kalesi'nin avlusundaki taşlardan birini güpe gündüz alıp götürmek istedi. Yanında acayip bir çantası var. Katlanınca mendil kadar oluyor. Açılınca kocaman elâmet bir şey... Neleri yok. Yan cepleri... İnce ince çelikten tutamakları... Dokuması da bir başka... Şalom Şapat efendi, öteki turistlerle birlikte kaleyi gezmiş. Sonra avluda bir kenara çekilip beklemiş. Ortalık tenhalaşınca açmış çantasını. Koymuş taşı içine, alıp götürürken bekçiler görmüşler. İtiş kakış olmuş. Çantanın sapı kopmuş. Bekçiler adamı, yöntemine göre posta edip Müdürün yanına götürmüşler. Adam İsrail uyruklu imiş. Müze Müdürü:

- Ne oluyor, anlat bakalım, demiş.

Şalom Şapat:

- Avluda İbranice yazılı taş gördüm. O anda içimde Davut Peygamberin sesini duydum: 'Ey Şalom! Üç bin yıldır o taşı ararım. Şimdi sen onu al bana getir. Beytullahım'daki yerine koy. Tanrının sevgisini kazan! Hadi ya Şapat!' Bunu duyunca dayanamadım, taşı aldım, demiş.

Müze Müdürü: 'Beytullahım'da nereye konulacağını biliyor muydun?' diye gırgır geçmiş. Şalom da, 'Davut Peygamber bana bildirecekti elbette.' diye yanıtlamış. 'Peki o çantayı da Hazreti Davut oracıkta gökten indirip mi verdi sana?' demişler. Bir şey dememiş.

Sonra ne oldu, bilmiyorum. O sıralarda beni bizim partiden delege seçmişlerdi. Ankara'da büyük Kurultay varmış. Acele çağırdılar. Oraya gittim. Dönüşte de sormayı unuttum.

Başkomiser Remzi

Başkomiser Remzi'nin Marmaris'ten Bodrum'a geldiği gün yaşadığı olayı anımsadıkça içimden bir gülme isteği kabarır. Pazaryeri'nin devinimi... Remzi, üniformasız ve soylu... Sonra şoförler ve taksiler... Bu tabloyu anlatmak için gerilere gitmeli ve olanları Remzi'nin ağzından dinlemeliyiz.

Remzi'ye bu meslek yıllarından kalan tek şey hızlı yürümektir. O zamanlarda her konuda hızlıydı. Aslında polis olmak için yaratılmamıştı ama o çok eski yıllarda kendisini Polis Okulu'nda bulmuş, bir çok şey öğrenmiş, sonra da göreve, görevlere girişmiş. O günlerde karşılaştığı olayları anlatırken hem gülen hem de kendisi ile alay eden ilginç bir insan emekli Başkomiser Remzi. Bu olayı da bir akşamüstü küçük dükkânının önünde oturup dalga geçtiğimiz sırada anlattı. Yazın eskidiği ve havaların değişmeye başladığı günlerden biriydi.

'Başkomiserimiz Laz Kerim'di. Siz o zamanlarda Bodrum'da değildiniz; ya da şimdiki gibi uzun süre kalmazdınız. O günlerdeki insanları tanımazdınız elbette. Bizim Başkomiser Kerim matrak adamdı. Bütün olayları uzlaştırmaya bağlardı. Prensibi, olay ne olursa olsun, mahkemeye göndermemekti. Gerekçesi de ilginçti:

- Ha bu savcı sarhoştur.
- Ha bu yargıcın kafası çalışmaz.

O zamanlar Bodrum'da dört polis vardı. Trafik işlerine de biz bakardık. Daha doğrusu bakamazdık. Turizmle birlikte arabalar, taksiler arttı. Yollar desen felaket... Şoförlerin kural, mural dinledikleri yok. Hele bir de klakson kullanma huyları oluştu ki, bildiğin gibi değil. Radyo çalar gibi öttürürlerdi mereti. Laz Kerim'e sorarsan hep uzlaştırmacı ve uyuşturucu:

- Bu şoför milleti iyi millettir... der başka şey demezdi.

Günü geldi Laz Kerim'i Muğla'ya atadılar. Beni de görevli komiser yaptılar. Polis sayısı on bir oldu. Ben de ilk iş olarak trafik curcunasını önleme işini ele aldım:

'Şoförler kentin içinde hızlı gitmiyecekler. Belli yerlerde durmayacaklar, yolcu indirmeyecekler. Gereksiz yere klakson çalmayacaklar.'

Özellikle klakson yasağını öyle uyguladım ki, nereden bir ses gelirse hemen cezayı yapıştırıyorduk. Taksi şoförleri çok sızlandılar ama peşlerini bırakmadım. Bırakmadım ama bizim Fırıldak Fahri diye bir Trafikçi polis var. Onun oyunlarıyla da uğraşmak zorunluğunda kalıyoruz. Herif Mercedes araba görürse selam duruyor; sonra Belediyenin otobüslerine ceza kesiyor. Bizi Belediye Başkanıyla birbirimize düşürüyor. O zaman Belediye Başkanı Hasan'dı. Fırıldak Hüsnü'yü yakalayıp:

- Sizin başka işiniz yok mu yahu, demiş. O da:

- Vallahi benim suçum yok. Başkomiser emir verdi; bunlara ceza kes, diye yanıtlamış. Başkan da bize gıcık oldu kısacası. Neyse sonra biz de Fırıldak'ın suyunu kaynattık. Yatağan'a postaladık.

Remzi bunları anlatırken besili bir dana kadar büyük ve patırdılı bir motosiklete binmiş bir trafik polisi geçti. Adamın kafasında su damacanalarını andıran bir kask. Üstünde türlü yaldızlı işaretler. Motosikletin dört bir yanında aynalar, makinalar, durmadan yanıp sönen renk renk lambalar... Bu arada direksiyonun üstündeki bir hoparlörden anlaşılmaz haykırmalar dağılıyor:

- Ne söylüyor? dedim,

- Arabaları çekin, diyor

- Çekiyorlar mı?

- Yoo... Neden çeksinler? Bunun adı Mosolini Mustafa'dır. İş böyle motosikletle dolaşıp bağırmaktır.

- ?!..

Sonra yine öyküsüne döndü:

- Bir süre sonra beni Marmaris'e atadılar. Başkomiser oldum yani. Yerleşene kadar çoluk çocuğu burada bıraktım. Uzaktan haber alıyordum. Ben ayrılınca taksi şoförleri bayram yapmışlar. Biz de doğal olarak Marmaris'teki şoförlerle boğuşmaya başlamıştık.

Bir ay sonra, izinle Bodrum'a geldim. Çocukları alıp götürmeyeceğim de, bir göreyim istedim. Tabii üniforma ile değil sivil elbise giyerek geldim. Bilir misin, bir başkomiser, benim gibi birisi, bütün gününü üniforma içinde geçirirken, üniformasız olarak sokağa çıkarsa nasıl olur, kendisini nasıl duyumsar? Tuhaftır. Sanki çıplak gibi duyumsar. Hem hoşlanır, hem de tedirgin olur. Öyledir ki, sanki herkes sana

bakıyormuş gibi olursun. Üstelik o tedirginlik dediğimiz şey de olur. Koruyucu zırhın yok artık sırtında. Hukuk açısından olduğu kadar gerçekte de savunmasız kalmış gibisin.

Neyse biz böyle duygular içinde Köfte Meydanını geçtik. Çarşı Camii'nin önüne gelince... Oradaki taksi durağı var ya. Şoförler beni gördüler. Birbirlerine haber verdiler. İçimden 'Bunlar şimdi bir halt karıştıracaklar' diye geçirdim ama geriye de dönemedim.

Birden hepsi arabalarına koştular. Durakta en az yirmi araba vardı. Katar halinde hareket edip bana doğru geldiler. Klaksonları olanca güçleri ile çalarak önümde bir geçit resmi yaptılar. Kimi bağıra bağıra güldü. Kimi laf attı:

- Komiserim, sivil takım yakışmıyor...

Meydanı dönüp bir daha geldiler. Bütün millet, yerlisi, turisti toplanmış. Bizi seyrediyorlar. Ben orada cumhurbaşkanı gibi duruyorum. Arabalar klaksonları ile ortalığı velveleye vermişler. Yöremde dolanıp duruyorlar...

Ben:

- Çekilip gitseydin, dedim.

- Olur mu? Arkamdan Komiser kaçtı, diye bağırırlardı. Neyse üç kez dolandıktan sonra yerlerine döndüler. O sıralarda zaten müşteriler de gelmişti. Bazıları işe döndü. Biz de Rıhtım Caddesi'nden İskele'ye, Emniyet'in oraya indik. Orada da arkadaşlar alay ettilerdi.

Cehti Bey, işte böyleydi o zamanlar...

Akşam kararmaya başlamıştı. Remzi'nin dükkânı kapatma saati gelmişti. İskeleleri içeriye taşıdık. O akşam yürüyüşüne çıktı. Ben Bahtiyar Hanım'ın eski evinin yanındaki dar patikadan solmuş eğrelti otları, susuzluktan kurumuş hibiskuslar arasından geçip eve döndüm.

Çakır Fatma

Kış yaklaşırken dükkânın dışındaki kauçuk ağacının altında oturmak eskisi gibi keyifli olmamaya başladı. Havalar serinleyince biz de akşam sohbetlerini içerde sürdürdük. Turistler azalmıştı. Emekli başkomiser Remzi dondurma dolabını da kapatmış, şirkete geri vermişti. Dükkân daha geniş, müşteri daha az, sohbet olanakları daha rahattı.

Bir akşam Çarşıdan dönerken Taşlık Mahallesi'nden hep o eski zamanların insanlarıyla birlikte geçtim. Yol boyunca Foto Sulhi, Televizyoncu Burhan Bey, süngerci Mehmet Ali, Motor Hasan, Helva Hüseyin ve daha başkalarıyla konuşa konuşa kayrak taşı döşenmiş yokuşlardan çıktım, yeni yapılan büyük konak yavrusu evin yanından kilitçiye, oradan da Remzi'nin dükkânına indim. Küçük dükkânın içini sıcak, ama Remzi'yi biraz düşünceli buldum. Akşam akşam münasebetsizin biri canını sıkmış. Arabasını getirip kaldırımın ortasına bırakmış. Remzi: 'İnsanlar nasıl geçecek diye?' karşı çıkmış. Adam pişkin ve saygısız:

- Abi on beş dakikada geleceğim; onbeş dakika kaldırımdan geçmesinler, ne olur ki? demiş.

Remzi emekli olsa da hükümet görevlisi niteliğinden bir türlü soyutlanamaz. Ama yetkisi yok. Adama ceza kesemez. İçi içini yiyerek dükkânına dönmüş. Bırakmış, insanlar adamın istediği gibi oradan geçmesinler diye...

Olayı anlatıp içini dökmesini ve rahatlamasını bekledim. Sonra hemen konuya girdim:

- Sen geldiğinde Taşlık Mahallesiindeki genelevler çalışıyor muydu?

Birden neşesi yerine geldi ve güldü:

- Taşlık Mahallesiinde genelevler şimdi de çalışıyor. Kumluk Mahallesiinde de çalışıyor kaç tanesi. Telekızlar, Nataşalar var şimdi Bodrum'da. O zamanın işleri şimdikinin yanında fındık fıstıktı, dedi.

- Ben karşılaştırmak istemedim. Sadece o zamanki genelevleri sordum. Sen de hemen saptırdın, dedim.

- Yok! Öyle bir soruşun oldu da onun için. 'Sanki o zaman Bodrum'da neden fuhuş yapılıyor?' der gibi sordun. Bir kez fuhuşun cezası yoktur.

Ondan sonra fuhuş yapılan evin sahibini, kiracısını, yöneticisini kovalarız ama kadına da erkeğe de ceza yoktur. Yalnız kadını muayeneye sevkederdik.

- Neden yalnız kadını? Erkek yatıp kalkınca hastalanmaz mı? Kadınlar hastalanmışsalar hastalığı erkeklerden almıyorlar mı?

Başkomiser emeklisi Remzi biraz duraladı:

- Doğru... Neden erkekleri muayene ettirmezdik? Yasalar böyle olmalı. Onu, yasaları kim yapıyorsa ona sor.

- Sen, yasaları filan bırak. Lafı da saptırma. Taşlık Mahallesi'ndeki genelevleri anlat bana.

- Ne yapacaksın?

- Öyküsünü yazacağım.

- Ağabey sen de başka şey bilmiyorsun. Neyse, anlatalım.

- Ama doğrusunu anlat. Vardı mardı atmasyonları... Onlardan olmasın.

- Bizde öyle şey yok ağabey. Bak tanık istersen... Suludereli Halil'i tanır mısın? Nereden tanıyacaksın? Bodrumlulardan bile tanıyanı az kaldı. Suludereli Halil Çavuş derler. Yaşıyor. Doksanı aştı. Pezevenk Nusret'in getirdiği kızlardan birini bu Halil almıştır. Al sana tanık. Çok eskidendi. Şimdi tarihini bile unuttum. İstanbul'dan Nusret diye biri geldi. Taşlık Mahallesi'nde bir genelev açtı. İstanbul'dan ceviziçi gibi kızlar getirdi. Ama kısa zaman sonra kapattı. Elinde sermaye kalmadı. Yerliler kızlara aşık oldular. Alıp götürdüler; evlendiler. O zamanlar nedendir bilmem burada biraz da kız kıtlığı vardı. Tabii gelenler de süslü, püslü, allıklı, sürmeli, gösterişli kızlar... Kapanın elinde kaldı. Sermayeler gitti ama yine de Nusret'e bu işten biraz para kaldı. Sonra yine İstanbul'a gitti. Yeni sermayeler buldu, getirdi. Bir kez daha açtı genelevini Taşlık Mahallesi'nde. Esnaftan çiçek gönderenler oldu. Öylesine rağbet gördü ama iflas etti. Bu kez kızları kısa zamanda alıp gittiler. Ondan sonra Nusret'in elinde bir tek Çakır Fatma kaldı. Tek kadınla genelev işletilir mi? O da genç, taze sayılmazdı zaten. Halk arasında 'Hazır cığara' derlerdi Çakır Fatma'ya.

- O ne demek?

- Geldiğinde belsoğukluğu varmış. Çakır'la yatanın daha sonra burnundan fitil fitil gelirmiş. Sigara dumanı gibi. Çekiyorsun, sonra burnundan geliyor. Nedeni bu. Neyse daha sonra Nusret'i çok

özendirdiler yine umumhane açsın diye. Onun da meslek haysiyetine dokundu:

- Ben sermaye pazarlarım; elaleme çöpçatanlık etmem, dedi; çekti gitti.

- Çakır Fatma ne oldu? diye sordum.

- Çakır Fatma akıllı kadındı. Üç beş parası da olmuştu anlaşılan. Üstümüzdeki sokağın başındaki yeni büyük evi biliyorsun ya. Onun yerinde bir tek katlı tek odalı Bodrum evi vardı. Onu aldı. Nereden nasıl öğrenmişse mahallelelere ebelik yaptı. Daha sonra gelip götürür oldular uzak yerlerdeki lohusalara. On, on beş yıl önce yine köye giderken minibüsler çarpıştı. Çakır Fatma orada ölüvermiş dedilerdi.

Rahmetlinin arkasından herkes çok üzüldü.

- Sen de üzüldün mü? diye sordum

Kızdı ve ciddileşti:

- Cehti Bey sen devlet görmüş adamsın. Kadın yaşamak için genelevde çalışmış. O iş bitmiş, ebelik yapmış. Kamu hizmeti yani. Uzülsem ayıp mı olur? dedi.

Karanlıkta eve dönerken Çakır Fatma'yı hayalimde yaşatmak istedim. Eski yüzünde kırışıklar, ve kendince daha iyi işlere yarayan derileri sertleşmiş eller, kaba saba giysiler ve kafasında bilemeyeceğimiz düşüncelerle kara kuru yaşlı bir kadm. Belki fazla esmer, güzel olmayan bir kadm. Bir köyden toplayıp getirmişler. Sonra zamanlar geçerken öteki kadınlar birer birer bir dam bulup sığınmışlar. Onu pazarlayan adam da gitmiş. Büsbütün sahipsiz kalmış. Kendine bir yol aramış ve bulmuş. Orospu Çakır Fatma, Ebe Fatma abla olmuş. Başkalarının yardımına koşmuş. Kimse de artık onun geçmişini karıştırmamış. 'Fatma abla, aman gel kurtar!' demişler. O da okullu ebeler gibi evden eve, mahalleden mahalleye ve köyden köye koşmuş ve bir gün bir köy yolunda yaşamdan ayrılmış.

Remzi bunları anlatırken aklım o eski günlere gitti. Üç bin nüfuslu Bodrum. Ölgün, devinimsiz gündüzler... Karanlık geceler... Tek düze bir yaşam... Kuşlarla, kedilerle, asma dalları, selvi gölgeleri içinde geçip giden olaylar... Sonra bu yaşamın içinde yer alan Çakır Fatma'lar, Hatçe'ler, Allı'lar, Güllü'ler... Onların bekleyişleri, sevinçleri, kederleri... Sonra sonsuza dek unutulmuş...

Yıllar geçecek. Bodrum temellerine kadar değişecek. Bir akşam

karanlığında iki yaşlı adam o eski günlerin resimlerini karıştıracak, eski insanları hayal aynalarında canlandıracak ve onların serüvenlerini irdelleyecekler. Ne için? Kim bilir artık eskilerden bir avuç insanın ilgilenebileceği o eski anılarda kendi gençliklerini, genç ve budala oldukları zamanların unutulmaz tadını yaşayabilmek içindir belki de.

Karaburunlu Binnaz

Bong Karno'nun işinin alındığı günlerdeydi. Yukarı Omurca'da Dört Ambar Mehmet'in kahvesinde Aspatlı Mahmut Dayı, Büfeci Metin, Hasan Hüseyin Usta, İmam Cemalettin Efendi ve daha başkaları bunu konuşuyorduk. Bir Uzak Doğu ülkesinin devlet başkanı Bong Karno Türkiye'ye geldiği zaman İstanbul'da o biçim bir iş tutmuş. Meraklı adam. Sonra Viyana'ya gitmiş. Oradayken kuşkullanmış. Doktor çağırmış; muayene olmuş. Doktor:

- İdrarınızı tahlil ettirmek gerek. İçinde mikrop var mı, yok mu, anlaşılmalı, demiş.

Bunun üzerine aç karnına sabahleyin hem kanını almışlar; hem de haşa huzundan küçük su döktürüp şişeye koymuş, hastahaneye götürmüşler. İşte hastahane bu iş almışlar. O zamanlar CIA'nın işi demişlerdi. Hatta o zamanki Amerikan Cumhurbaşkanı, meclislerinde sorgu, sual açılmış:

- CIA, Bong Karno'nun işini almış, haberiniz var mı? diye sormuşlar.

O da 'Yok' demiş. Şimdi biz kahvede Amerikan Cumhurbaşkanı 'Bundan haberim yoktu' diyebilir mi, diyemez mi diye tartışıyoruz. Hasan Hüseyin Usta ile gelen Cemalettin Efendi:

- Bunlar hep komünistlerin işi, dedi. Ben dayanamadım:

- Hocam bunları Amerikan gazeteleri yazıyorlarmış. Okuyanlar söylüyor. Kendileri bile bunu CIA yaptı diyorlarmış, dedim.

Cemalettin Efendi 'Benim aklım Siayeye miayeye ermez. Bunu bilir, bunu söylerim' diyerek kısa kesti. Büfeci Metin:

- Bizimkilerin işlerini alalardı koyacak yer bulamazlardı. Benzincinin deposu bile yetmezdi, dedi. Onu biraz ayıpladık.

Laf buradan açıldı; Umumhaneler Mahallesi'ndeki Binnaz'a kadar uzandı. Binnaz'ı Karaburun'dan kayıkçılar açırmışlar. O zamanlar adı Nazife'ymiş. Kendisinin de bu açırılma işinde payı varsa artık günahı boynuna. Sonra Bodrum'a getirmişler. Nusret'in genelevi iflas edip kapandıktan sonra Hüsniye Abla bir ev açmıştı. Nazife'yi onun yanına vermişler. Adı Binnaz olmuş. Ama güzel kadın doğrusu. Hüsniye Abla Binnaz'dan çok para kazanmış. Binnaz'a da iyi para vermiş Allah için... Aspatlı Mahmut Dayı:

- Günahı boynuna, giden komiser Recai ile Binnaz arasında bir şeyler olmuş derler, dedi. Büfeci Metin yanıtladı:

- O işi herkes bilip duru, kapalıysa yok ki. Recai bir gece odacısını gönderip Binnaz'ı getirtti. O sıralarda Recai karısını, çocukları anasının yanına göndermişti. Evde yalnız kalıyordu. Zaten tayini çıkmıştı; on beş gün sonra Seferihisar'a gidecekti. İşte öylece felekten bir gece çaldı. Ertesi gün Binnaz, Hüsnîye Abla'nın evinde kızlara Recai'nin... Neyse yani Limanda duymayan kalmadı, diye yanıtladı.

Metin uzun uzun ayrıntılarıyla anlattı olup biteni. İmam Cemalettin Efendi'ye bu arada elindeki tesbihi hırslı hırslı çevirerek: 'Fesuphanallah... Fesuphanallah', dedi durdu.

- Canım İmam efendi, herkes senin gibi dini bütün olacak değil ya. Herkes cennete giderse cehenneme kim gidecek? filan dediler. Saat ilerledi. Kalktık evlerimize gittik.

İşte ne olduysa o gece olmuş. Ertesi akşam kahvede anlattılar:

Recai'nin yerine atanan İbrahim geldiğinden beri Binnaz'ın övgüsünü duyar, iştir. Bekâr adam. Bodrum'un o zamanki kış günlerinde, hele akşam saat beşten sonra bitmek tükenmek bilmeyen yağmurların ve uzun karanlıkların ardında yalnız insan hüznülere batır gider, kendini yitirilmiş gibi duyumsar. İbrahim içki içmez, kumar oynamaz. Zaten memur takımı da kulüpte briç partisini bitirdikten sonra evlerine giderler. İbrahim vakit geçirmek için kendisine iş arar. Bir akşam:

- Umumhaneleri teftiş edeceğim, der.

Eski kilisenin yanından sola sapıp kayalar üstüne oyulmuş yollardan Taşlık Mahallesi'ne gider genelevleri denetlemeye. O arada Komiser Recai'nin sözünü ettiği Binnaz'ı da görür. Bayağı güzel bir kadın! Balık etinde... Pembe beyaz bir teni var... Yeşil gözler... Doğadan sarı lepiska saçlar... O akşam Hüsnîye Abla'ya:

- Bunu yarın akşam bana gönder, der.

Komiser İbrahim kasabaya geleli on beş yirmi gün olmuş. Şube müdürleri ile yeni tanışmış. Kaymakam eski bir adam. Malmüdürü gitmiş. Muhasebeci vekâlet ediyor. Doktor Alim Bey hastalarıyla haşır neşir. Kulübe bile uğramaz. Tarımcıysa sabahtan akşama kadar içer; dünyanın farkında değil. Gümrükçü de öyle, Liman Reisi de. Hepsisi iyi de Jandarma Kumandanı yüzbaşı aksi adam. O da kasabaya yeni gelmiş. Her şeye burnunu sokuyor. Komiser İbrahim daha ilk günlerde onun bu halini beğenmemiş. Jandarmanın kendi yetki alanına giren

işlere karışmaması için Kaymakama başvurmuş. Kaymakam da eski kurt. Hemen Kumandana yazı yazmış:

‘Malum olduğu veçhile Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun ol baptaki ahkâmına tevfikân, falan filan...’ ve sonunda:

‘Bâlâda mezkûr kanun ahkâmına bittemam riayet olunması ehemmiyetle rice...’

Jandarma Komutanı golü yemiş ama bir şey dememiş. Çünkü karşı tarafa kendisi koz vermiş durumda. Tabii fena bozulmuş ve gönül koymuş Recai’nin davranışına.

İşte bizim, kahvede Bong Karno’nun çişini tartıştığımız gecenin ertesi Komiser İbrahim, Bekçi Abdullah’ı Hüsniye Abla’ya göndermiş. Karanlıkta Binnaz’ı alıp karakola getirmişler. Binnaz için hava hoş. Zaten bir tür kamu hizmeti yapıyor. Hüsniye Abla’nın dediği gibi, çarşıda Sakallı kurufasulya, pilav pişirip getirince hizmet oluyor da Binnaz’ın yaptığı ne ki? Bu kez itibarı da yerinde. Ayvalıklı motor kaptanları, Bozburunlu gemiciler yerine yüksek devlet memurlarına hizmet götürüyor.

Komiser İbrahim ‘Ulan kahpe. Ne de güzelmişsin.’ gibi peşrevlerden sonra:

- Soyun bakalım, demiş.

Binnaz giysilerini çıkarmış. Ayağındakileri, çorapları, iç çamaşırlarını filan hep çıkarmış. Komiser İbrahim de pantolonunu fora etmiş, gömleği atmış. Yüzüne de ateş basmış ki, nasıl!..

Derken... aşağıdan ‘Dur... Vur... Kıpranma... Eller yukarı...’ gibi sesler gelmiş. Merdivenlerde koşuşmalar. Gürültü, patırdı... Komiser İbrahim hemen kapıyı kilitlemiş; ama gelenler tekme dipçik kırıp içeriye girmişler. Gelenlerde Palulu bir jandarma çavuşu var; onunla birlikte iki er... Binnaz’ı ortada balık gibi cıscııldak görünce çavuş:

- Vay anasım bilmem ne!.. diye küfürü sallamış. Komiser İbrahim de:

- Çıkın dışarı, şerefsiz herifler, diye bağırmış. Kimse dinlememiş tabii. İkisini de ite kaka aşağıya indirmişler. Öteki polislerle birlikte karşı taraftaki jandarma karakoluna götürmüşler. Jandarma komutanı İbrahim’i görünce:

- Gel bakalım, sende hiç utanma yok mu ulan, demiş. O da ona sövmüş. Yüzbaşı:

- Atın bunu içeriye, demiş. Sonra Binnaz'la tatlı konuşmuş:

- Sen hele kal bakalım burada, ifadeni alacağız, demiş.

Bunları Büfeci Metin anlatıyor. Gözleri pırıl pırıl ve boyuna kakhaha üstüne kakhaha patlatıyor. İmam Cemalettin Efendi ise durmadan 'Fesuphanallah... Fesuphanallah...' deyip duruyor. Biz de pür dikkat Metin'i dinliyoruz:

Sonra Yüzbaşı; onun da günahı boynuna, geceyi Binnaz'la geçirmiş. Sabaha karşı göndermiş kızı Hüsniye Abla'nın evine...

Sabahleyin Kaymakam Komiseri aramış. Yok. Polisleri sormuş, aramış. Onlar da yok. Odacıyı göndermiş. Kimse bir şey bilmiyor. Saat ona doğru jandarma kumandanı bir raporla çıkagelmiş:

'Kaymakamlık makamına; yapılan ihbar üzerine 12 Şubat gecesi saat 23'de polis karakoluna gidilerek vaziyet tesbiti yapıldıkta, Komiser İbrahim ile polislerin umumhaneden getirdikleri bir kadınla âlem yaptıkları...'

Kaymakam durumu hemen anlamış. Olayı Valiliğe yansıtmanın sakıncalarını biliyor. Yüzbaşısı oturtmuş. Çay kahve getirtmiş. Sonra komiser İbrahim'i ve polisleri salıvermişler; Yüzbaşısıyla komiser İbrahim'i barıştırmış. Deneyimli, idareci adam!..

Binnaz da Hüsniye Abla'nın evinde Yüzbaşının giydiği donu, gömleği anlatıyormuş:

- Soylu adam. Konuşması, okşaması bir başka, diyormuş. Yüzbaşı Binnaz'a giderken bir beş lira, bir şişe de kolonya vermiş.

İmam Cemalettin Efendi:

- Tövbe estağfurullah... Ne günlere kaldık. Yarabbi sen encamımızı hayırlara tebdil eyle! diyerek söylene söylene gitti.

Ne kadar çok yıl geçti o günlerden bu yana. Umumhaneler Mahallesi yok artık. Taşlık evleri İstanbullu zenginlerin mahallesi oldu. Ama ben hâlâ, kapısının kemeri üstünde gümrak mor bougevillalar açan avlulu tek odalı bir evde beyaz saçlı, inmeli bir Binnaz Teyzenin yaşadığını düşünürüm.

Börek ve Helva Yarışması

Kale'ye, konferansa çağırıldığım gündü. Evde konuklarımız vardı ama Emel benden yardım istemedi. 'Sen işine bak, ben idare ederim' dedi. Ben de o sıcakta yokuşları, merdivenleri çıktım taa İngiliz Kulesi'ne kadar. Memleketin bütün büyükleri orada... Kaymakam Bey... Emniyet Müdürü... Hepsi... Belediye Başkanı gelmemişti. Halkçı olduğu için halkın arasında dolaşıyor, dediler. Anladığım kadar Kaymakamla arası iyi değil. Neyse biz biraz geç kalmışız; geride bir yere iliştik. Herkes dikkulak kesilmiş. Öylesine bir dinleyiş. Az sakallı bir adam, profesörmüş, öyle bir şeyler anlatıyor ki, aklınız durur. Ben konuşmanın baş tarafını kaçırmışım. İyi izliyemedim ama anlaşılıyor ki, Ege'de bir yerde bir tapınak gibi bir şey bulmuşlar. Önemlisi tapınakta öyle frizler varmış ki, Homeros'un İliada'da sözünü ettiği Troya Savaşları'nı resimlendiriyor, yani yontulaştırıyormuş.

Patrocles'i Hektor mu mızrakladı? Orası karışıkmiş. Achileos bunu duyunca nasıl arslan gibi kükreyerek çadırından çıktı? Hector'u nasıl haşat etti ve arabasına takıp sürükledi; bunu gören Andromak kendisini nasıl surların üstünden atıp canına kıydı? Andromak... Biliyorsunuz Hector'un eşi... Yani bütün ayrıntılarıyla, olanları bitenleri İsa'nın doğuşundan bin dört yüz, Muhammet'in hicretinden iki bin yıl önce yontup biçimlendirmiş adları bilinmeyen sanatçılar...

Konferans bitti. Ben de eve dönerken yol boyu bunun heyecanı ile coştukça coştum. Avluya girdim ki, millet orada... Ben de hemen konuya girdim:

- Siz ne biçim entellektüelsiniz? Kale'de konferans... Achileos Hector'u nasıl parçaladı? Troya Savaşı ve Homeros... Hellenistik tarih yeniden yazılıyor... Falan, filan...

Kimsenin dinlediği yok. Sesimi yükselttim, alçalttım; olmuyor. Emel'i kenara çekip durumun ciddiyetini anlatayım dedim:

- Olur canikom... Şimdi bu yarışma konusunun önceliği var. Sonra konuşuruz, olmaz mı? dedi ve milletin konuşmalarına katıldı. Konuştukları ne, bilmiyorum ama doğal olarak kulak kabarttım.

Yarara toplantı yapılyormuş. Bodrum'u ağaçlandırma toplantısı... Sina'yı da çağırmışlar. O da on bin lira toslamış. Bir on bin lira da Sumru vermiş. Ne var bunda bu kadar heyecanlanacak şey, anıyamadım.

Sina hem anlatıyor hem de herkes dört göz, dört kulak ağız burun ne varsa fora etmiş dinliyor.

Efendim... Sina gitmiş ki, Amerikanbarda hanımlar viski içiyorlar. Tam bizimkisi yaklaşıp:

- Bir duble rakı da bana lütfen... diyeceği sırada müzik başlamış. Müzik dedikse Bahriye Çiftetellisi.. Hanımlar hemen kollarını kaldırıp başlamışlar oynamaya, göbek atmaya. Oturanlarsa hep bir ağızdan: ‘Ohhh!.. Ohhh!.. Aşağıdan gel aşağıdan...’ diye bağırıp el çırpıyorlarmış.

Sina böyle bir şey anlatıyor. Millet can kulağı ile dinliyor. Ben hırsımdan dört parça olacağım. Yahu Homer... Tarih... Üç bin beş yüz yıl... Smintheion... Apollo Tapınağı... Hector... Cassandra... Kimse dinlemiyor. Bu memlekette zaten bu özel sektörcülük başladı; kültür kalmadı. Bahriye Çiftetellisi insanlık tarihinden daha önemli oldu.

Neyse tabii onlar bizi dinlemeyince biz onları dinlemeyi sürdürdük. Çiftetelli ne kadar sürmüşse sürmüş. Başlamış nutuklar:

- Bu kentin aydınları olarak... Bu savaşı kazanmanın önemi ve gereği... Kazanacağız, kazanmak zorundayız.

Ne savaşı birader... Çiftetelli ile mi savaş kazanacaklar? Kime karşı?.. Savaş önemlidir elbette. Kazanmak zorundayız. Hangi savaş olursa olsun ben varım da ne olduğunu bilmeliyim. İşte bu sırada, Sina’nın anlattığına göre nutuklar bitmiş ve önemli bir ilan yapmışlar: ‘Yetim Ali Arabesk söyleyecekmiş...’

Yetim Ali aslında on altısında ama on bir yaşında görünüyormuş. Öyle kavruk, kuvruk bir yaratık... Bir arabesklere başlamış. Sina:

- İçim karardı, oğlan mezar, ölüm, saçlarım bembeyaz oldu, filan gibi sıkıntılı bir şeyler çığırılmış. Millet çılgın gibi alkışlamış. Sina yanındakilerin tartışmalarına kulak misafiri olmuş:

- Vallahi harika çocuk!

- Bu memleketin kültür politikası yok. Bu çocuğun teşvik edilmesi...

- Devlet sanatçısı yapılmalı... falan filan derken Sina farkında olmamış. Onu gizli oyla jüriye üye seçmişler. Sina:

- Ne jürisi... Yahu ben İngiliz filolojisi... Shakespeare,Thomas Mann’dan, Virginia Woolf’tan filan anlarım. Sizin konunuzun ne

olduğunu bile bilmiyorum. Utopia... İnsanlık ideali olsa neyse... gibi birbirini tutar tutmaz laflarla karşı çıkmış. Çünkü ne jürisine seçildiğini bilmiyor. Üstelik bakarsın bir de siyasi sorun çıkıverir. İnsan kuru yerde sele gidiverir.

Sumru durumu bildiği için:

- Aman abla, keşke beni de seçseler, demiş.

Sonra iş anlaşılmış. Börek ve helva yarışması yapılacakmış. Bodrum'u ağaçlandırmak için börek ve helva yarışması... İşte bu nedenle, bu işten anlar diye, Sina'yı börek yarışmasına, Sumru'yu da helva yarışmasına jüri üyesi seçmişler. Konu anlaşıncı Sina'nın keyfi yerine gelmiş. Çünkü yedi lokantadan yedi tür börek gönderilmiş. Böreklerin hem numaraları hem de adları varmış. Böylece sahtecilik ve şike durumları önleniyormuş. Böreklerin adları da güzelmış. İki numara Bodrum Gülü... Beş numara Andante... Dört numara Katmerli Bougenvillae... Yedi numara Sarışın Rüya... Ben o sırada dayanamadım; sanki üstüme vazifeymiş gibi lafa karıştım:

- Böreğin andantesi nasıl oluyor, güzel miydi bari? diye sordum.

Sina çok ciddi:

- Andante çok kuruydu, diye yanıtladı.

Derken başlamışlar jüri üyeleri börekleri tatmaya. Sina iki porsiyon Bodrum Gülü... Bir porsiyon Halikarnas Güzeli... filan yedikçe biraz açılmış tabii. İçinden de 'on bin kağıt helal olsun' diyormuş. Kendisini öyle kaptırmış ki, adeta bütün dünya börek gibi bir şey olmuş. Öylesine böreklerle özdeşleşmiş. Bütün beş duygusuyla 'Börek Gerçeği' benliğini alıp götürüyormuş sanki...

Derken hoparlörlerden kulağına sesler gelmeye başlamış:

- Birinci, yedi numaralı Sarışın Rüya... İkinci... Hakikarnas Aşkları. ..

Sina bir elinde iki numaralı Bodrum Gülü... Ağzında bir başka börek parçası... O arada hangisiydi, diye sordular. O heyecan içinde unutmuş. Unutmuş ama hemen aceleyle onu da yutmuş; podyuma koşmuş: 'Ben oyumu vermedim', diyecek olmuş. Yoldan çevirmişler:

- Süre bitti, olmaz, demişler.

Sina görevinin bütün sorumluluğu ile:

- Yüzde yüz haksızlık... Dümen çevirdiler. Ben hepsini yedim. En güzeli Halikarnas Gülü'ydü. Hakkını yediler. Ben bu işin ucunu bırakmam. Benim adımlı kullanamazlar. Ben... derken Emel:

- Danıştay'a gitmelisin, diye akıl verdi.

Yahu biz tarihi yeniden yazacak ve belki Achileos'un Hector'u değil, Hector'un Achileos'u öldürdüğünü kanıtlayacak ve bu arada Homeros'un ipliğini pazara çıkaracak buluşlardan söz ediyoruz. Kimseler dinlemiyor. Bunlar hangi börek daha iyiydi, ya da değildi diye Danıştay'a gidiyorlar. Üstelik onların da başlarını derde sokacaklar. Ya Danıştay üyeleri de:

- Getirin börekleri; bilir kişi heyeti kuracağız, derlerse...

Olacak şey değil ama ben de her halde dinleye dinleye meraklanmış olacağım:

- Peki Helva Yarışı nasıl oldu, diye sordum.

Sumru'nun kaşları çatıldı:

- Ben istifa ettim, oya katılmadım, diye yanıtladı.

İçimden 'Aferin, bak millet nasıl koskoca partiler liderler filan birlikte çalışamayız, diyorlar. Birbirlerine sahtekâr, yobaz, takiyyeci, hırsız, hilekâr, şerefsiz, namussuz, yalancı filan dedikten sonra birlik beraberlik oluyorlar... Yani o tür ayaklar ve dümenler. Hiçbiri bizim Sumru kadar olamıyor.' diye geçirdim. Çünkü kız Helva Yarışı'nda yasal ve doğal hakkını kullanıyor ve istifa ediyor. Başbakanların yapamadığını yapıyor. Zaten ötedenberi takdir ederim ya. Bu kez daha da göğsüm kabardı. Herkes böyle yapabilse bu memleketin işleri öylesine düzelir ki, hem de nasıl...

Yine de merak ettim tabii. Usulca:

- Peki helva yemedin mi? diye sordum.

Yemiş; bütün helvalardan yemiş ama bakmış ki, orada da iltimas durumları var. Yaz Helvası çok güzel olduğu halde spesifikasyona uymuyor diye yarışmaya almamışlar. Bu durumda ileride sorumlu olurum, diye istifa etmiş.

Bunlar hem anlatıyorlar, hem de bağıra bağıra gülüyorlar. Beni asıl üzen şey şu. Bu konuların küçüğü büyüğü yoktur. Ha cumhurbaşkanını seçmişsin ha su böreğini. Hangisi olursa olsun

ciddiyetle ele alınmalıdır. Madem ki böyle bir görev ya da sorumluluk verilmiş, gereği yerine getirilmelidir. Bu toplumun sorunları gerçekten çok büyük. Şimdi bu yarış bayağı bir toplumsal dava haline gelebilir mi; gelebilir! Emel'i bir yana çektim:

- Bu börek, helva yarışmasına karışma, sonra sorumlu oluruz, diye uyardım.

- Sen üzülme şekerim, kıskandın; anlıyorum. Haklısın. Yarın sana Paçanga Böreği yaparım, dedi.

Bu kadarı da fazla. Yirmi yıllık eşim! Öyle kafam kızdı ki. Kapıyı vurdum çıktım, Remzi'nin dükkânına gittim. Hakikatli adam:

- Olur böyle şeyler ağabey, boş ver! dedi.

Bir ada çayı ısmarladı; ferahladım.

Şenavcı'nın Gevezelikleri

Remzi'nin dükkanının önünde açılır kapanırlara oturup gelen geçeni gözlüyoruz. Bunlardan birini ben geçen yıl aldım. Haftasında kol dayanacak yeri kırıldı. İkinci haftasında bezi bir kenarından yırtıldı. Remzi'ye karşı mahçup oldum. Satıcıya gittik, bizi kovaladı:

- Git Kaymakama şikâyet et, dedi.

Biz bunu tartışırken önümüzden sırtında av tüfeğiyle hırpani bir adam geçti. Birden Kızılağaçlı Şenavcı'yı anımsadım. Remzi'ye "Tanır mıydın?" diye sordum. O sırada müşteriler geldi; dondurma dolabının başına geçtiler. Remzi onların yanına gitti. Ben eski anılara daldım gittim.

O zamanlar genç sayılırdık. Her gün bir yere gitmekten yorulmazdık. Dünyada görülecek yerler, öğrenilecek şeyler olduğuna inanırdık. O "Yaşama Yanıt Verme" sorunu var ya. İnsan gençken böyle inançlarla yaşıyor. Yaşama yanıt verilebilirmiş sanıyor. Bizler hangi felsefe çizgisindeyiz diye aramak da var o sıralarda. Aristocu mu, Platocu muyuz? Sezgici miyiz. Pozitivist miyiz? Ruhçu ve idealist miyiz, özdekçi miyiz? Oturup ciddi ciddi bunların tartışmasını yapardık. Şimdi yaşlandıkça kötü anlamda "cynic" olduk çıktık. Çocukken inanıyorsunuz, gençken irdeliyorsunuz. Orta yaşlarda irdeleme yerini eleştiriye bırakıyor. İyice yaşlanınca boş veriyorsunuz. Bence bu formül insanın tinsel yapısının anahtarı.

Ben bu düşüncelere dalıp gitmiştim ya o sırada Remzi geldi ve gelir gelmez de:

- Eee.. Şenavcı'yı anlat bakalım, dedi.

Bir çok yıllar geçmiş. Aklımda kalanlar parça parça... Anlatmaya çalıştım:

Süleyman Şenavcı hayatta mı? 1300'mü, 1305'mi öyle bir tarihte doğduğunu söylemişti. Bizim Kızılağaç Köyü'ne gittiğimiz günlerde doksanı geçmişti. Çok sıcak bir gün kalmış aklımda. Kahvede peykelerin üstüne iliştik ve onu dinledikti. Babası askere geç gitsin ya da hiç gitmesin diye bunu doğduğundan sekiz yıl sonra Nüfus Kütüğüne yazdırmış. Savaşlar olmuş. Sayısız savaşlar. Bitip tükenmek bilmeyen savaşlar. Köyün bütün delikanlıları cephelere gitmiş; ağabeyleri de gitmiş ve bir daha dönmemişler. Süleyman resmen on iki, gerçekte yirmi yaşında bir delikanlı olarak köyde kalmış. Köyün

delikanlı erkeği. Değil delikanlı, erkek bile kalmamış. Cenazeleri kaldırmak için uzaklardan bir yerden yaşlı bir adamı getirirlermiş.

- Peki Rumlar yok muydu? diye sordum.

- Vardı. Hem köyden hem de adalardan gelir, et, su, odun kaçırırlardı. Bir kez gelip iki kızı kestiler. Yavuz kızlardı doğrusu. Ama içlerinde Müslümanlar da vardı günahları boyunlarına...

Süleyman neden kızlara ‘yavuz’ diyor diye sormak istedim. Anlaşılan köy delikanlısının kızlarla işi oluyordu da kimin yavuz olduğunu kimin olmadığını biliyordu. İçimden ‘Senin de günahın boynuna’ diye geçirdim.

Süleyman Osmanlı’nın Almanlarla birlikte savaştığını biliyor. Fransız, İngiliz gemilerinin gelip tepeleri topa tuttuğunu hatırlıyor:

- Bizi korkuturlardı; o arada Rumları köye salarlar, sürülerini götürürlerdi, diyor.

- Sizin silahınız yok muydul Bir şey yapamaz mıydınız?

- Silah ne gezer. Beş on tane ağızdan dolma tüfekler... Bir parça barut, kurşun filan...

Ama sonra bir Alaman zabiti gelmiş. Bir manga askeri varmış. Taa ilerde bir eski zaman kalıntısının olduğu Çamlık denilen yerde karargâh kurmuşlar. Tenekelerle neft yağı, benzin getirmişler. Sonra bir kez Fransızlar bir gemi ile gelmişler. Bunlar Fransızları esir almışlar. Alman subayın bir tabancası varmış. Dibinden bir kol çekti mi tüfek oluyormuş. Onunla gemiye ateş etmiş. Gemi karaya vurmuş.

Süleyman anlatırken ‘ne biçim gemi imiş ki, Alman subayı tüfek kurşunu ile vurup karaya düşürmüş; herhalde sandal, filika olacak’ diye düşündüm:

- Fransızları alıp içeriye, Muğla’ya gönderdiler. Ama Fransızlar yine gelecek diye köyde ne kadar eşek, deve varsa topladık. Neft tenekelerini, öteki şeyleri içeriye tepelerin ardına kaçırdık. O zamanlar burada asker de yoktu. Bir ara beş on tane müstahfız asker gönderdiler.

Şenavcı’nın ‘Fransızları Muğla’ya gönderdik’ lafına bir mim koyduyduk elbette... Bizim bildiğimiz kadar bu olay burada değil Bodrum’da oldu. Yüzbaşı Rıfat’ın kumandan olduğu tarihte. Fransızlar Bodrum’a asker çıkarmaya kalkıştılar. Mülazım (teğmen) Nezihi’nin

annesine yazdığı mektupta bunları anlatmıştı diye biliyoruz. Neyse biz Şenavcı'nın öyküsüne kamış koymamayı uygun bulduk ve başka şeyler sorduk:

- Müstahfız asker neydi Şenavcı? diye sorduk.

- Yaşlı yedek askerler. Bura köylerinden toplanmıştı. Kendilerine bakacak halleri yoktu.

Sonra Hükümet bunlara birer mavzer, mavzer başına da onar tane mermi vermiş. Şenavcı yarı gülüp yarı acıyarak:

- Kime atçan... Kimi vurcan, dedi.

Zaten iki tanesini de İngilizlerle Rumlar kesmişler. Sonra bir Alman denizaltı gemisi gelmiş. Bunlar geceleyin petrol, benzin tenekelerini oraya taşımışlar. Geminin hepsi suyun altında imiş. Boru gibi bir kapısı varmış. Tenekeleri oraya götürmüşler. Borunun içinde adamlar varmış; onlar alıvermişler.

- Sen gemiyi gördün mü? diye sorduk.

- Gördük elbette. O tenekeleri filan kim taşıdı ki? Sen Alaman Koyu'nu bilir misin?

Biz Alaman Koyu'nu bilmedik.

- Şimdi Çiftlikyalısı Koyu var ya, ondan sonra Bodrum'a doğru bir büyük koy gelir. Tamam mı? Onu da geç iki yamaç arasında küçük bir koy vardır. Alman gemisi oraya gelirdi. Onun için oraya Alaman Koyu demişler.

Böylece bir şey daha öğrenmiş olduk. O da öyküsünü sürdürdü:

- Sonra savaşı kazandık. Rumlar hep gittiler. Bu köyün yeri o zamanlar bir Rum'un çiftliği idi. Buradan taa oralara kadar olan yapılar da onundu. Önce o gitti. Sonra ötekiler. Kadınlar, çocuklar kaldı bir süre. Bir kez Bodrum'dan bir tüccar adam geldi; buralara tütün diktirdi. Bodrum'dan altmış tane Rum kızı getirdi. Beni başlarına koydular. Ne kızlardı! Öyle güzel ki. Benimle şakalaşırlardı. Beni hep öperlerdi. Ama Allahım var. Hiç birine el sürmedim.

- Peki el şakası olmaz mıydı?

- Eh... O kadarı olur helbet. Benden az büyük biri var köyde. O da asker kaçağıydı. O epiyce sebezplendi kızlardan. Sonraları o kızlar da

gittiler. Biri beni çok istedi. Evlenmek istedi. Olmadı. İstanköy'e gitti. Orada da bir Türklerle evlenmiş. Daha sonra Kuşadası'na gelmişler. Yedi çocukları olmuş. Bana da haber gönderdiler ama göremedim işte...

- Peki bu Şenavcı adı nereden çıkıyor?

- Eskiden çok av vardı buralarda. Tavşan, tilki, domuz, canavar. Rumlar giderken domuzlarını salıvermişler kırlara. Her bir yanı domuz sarmıştı. Onları avlardım; kuşa, tavşana barut yakmazdım.

Sonra av mı azalmış; Süleyman mı vazgeçmiş, ne olmuşsa:

- O zamanlar Rumlar kireç yakarlardı, biz yakmasını bilmezdik. Rumlar gidince ben kireç yapmayı öğrendim. Dağda kireç yakardım. Bilir misin nasıl yakılır kireç?.. Bu dağlardaki kireç ocaklarının yarısını ben yakmışımdır.

Kireç yakmayı değil avcılığı severmiş Süleyman. Yasa çıkınca o da Şenavcı soyadını almış. Ama şimdi çok derdi var. Bir değil, beş değil. Bir kez Orman'la sorunları var. Eğer Orman İdaresi olmasaymış buralar bütün tarla olurmuş. Toprak az...

- Ben de biraz toprak açtım. On yıldır mahkemedeyim. Orman Hakimi her seferinde erteliyor. Son kez de 'Orman Bakanı sizin cezanızı başışladı', dedi. Bakalım ne olacak?

Sonra demişler ki, altmış beş yaşını dolduranlara maiş bağlanacak. O da başvurmuş. Herkesin maişi gelmiş bununkisi gelmemiş. Köye müfettişler göndermişler... Malı mülkü var mı onu anlıyacaktıymış.

- İşte benim yerlerim... Başka gelirim yoktur, dedim. 'Olur' dediler.

Ama iş orada da bitmemiş. Geçen bahar karısı ölüvermiş.

- Yavuz kadındı. Anam ona demiş ki, 'Kızım ben sana bir şey getirdim.' O da ona demiş ki, 'İstemem ana sen bana oğlunu verdin.'

- Peki anan ne demiş?

- Anam da yavuzdu. O da ona demiş ki, 'Ben sana oğlumu temelli vermemişim. Ben yaşlanınca bana bakasın diye verdim.' Bak ne kadınlar vardı o zamanlar!

- Ama sizin köyde kadınları dövmezler mi?

- Döverler. Bak bu İbraam... Hadi neyse... Bu köyde iki şeyi döverler. Bir zeytin ağaçlarını bir de kadınları. Ama benim anamı da karımı da

kimse dövmedi. Yavuz kadınlardı doğrusu.

Sonra bunu bırakıp yine günlük sorunlarına döndü. Maişi gelmiş ama karısıyla birlikte. O da bankadaki memura ‘bunu bana veriyonuz ama benim karım öldü’ demiş. ‘Öyleyse yeniden bağlanmak gerek’, demişler. Evrak yine Ankara’ya gitmiş. Bir daha gelmemiş. Doğruluk etmiş. ‘Ölmedi’ diyeymiş şimdi maişini alacaktı. Bir gün maişi gelirse işlemiş olanları toptan alacaktı ama o zamana kadar kim öle, kim kala. Kendine yararı olmadıktan sonra. Yararı olmayan koyunu kurt yesin.

Şenavcı, ben Ankara’ya gittiğimde Umum Müdürden maişinin bağlamasını ister miyim, diye soruyor. Kaç lira? Beş bin lira demişler. Oysa başka geliri yok. Gideri çok... İlaç bile alamıyor. Romatizmadan yakınıyor. Alim Bey’e gitmiş. Alim Bey bir iğne vurmuş. Sanmış ki, ha bu İstanköy adası dönüp kafasına yıkılmış.

- Kaplıcalar var Aydın’da, Bozdoğan’da... Götürecek kimsem yok ki... Ben kendime bakamıyom. Arabadan inmek zor. Düşüp bir tarafımı kırsam n olacak? Kim bakacak bana?

Şenavcı’nın buralardaki adı İnce Dayı. Akıllı olduğu için böyle çağırıyorlarmış. O konuşurken kahvenin çardağı altında oturanlar gülümsiyerek dinliyorlar. Bunlar kim bilir kaç kez anlatıldı. Ama yaşlı adamın kafası çalışıyor. Ben:

- Senin kafan iyi işliyor. İsmet Paşa, başkaları için yaşlandıklarından söz edilince kafası işliyor mu, diye sorardı, dedim.

- Benim kafam yavuz işler... Karnım da yavuzdur, dedi. İyi yemek yediğini, ama istediği yemeği de bulamadığını anlatıyor bize.

Burada oğlunun kahvesinin çardağı altında oturup Bodrum’daki [...] mağazası için deriden küçük torbacıklar dikeyor. Derileri, mağazanın sahibi Mahmut Bey veriyormuş. Açık sarı renkli ince yumuşak bir deri... Süleyman, oturduğu yerde onu kesip dikip, keseler yapıyor. Uçlarını da uzunlamasına tel tel kesiyor. Süs olsun için. Bir tanesini iki yüz elli liraya dikeyor. Ama Mahmut bin kağıda satıyordur herhal. İş olmadığı zamanlarda, kış aylarında dükkânın önünden geçerken çağırıp bir çay içiriyor. Cebine de iki tane beşyüzlük koyuyor. Böyle bir geçim işte...

- İbraam be... Beylere biraz yemiş toplayıversene... Siz yine daha iyi bilirsiniz. Tarih okumuşsunuzdur ya. Hani Ali İhsan Paşa vardı. Sakarya savaşında... Subaylarını vurmazdı. Bir kez bir doktoru vurduydı.

Ben askerliğe Bahriye’de Kasımpaşa’da başladım. Sonra Ankara’ya gönderdiler. Ankara’da teskere aldım. Bir binbaşımız vardı. Hüsnü Bey. Çankaya’ya da gittim. Duvarcıydım. Orada çalıştım. Atatürk Cennetmekân, Çankaya’dan çıkacağı zaman muhafız askerleri vardı. Selvi gibi yolun iki yanına sıralanırlardı. O geçtikten sonra arkasından giderlerdi. Ankara’ya bir daha gitmedim. Bir daha hiç bir yere gitmedim. Köye geldim kaldım.

Süleyman Şenavcı konuşmaktan bıkmıyor; ama yoruluyor. Duvarın köşesine bir az daha gömülür gibi yaslandı.

- Susadım, dedi.

Ben ona bir kola ısmarladım. O da bana yanibaşındaki torbadan çıkardığı bir keçi boynuzunu uzattı. Seçilmiş bir keçi boynuzu. Ben onu yerken o da kolasını ağır ağır içti. Bir Birinci yaktı. Tekrar iğnesini ipliğini aldı. Bodrumlu Mahmut’un ısmarladığı, tanesini kim bilir kaç bin liradan satacağı deri keselerin birini daha dikmeye koyuldu.

Marangoz Hüseyin’in bizi atlattığı anlaşılıyor. ‘Saat dörtten önce gelirim, kahvede buluşalım.’ demişti. Ortalıkta görünmüyor. Akşam yaklaşırken köy hâlâ rüzgârsız ve fırın gibi sıcak. Kahvenin çardağı altında biz de köylüler gibi yumuşuyor, gevşiyor, olduğumuz yerde toprağa, ağaçlara karışıyor, eriyip gidiyor gibiyiz.

Daha otursak artık hiç kalkamayacağız korkusuna düştük. Buram buram terleten bir sıcak içinde Bodrum yolunu tuttuk.

Şimdi burada da günün akşamı iniyor. Caddeden gelen geçenler azaldı. Eski günlerin başkomiseri Remzi, dükkânını kapatıp günlük yürüyüşüne çıkacak. Marinanın oradan yukarıya, Mozole’ye uzanan sokaklardan dönüp evine gidecek. Ben de bu akşam kendi başıma dolaşmak istiyeceğim. Akşamın durgunluğu içinde hayal penceremden yetmiş yıl önceki delikanlı Süleyman’ın anlamlı mı, anlamsız mı olduğunu kavrayamadığım yalın ve sıradan serüvenlerini görüyor gibiyim. Geçip gitmiş bir yetmiş yıl... Sonra tekrar bir başka yetmiş yıl yaşanacak... Başka Süleymanlar... Bir başka ben... Süleyman Şenavcı maişini neden alamıyor? İstanköy’e giden Rum kızları ne oldu? Mahmut deri keseleri kaçta satıyor? Alman subayının tabancası nasıldı? Kızları kim kesti? Bu tepenin arkasına yüklü develeri götürenler kimler?

Feylesofların dedikleri doğru mu? Zaman yok da biz mi öyle birşey olduğuna kendimizi kandırıyoruz?

Bütün Tekneler Benim

Ona gece vakti Tepecik Camii'nin orada dolaşırken rastladım. Ben kendim gece vakti rıhtım boyunca dolaşmayı anlıyorum da, başkalarının buralarda ne aradıklarını anlamıyorum. Ama bu kez, bu adam da benim gibi sıkılıyor ve yollarda belki de bilmediğimiz derdine teselli arıyordur diye düşündüm. Sonra bir kaç kez daha rastlaştık. Birbirimize selam verme evresine girdik. Daha daha sonra bir gün Remzi bizi resmen tanıştırdı. Yağmurlu bir gündü ve dükkânın içine tıklmıştık. Remzi her zamanki alaycılığı ile:

- Şu senin tekne merakını Cehti Bey'e anlatsana. Belki bir öykü yazar senin için, dedi.

Ben adamın kızacağını sandım. Öyle olmadı. Rüzgârın camlara savurduğu yağmur damlalarının hisırtısı içinde bir Bodrum olayı dinledim.

Hüsnü Bey Boğaziçi'nin Anadolu kıyısından Kandilli, Kanlıca gibi bir yerden gelmiş. Orada Boğaz uşağı olarak çok güzel yüzer, Haç'ın Suya Atılışı töreninde Rumlarla birlikte derinlere dalarmış. Emekli olduktan sonra buralara gelmiş. Bu olay çok çok yıllar öncesi. Yani o, şimdiyle ilgisi ilişkisi kopacak kadar azalan Bodrum'a...

Gelir gelmez hemen denizle ilgilenmiş tabii. Halkın yarısının iyi kötü bir teknesi var. Balığa çıkarlar. Ama motorlu tekne az. Hüsnü bunlara motorlu teknenin ne olduğunu göstermek için İstanbul'dan bir şişme bot, bir de hızlı motor getirtmiş. Herkes yelken kürek, ya da gürültülü pancar motorlarla cebelleşirken takmış kendi hızlı motorunu, basmış gaza, on dakika sonra Ada Boğazı'nda...

- Beğenmedim, çekerdim Müskebi Yalısı'na... Horta'ya... Yani şimdiki Yahşi Yalısı'na... Kıyıda çiçek tarlaları vardı. Kumluk deniz tabanında sersem sepelek ahtapotlar dolaşırdı. Kenardan uzanıp zıpkınla balık çekerdim botun içine.

- Güzel günler geçirmişsin. Doğrusu şişme botu da iyi düşünmüşsün. Hem kalafatı yok hem de hızlı, dedik. Benim içimden hafifçe bir kıskanma rüzgârı geldi geçti. Çünkü biz de Karadeniz'den gelmişiz. Benim dedelerim hep kayıkçı, takacıymış. Yani kanımızda denizcilik, gemicilik var. Elâlem İstanbul'dan gelip burada şişme botla hem yerlileri çatlatıyor, hem de zıpkınla ahtapot avlıyor. Biz bir şey yapamıyoruz. Remzi:

- O zaman ahtapotcu Eşref yoktu. Sen de bütün malı götürürdün herhalde, dedi.

- Mal öyle götürmekle bitirilecek gibi değildi. Zaten bizim bot... Burada kalenin önünde derindeki ahtapotları toplarken bir irisine çattım. Zıpkına dolandı; çekiyorum gelmiyor. Ulan ben de senin, diye bir asıldım. Zıpkın ahtapotun bir koluyla yukarı fırladı; bizim botu kenarından ortasına kadar caarrt diye yırttı. Öyle yarı batmış Asar-ı Tevfik Zırhlısı gibi zor bela kıyıya geldik.

- Peki bunun tamiri yok mu?

- Var elbette. Biz de tuttuk yırtılan yeri yapıştırdık. Yine çıktık. Bu kez Gümbet Yalısı'na gideceğiz. Haremden Burnunu aşarken yapıştırdığımız yer açıldı. Bayağı açık denizdeyiz. Bu kez Çanakkale'de batırılan Fransız Bouvet Zırhlısı'na benzedik. Gittik gidiyoruz. Uzaktan bir tekne halimizi gördü; geldi çekti bizi kıyıya.

Son kez Kara Hayri ile birlikte Didim'in ötesine gitmeye karar verdik. Şişme botu iyice tamir ettik. Motorunu ayarladık. Bir yedek bidon benzin aldık, çıktık yola. Salih Adası, Güllük filan yağ gibi gidiyoruz. Rota gereği kıyıdan biraz ayrıldıktan sonra depoya benzin koyalım dedik. Bidonu aldık ki, boş. Meğerse delikmiş. Botun içinde çırıptılardan giren suya karışmış. Biz de bu benzin kokusu nedir diye merak ediyorduk. Kaldık mı açık denizde. Bereket hava hafif karayel. Bizi ağır ağır sahile sürükledi. Sahile geldik ki, çıkacak yer yok. Kılıç gibi sazlar. Motoru aralarına soksak makas gibi doğrayacaklar. Susadık; suyumuz bitmiş. Öyle bir rezalet. Uzaklarda iki köylü gördük; onlara bağırdık... Yol gösterdiler. Oradan zor bela çıktık. On beş kilometre yürüdük. Ayağımızda doğru dürüst bir şey yok. Tabanlarımız patladı. Bir de sazlık içinde canavar gibi sinekler var. Arı kadar. Soktukları yer...

Burada artık benim de direncim kalmadı:

- Kes şu geziyi, botu da sat, rahat edelim yahu, dedim. O da kesti ve olayın geri kalan bölümünü anlatmayı sürdürdü:

- Baktım şişme botla olacak gibi değil. Adli Kaptan, İstanbul'da Maltepe'de biri var. Plastik mi nedir o, başka adı var işte, poliyester... Ondan tekne yapıyor, dedi. Kalktık İstanbul'a gittik. Öyle bir küçük tekne yaptırıldı. O zamanlar haftada bir Bodrum'a gemi işlerdi. Koyduk güverteye getirdik. Tekneyi gemiden indirmek sorun oldu; burnunu ezdiler. Küreklerden biri kayboldu; boyası soyuldu. Bir sürü bir şey. Neyse aldık getirdik. Eğrisini düzelttik, eksiğini tamamladık.

Denize indirdik.

- Zahmet çekmişsin ama rahatlamışsındır, dedik.

- Belki rahatladık ama ben anlıyamadım. İskeleyden tekneye binmek için ayağımı attım. Tersine denize kapaklandım. Öylesine oynak bir şey. Binmek için iskeleyde yüzü koyun yatacaksın ve sürüne sürüne gireceksin tekneye. Girdikten sonra da tam ortada duracaksın. Sağa sola sallanmayacaksın. Küreklerden birini çeksen tekne o yana kaykılıyor. Dümeni kullanmak zor. Arka tarafa gidip yekeyi tutayım derken denize düşüyorsun. Hemen Adli Kaptan'a telefon ettim:

- Ballast koyacaksın, dedi.

Telefonda, ballast nedir, diye sormaktan utandım. Çünkü Adli Kaptan sinirli adam. 'Sen Ballast nedir bilmiyorsun, sonra da tekne kullanmaya kalkıyorsun' diye azarlar; biz de güç duruma düşeriz. Çünkü Adli Kaptan'ın bu konularda hoşgörüsü filan yoktur. Bu bir kez Amerika'ya bir şileple gitmiş. O zamanlar daha yeni. Geminin süvarisi sabahtan akşama kadar içer, geceleri keman çalarmış. Kamarot da şey'miş. Buna göz süzermiş. Makinist okullu değilmiş. Bir tek şey bilirmiş. Gün boyu makinayı yağlarmış. Makina da öyle eskiymiş ki... Bir fırtına...

- Yahu bırak şimdi Adli Kaptan'ı. Senin tekneye gel. Ballast neymiş ?

- Öğrendik. Büyük oğlum deniz savaşlarına meraklı ya. '93 Savaşında bizim savaş gemileri Çanakkale'de tamir edilirken 'Mesudiye Zırhlısının ballastları az geldi', diye bir şey okumuş. Anlamadık. Mesudiye Zırhlısı... Bizim dört buçuk metrelik poliester tekne... Ona ballast konmuş, bizimkine de konulacak. Bir mantıksızlık var bu işte dedik. Ballasta mallasta boş verdik.

- Yani alıştınız tekneye.

- Alışamadık. Bir kez komşuları da çoluk çocuk doldurup Mantar Burnu'nun ötesindeki kumluğa gidelim, dedik. Ağırlık olunca sorun çözüldü sandık. Kumlukta demirledik. Çocuklar suya atlarken tekne kapaklandı. Millet denize düştü. O bir şey değil. Bir daha tekneye giremediler. Kadınlar öyle don gömlek.

- Canım kıyıya da çıkamıyorlar mı?

- Çıkamıyorlar. Kıyıda tekne yapıyorlar. Bir alay hayta oturmuş bize bakıp gülüşüyorlar. Ne yapacağımızı bilemedik. İçimizde bir Seniha Hanım vardı. Yürekli kadın. O haliyle kıyıya yürüdü. Bağıra çağıra

herifleri kovaladı. Kadınlar binsin için tekneyi kumlara çektiler. Aramızda tartışma çıktık. Bazıları 'Biz buna bir daha binmeyiz' dediler. İşte o halde geri döndük. Ne kadar tanıdık varsa 'Bunu sat' diye tutturdular:

- Yahu ben teknesiz nasıl yaparım, dedim.

- Yaparsın yaparsın. Herkesin teknesi mi var?, dediler.

Başımın etini yediler. Motoruyla birlikte sattık. Motorunu da zaten iyi işletemiyordum. Onu da Adli Kaptan'a sormuştum da 'Ateşlemesinde tutukluk var herhalde' demişti. 'Neyse verdik kurtulduk', dedik. İki gün sonra baktım; bizim tekne İskele'de. Çoluk çocuk doluşuyorlar:

- Yahu bunlar batacak, dedim.

Batmayacaklarmış. İşte o ballast mı ne karın ağrısıysa onu koymuşlar. Ateşlemesini de ayarlamışlar. Tekne fıstık gibi olmuş. Çekti gittiler. Benim ağzımın suları aktı. Dünün çocuklarının teknesi var. Bizim yok. Üstelik teknenin âlâsını almışız, yok parasına başkasına vermişiz. Morali bozuldu.

- Yine aynı tekneden ısmarlasaydın, içine de ballast koysaydın? Ateşlemesini de...

- Olur mu? Beceriksizliğimiz meydana çıkar. Milletin ağzına sakız oluruz.

- O zaman da vazgeç teknecilikten.

- O da olmaz. Vazgeçsek yine alay ederler. Beceremedi vazgeçti, derler. Zaten benim içimde tekne sevgisi öylesine ateşli... Kısacası ben hiç bozmadan 'Öyle küçük tekneler sarmıyor, daha büyük tekne yaptıracağım; onun için sattım o mereti' diye laf çıkardım. Halamızdan da tam o sırada bir küçük miras yedik. O zamanlar daha sonraki hücum yok. Tekne yapımı beklemiyor. Tuttuk sekiz metrelik bir tekne ısmarladık. İçine bu kez ateşlemeli hızlı motor değil bir tarım motoru oturttuk. Denize indirdiğimiz gün eşi dostu, mahalleliyi çağırdık. Pastalar, çörekler, kola, ayran... Bayağı bir açılış yaptık. Benim gemicilik ruhsatım yok. Çalışıyorum; İzmir'e gidip sınava gireceğim. O nedenle bir de kaptan aldık. Çıktık dolaştık ki; maşallah torpido gibi gidiyoruz.

İyi de bir kaç dolaştıktan sonra bizimkiler artık binmez oldular. 'Çok gürültü yapıyor', dediler. Gerçekten motor iyi de çalışırken yanında konuşulmuyor. Bir de, ister çalışsın ister çalışmasın öyle kokuyor ki,

bildiğin gibi değil.

Neyse onlar binmediler. Biz arkadaşlarla balığa filan çıkıp duruyoruz. Önce Karaada, sonra İngiliz Koyu, Balık Uçuran filan derken karşı sahillere gitmeye başladık. Sonbahardı; bir gün Datça'ya yollandık. Bir rüzgâr, bir fırtına... Gittik, gidiyoruz. Zor bela sahile yanaştık. Koylardan birine girdik ama birden hart diye karaya oturduk. Keleş Nuri diye bir de miço var. Ona da para veriyoruz tabii. Onu teknede bırakıp Bodrum'a döndük karayolundan. Fırtına dinince gidip alacağız. Biz oraya gitmeden Keleş Nuri geldi. Bizim tekne nasıl olmuşsa durduğu yerde batmış. Kalktık gittik. Tekne battığı yerde yok. Gemici arkadaşlar 'Dipte durmaz, yürür', dediler. Kısacası bizim tekne gitti.

- Sigortası yok muydu?

- Burada kimin sigortası vardı o zamanlar yahu?...

- Sakın Keleş Nuri bir halt karıştırmış olmasın?

- Yok canım; bereket o da o arada boğulmadı. Bir de o başımıza bela olacaktı. 'Allahın sersemmini neden bıraktınız?', diye sorgu sual. Mahkûm bile olurduk.

- Nasrettin Hoca'nın dediği gibi bu kez 'Tekne gitti. Kavga bitti' mi dedin?

- Demedim. Bizim Ali Galip Bey var. Eskiden biz onun patronuyduk. Sonra o bizim patronumuz oldu. Çuvulla parası vardır. Onunla ortaklaşa yirmi dört metrelik bir turist teknesi kiraladık. Parası ondan, yürütmesi bizden.

- İyi olmuş!..

- İyi oldu ama sonra onunla da başımıza çok iş çıktı. Bir kez turistleri alıp Salih Adası'na götürdük. Oradan çıktık. Bir fırtına. Açığa sürüklendik. Gide gide bir limanlık yer bulduk; sığınalım dedik; demir attık. Meğer Yunan adasıymış. Bizi alıp götürdüler. Ali Bey'in karısı da teknede idi. Bebekliymiş. Korkudan çocuğunu düşürdü. Ali Bey beni mahkemeye verdi. Postu kurtarıncaya kadar anamdan emdiğim süt burnumdan geldi. Yargıç bir daha tekne filan kullanmayacağıma yemin ettirdi.

- Peki şimdi teknen yok. Yemin de etmişsin. Ne yapıyorsun? diye sordum.

- Tekne hem var hem yok, dedi.

Daha başka bir şey de konuşmadı. Ayrıldı gitti. Arkadaşlara sordum:

- Cehti Bey, geceleyin rıhtıma in anlarsın, dediler.

Bayağı meraklandım. Adam şişme bottan başlamış. Sonra teknesi batmış. Mahkemelere düşmüş. Bütün yaşam dürtüsü tekneler, gemiler... Şimdi yeni bir tekne alacak parası da yok. Üstelik tekne kullanması yasaklanmış. Adamın hayatı kaymış gibi sanki.

Kışın ilk aylarından biriydi. Yağmur yoktu ama serinlikler başlamıştı. O gece yemekten biraz sonra sokaklara düştüm. Kentin eski canlılığı yoktu. Sokaklarda benim gibi yaz artığı bir kaç kişi, buralarda yaşayan ve gecelerini barlarda, lokallerde değerlendirenler, geç kalmış bir kaç turist... Limanda gemilerin bazılarında hâlâ tentelerin altına masalarını kurup rakı içenler de var. Belki teknelerin sahipleri belki de bakıcıları... Kıyı boyunca gemilere baka baka yürümekten hoşlandım. İçimden açıklayamadığım duygu düşünce karışımı bir şeyler geçti. Gözlerim çeşit çeşit büyüklü küçüklü gemilerde. Bütün gücümle bir bilmeceyi sezme için kendimi zorladığım sırada Karanfil Hüsnü'yü gördüm. İlerde, benim gibi teknelere bakarak ve kendi içinde bir şeyler konuşarak, bir şeyler çözmek istercesine dalmış gitmiş yürüyordu. Yaklaştım ve merhabalaştık. Hiç başka bir şey söylemeden:

- Bak Cehti Bey, şimdi bütün bu gemiler benim. İstesem, sanki istediğime çıkar, istediğimin kamarasında yatarım gibi geliyor bana. Öyle sulara kaynayıp giden kıyıtlık tekneler değil bunlar. Her biri milyarlar, milyarlar. Şunun pirinç armasına bak... Şu anda içinde kimse yok. Sanki beni çağırıyor. İstesem giderim de ama onun yanındakine bak. Bodrum'lu da değil. İngiltere'de bir limandan. Bunun kamarasında saray yatakları vardır. Mutfağında da viskilerin en iyileri. Bak bu önünden geçtiğimiz trandil. Bunlardan artık kalmadı gibi. Hepsinden güzel. Benim tekne de biraz trandil kırmasıydı. Şimdi şuna bak. Bu çirkin. Bununla denize çıkmam. Arka kasarasının pencerelerinden denizi seyredeceklermiş. Denize dayanmaz bunlar. Geç. Bak bu güzel. Ben istesem bu akşam bununla çıkarım.

- Desene ki, Hüsnü Bey bunların hepsi senin bu akşam...

- Benim, hepsi benim... Bir tekne yerine yüz tane teknem var. O kadar çok ki, hangisiyle çıkacağıma karar veremiyorum. İyi ki, bizim tekne battı gitti. Şimdi dursaydı bunları gördükçe üzülecektim. Benimkisi neden bu kadar küçük, fakir diye... Hepsî, hepsi benim bunların.

Hüsnü birden sustu. Büyük ve yaşamsal tutkusu ile yalnız kalmak

istiyor olmalıydı:

- Hadi bana müsaade, dedi, ayrıldı.

Yol boyu neden benim böyle bir tutkum yok, diye düşündüm. Evde Emel'e Hüsnü'nün yaşam dürtüsünü ve benim bu konudaki fakirliğimi anlatmaya çalıştım. Beni ciddiye almayan her zamanki alaycılığı ile:

- Kayra Bey, çok basit, sen inançsız birisin, dedi.

Sesinde belli belirsiz bir serzeniş de vardı.

Çılgın Yusuf ve Margaretten

Zaman nasıl geçmiş ve nasıl her şeyi silip süpürmüş belleklerden. Şimdi burada kime Yusuf'u sorsam, kendileri bir şey sormuş gibi yüzüme bakıyorlar. Otuz, kırk yıl geçmiş; insanların bir çoğu ölmüş; bir çoğu da bunamış olmalı. Çılgın Yusuf'u anımsayan yok gibi. Oysa zamanında hepimizin sevgilisiydi. Bir iki tahtasının eksikliği bir yana zararsızdı ama bulabildiği kadar da içerdi. Zaman geçtikçe saçı sakalı da birbirine karışır oldu ve bir ahir zaman peygamberine benzediydi. O öyle olunca biz de daha çok sever olduk. Benim aklımda öyle kalmış.

O daha az içtiği ve daha az çılgın olduğu zamanlarda bir gün tatlı bir Alman kıızıyla tanıştı. Yusuf olanca gücüyle tatlı ve ilginç. Margaretten öylesine güzel ve ayrıca tatlı güneşi ve pırıltılı denizi ile can alıcı güzellikteki Bodrum'da yaşamayı ve çalışmayı kafasına koymuş. Bunları elbirliği ile evlendirdik. Han'da sabahlara kadar içtik. Bahadır'ın gitarının eşliğinde şarkı niyetine bağırdık, çağırdık. Margaretten, o zamanki çarpık çurpuk Cumhuriyet Cadde-Sokağı'nda daha eskilerde Balıkçı'nın Evi olduğu söylenen yerde bir butik açtı. O zamana kadar Bodrumluların görmediği giysiler, şallar, fularlar satmaya başladı. O tarihlerde buradaki dükkânlar hepten boştu. Sokağın Halikarnas tarafında plajın başladığı kösedeki iki katlı evde, Şalvarağa kazan gibi büyük kaplar içinde kaymaklı yoğurtlar yapar, satardı. Daha beride Azmakbaşı'nda, şimdi yerinde dört katlı gudubet binanın bulunduğu yerde taş bir eski Bodrum evi vardı. Bu iki nirenginin ortasındaki tek işleyen dükkân Margaretten'in dükkânıydı.

Yusuf'la Margaretten'in evliliği biraz düşe kalka dört yıl sürdü. İki tane de şirin kız çocuğu yavruladılar. Ama Yusuf fazla içmeye ve iyice sapıtmaya başladı. O kadar ki, Margaretten dayanamadı. Mahkemeye başvurdu ve boşandı. Her şey bundan sonra başladı. Çünkü Yusuf yine eskisi gibi eve gelip gitmek istedi. Margaretten istemedi. Bu kez Yusuf dükkânın önüne posta koydu. Soranlara:

- Benim karım, diyordu.
- Siz boşandınız yahu, dediler.

Bir şey anlamadı. Margaretten polise başvurdu. Polis Yusuf'u dükkânın önünden kaldırdı; o da bu kez evin arka tarafına deniz yanına gidip oradan bazen Margaretten'e, bazen çocuklara seslenmeye, laf atmaya başladı. Juliette'i tarafından istenmeyen garip bir Romeo!..

Bir gün yine deniz tarafından serenatlarına başladı ama bu kez çocuklar da görünmediler. Yusuf kafasından çıkarmadığı perişan kasketini balkona attı. Sonra caddeye dönüp dükkâna girdi. Karım dediği Margaretten'den kasketini istedi. Dükkândaki müşteriler bu saç sakalına karışmış, alkol kokan adamla zarif ve ipekler içindeki kadın arasındaki ilişkiyi anlayamadılar. Yine polisler geldi. Yusuf'u karga tulumba edip götürdüler. Ama sonra daha önemli şeyler oldu.

Bir gece Yusuf balkona tırmanıp eve girdi ve eski karısına tecavüz etti. Tabii zor kullanarak. Bu kez iyice karakolluk oldular. Yusuf'u karakola götürdüklerinde her zamanki gibi bulut gibi sarhoştı. Bana anlattıklarına göre Başkomiser Remzi durumu Margaretten'e açıkladı:

- Bu iş ağır cezaya gider ve de beş yıla kadar gider. İfade alıp savcılığa gönderelim mi, yoksa vazgeçmeyi düşünüür müsün?

Zavallı Margaretten ağır ceza ve beş yıl laflarını duyunca üzüldü. Orada bir iskemleye yığılıp kalmış olan bitik Yusuf'a acıdı ve vazgeçti. Verdiği ifadede:

- Eve benimle konuşmaya gelmişti, tecavüz filan etmedi, biraz tartıştık, gibi bir şeyler söyledi.

Başkomiser Remzi rahatladı. O da hepimiz gibi, karısından başka kimseye zararı dokunmayan Yusuf'u severdi:

- Bak, Margaretten başvurusundan vazgeçti; sen de kurtuldun. Hadi bakalım, imzala şurayı da git. Bugün de artık içme, dedi.

İşte o zaman olan oldu. Yusuf birden dirildi:

- Hayır olmaz, ben onu şey yaptım. Balkondan girdim. Üstüne atladım. Yatağa yıktım. Gömleğini yırttım... filan diye tecavüz olayını ayrıntıları ile anlatmaya girişti. Susturmaya çalıştılar, olmadı. Başkomiser Remzi:

- Yusuf, oğlum. Bu iş ağır cezaya gider; beş yıl var sonunda. Bak kadıncağz vazgeçti senin iyiliğin için. Şimdi sen ne diyorsun? Doğru dürüst bir şeyler söyle de yazalım, dosyayı kapatalım, dediyse de Yusuf oralı olmadı:

- Ben karımı bal gibi...

- Yahu senin karın değil ki!

- Kim demiş. Benim karım. İki de çocuğumuz var.

- Çocuklar senden kaçıyormuş.

- Kaçmazlar... Çukolata veririm.

Konuşma ve tartışma iyice çığırından çıktı. Yusuf dayattı. Margaretten karakolu bırakıp kaçtı. Sonunda Başkomiser çare bulamadı. Çılgın Yusuf'u savcılığa gönderdiler.

Bize anlattıklarına göre mahkemeye çıkarıldığı zaman yargıçlar:

- Bunun ceza ehliyeti yok. Koyverin gitsin, demişler.

Yusuf geri dönmüşse de bu kez Başkomiser Remzi Yusuf'un kulağına su kaçırmış:

- Bir daha Margaretten'i rahatsız edersen seni mahkemeye göndermem ama Bodrum'dan sürerim, demiş.

Yusuf bir daha Margaretten'in yanına uğramadı; çocuklara da çukolata filan vermeye çalışmadı. Ama çılgınlıklarından da vazgeçmedi. O zamanlar çıkmaz olan şimdiki Uslu Sokağı'nın sonunda, denize inen köşesinde bir emekli yarbay otururdu. O da ilginç bir adamdı. Eski Bodrum evinin düz damının üstüne on metrelik radyo antenleri koydurmuştu. Bu antenlerle neyi dinlediğini kimse bilmezdi. Biz aramızda 'Herhalde karşı İstanköy Adası'ndaki konuşmaları dinliyor' derdik. Bir kez, bu işleri bilen mahkeme Başkâtibi rahmetli İlyas Bey'e sorduktu. Gülerек:

- Yok yahu, o da başka türlü çılgın, dedi.

Yusuf'a gelince. Margaretten kapısı kapandıktan sonra kafasını takacak şeyler aradı ve yarbayın antenlerine taktı. Bu da normal; çünkü ötedenberi Polis'in antenleri ile uğraşırdı ama korktuğu için ileri gidemezdi. Bir gün karakola gelip başkomiserin karşısına geçmiş:

- Yarbay antenlerini kaldırsın, demiş.

Başkomiser Remzi:

- Tabii dinlemedik. O da bizim nasihatlarımızı dinlemedi. Bir kaç gün sonra Ankara'dan bir telefon geldi. Cumhurbaşkanının yaveri arıyor, dediler. Telefona gittim. Bir binbaşı, kızgın kızgın:

- Yahu kim bu adam? Söylediklerinden bir şey anlamadım, Üstelik bana ağız dolusu hakaret etti. Derhal buldurun şunu. Bana da haber verin, dedi.

Yusuf bizden yüz bulamayınca, nasıl yapmışsa Cumhurbaşkanlığına telefon etmeyi başarmış. Karşısına çıkan yavere:

- Yarbayın antenlerini kaldırın. Yoksa ben sizin... filan diye sövmüş saymış. Binbaşıya adamın fittırık olduğunu, cezai ehliyeti olmadığını anlattık, yumuşattık. Konuyu kapattık, dedi.

Bunlar çok eski günlerin masalları... Çılgın Yusuf öleli yıllar oldu. Onu Bodrum'un eski mezarlığında bir köşeye yatırdık. Margaretten de Bodrum'dan yıllar önce ayrıldı, gitti. Küçük şirin kızları kim bilir, nerelerde? Geçenlerde, o zamanlardan kalma tanıdıklarına bu masalın kahramanlarını sordum.

- Ha... Öyle bir kadın vardı.

- Öyle bir adam vardı; yüzünü gözlerimin önüne getiremiyorum.

- Onları kahveci Veysel iyi bilirdi ama o da geçen yıl öldü, gibi yanıtlar aldım. Margaretten'in dükkânına gelince, çok eskilerde belki adalı bir Rum, sonra bir Girit göçmeni, daha sonra, dedikleri doğruysa Balıkçı, ondan sonra Margaretten bu taş evde yaşadılar. Neşeleri, sevinçleri, kederleri, bekleyişleri ve günlük en basit işleri içinde yoğrularak. Şimdiyse bir aşçı dükkânının iskemlelerini ve masalarını kapısının önüne dizmişler. Denize bakan arka tarafta, eskiden Balıkçı'nın ufuklara bakıp yaşam ütopyasına yanıt aradığı, iki küçük kızın kumlar üstünde koştuğu yerlerde boş yiyecek kutuları, yırtık çuvalar, ezilmiş domates, patates parçaları serili.

Sıradan insanlık dramı böylesine yaşanıp tükenmiş buralarda...

Sen Balık Yemek İstiyorsun!

Buradaki denizlerin martıları beyaz olur. Kanatlarının uçlarındaki tüylerse, hepsinde siyahtır. Martılar denizlerin kızlarıdır ama Bodrum kalesindeki 'Mini Zoo'da yerleri yoktur. Çünkü martılar hem tutsaklığa hem de uygarlığa gelmezler. Siz Baudelaire'in Albatros şiirini okudunuz mu? Albatros martının büyüğüdür ve okyanusların kuşudur. Fırtınaları yarıp geçer ama yere inerse insanlara oyuncak olurmuş. Martılar da öyle. Kargalar da... Onlar Mini Zoo'nun mekânlarına ve kurallarına uymazlar. Yine de eski Kale'nin tepesinden ayrılmazlar. Daha doğrusu ayrılmazlardı. Sonraları Kale'nin yöneticileri onları kovaladılar. Eskiden akşam saatlerinde küçük siyah ve sesli bulut parçacıkları gibi surların üstünde dolaşan kargalar başka yerlere göçüp gittiler. Şimdi Kale kişiliklerinden belli ölçülerde özveride bulunabilen, buna karşın yaşamları ve güvenleri sağlanmış hayvancıkların yeridir. Mendel yüz elli yıl önce o 'genlerin

kromozomlara yüklenmesi' yasasını bulmuştu ama hayvanların toplumsal ve psikolojik yanına inememişti. Psychologie ve Sociologie Zoologique en az işlenmiş bilim dalları. Şimdi ben acizane bu boşluğu dolduruyorum ve “Hayvanlarda Conformism” konusunu bilim dünyasına getiriyorum.

Bir kez belirtmeliyim ki, ben tündengelim değil tümegitme yöntemleriyle çalışırım. Yani önce gözlemlerimi olayın doğadaki görüntüsü üstünde yapmalıyım. Bunun için Bodrum Kale-Müzesi'ni seçtim. Oğuz Bey'den izin aldım ve Kale'de oluşturulmuş olan Mini Zoo'daki hayvanları inceledim.

Mini Zoo'nun en gösterişli üyesi tavus kuşları... Önce iki tane getirmişler. Şimdi yetiştirip yetiştirip öteki müzelere gönderiyorlar. Anlaşılmaz bir kuş. Bunlar beş milyon yıl önce var mıydılar? Bilmiyorum. Eğer vardıydılar ise şimdi o zamandan kalma içgüdüleri ile ağaçların dallarına kadar uçup tünüyorlar. Bunları Kale'den atsanız gitmezler. Görüntülerinden başka bir şeyleri de yok. Eti yenmez, sesi çirkindir. Sevecen değildirler. Bunların akılları ile değil içgüdüleri ile conformist oldukları kesin. Hiç bir değişiklik istemeyen, kurulu düzene karşı çıkmayan yaratıklar. Anlaşılmayan şey, o gösterişli ama kullanışsız yapıları ile şimdiye kadar nasıl yaşayabildikleri...

Mini Zoo'daki maymun conformist olamaz. Zaten zincirle bağlı. Kimse yanına sokulamıyor. Maymunun takıyyeci olması olası. Çünkü Kale'de yiyeceğinin sağlandığını biliyor. Ama poz yapıyor, karakter atıyor. Maymunun davranışı “Hayvanlarda Conformism”in yasaları bakımından ilginç bir ipucu vermiyor.

Güvercinler, Kale dışında yaşayan benzerleriyle karşılaştırıldıkları zaman konuya aydınlık getiriyorlar. Avluya çıkan turistin kafasından, omuzundan inmiyorlar. Bu hayvancıklar akıl almaz ölçüde obur. Sabahtan akşama kadar, turistlerin elinden yem yiyorlar. Yavrularını da buna göre eğitiyorlar. Kale'nin dışına çıkıp serüven aramıyorlar. Özgürlük duygularına boş verip avluda hiç yorulmadan buğday tanelerini yutmayı bir yaşam biçimi yapmışlar.

Kumrular, geri zekâlı oldukları için neden bulundukları yerdedirler, bilemiyorlar. Onları analiz dışında bıraktık.

Ördekler ve kazların conformist'liklerini Young'un insanlar için kullandığı birikim modeli ile açıklayabiliriz. Bunları da Kale kapısından dışarı bıraksanız gitmiyorlar. Bahçede yemek yerken masanızın üstüne çıkıp önünüzdeki ekmek lokmalarını aşırıya kalkışacak kadar terbiyesiz olabiliyorlar. Ama bunların arasında bir

anaç ördek var ki, Oğuz Bey her yemekten sonra bir komat ekmek alıp bunun yanına gidiyor ve yediriyor. Çünkü alt gagası var, üst gagası yok. Bu hayvancağızın başkaldırıp kişilik, özgürlük ve macera iddiasında bulunması mümkün değil. Onun conformist davranışını anlayışla karşılıyoruz.

Fakat tavuk sosyetesinde çok çarpıcı çelişkiler var. Tavukların insanın bulunmadığı yerde yaşaması olası değil. Ama Kale tarihine geçen ilginç bir olay var. Bir tarihte bir yerden üç beş tane Beç mi Nemçe mi öyle bir tavuk getirmişler. Bunlar yumurtlayıp artmışlar. Huyları ne idi nasıldı diye aranıp sorulmamış. Derken bir gün Kale'de tarihsel bir Türk filmi çevrilegelmiş. Kulelerden aşağıya burma bıyıklı, ellerinde yatağanlar, kırmızı şalvarlı cengâverler koşuşarak ve gök gürültüsü gibi naralar atarak inerken, mehter takımı da güm güm o biçim ortalığı inletirken... Bu Nemçe miydi neyse o tavuklar sürü halinde pırrr... diye uçup gitmişler. Geride bir kaç tane şaşkın ya da hasta bırakmışlar. İşte bakın bu da önemli bir gözlem... Tavuklar tehlike karşısında ortak bilinçlerini kullanarak, yani geçmiş tehlikeleri anımsayarak [Young teorisine uygun biçimde] conformist eğilimlerinden vazgeçiyor ve rahatlarını bırakıp ayrılıyorlar.

Serçeler ise her yerde oldukları gibi burada da kovandan kaçmış arı kolonileri gibi ağaçları da kümelenip cıvıldaşırlar. Ama bunların conformist oldukları ve olabilecekleri söylenemez. Yakalayıp kafese de koysanız yaşamazlar. Onları da incelemekten vazgeçiyoruz.

Kale-Müze'nin Mini Zoo'sunda kedi yok. Kediler tavukları, güvercinleri yedikleri için Kale'ye girmeleri yasaklanmış. Bunun sonucunda güçlü ve kalabalık bir fare kolonisi oluşmuş. Köpeklerse gündüzün bağlı geceleri özgür. Köpek ilk conformist olduğu için genellikle sevimli olursa da Kale-Müze'nin köpekleri nobran ve hayduttur.

Gelelim sevgili yılcıklara. Kale kumandanı bunları eski zindanların bulunduğu yerin üst bölümüne yerleştirmiştir. Küçük boyda ve engerek türündendirler. Bununla birlikte bilinçli biçimde conformist oldukları söylenebilir. İnsanlar dolaşırken ortadan çekilir, fareler geldikleri zaman görev başına geçer ve avlanmaya girişirler. Ben küçük yılcıklarla Kale yönetimi arasında ciddi ve etkin biçimde uygulanan ve tabii yazılı belgesi olmayan bir anlaşma olduğunu düşünürüm.

Bu bilimsel araştırmamın iki önemli eksiği var. Birincisi böcekler. Kalede zengin bir böcek faunası olduğu kanısındayım ama böceklerin dünyası çok değişik. Üstelik bunların conformist eğilimlerini incelemekte ciddi güçlükler var. İkincisi ise balıklar. Bakınız, bu çok

önemli... Eğer Kale'de büyük bir akvaryum olsaydı... İçinde lağoslar, kupezler, melanorlar, kofanalar, smirnalara, orfozlar, akyalar, kefallar, barbunlar ve tekirler, peygamber balıkları, hanoslar, sardalyalar, izmaritler ve istavritler, levrekler, mezgitler ve mırıllar, drakonyalar, kaya balıkları, uzak denizlerden getirilmiş süslü yaratıklar, kabuklu deniz hayvancıkları, ahtapotlar, sübyeler, kalamarlar, karavidalar, deniz kestaneleri ve deniz salyangozları... midyeler, istridyeler...

Ben balık türlerini sayarken eşim yanıma geldi. Yazdıklarına göz attı:

- Nasıl buldun, dedim.
- Yazdıklarında iş yok ama...

Canım sıkıldı:

- Aması ne yahu?
- Kızma şekerim, senin canın balık yemek istiyor galiba demek istemiştım, diyerek gönlümü aldı. Akşam yemeğinde tavada kupez kızartma ile idare edildik.

Badanacıyı Beklerken

Bir eski zaman evinde oturuyoruz. Bodrum'un bu evleri taş ve topraktan yapılmadır. Bizim ev bu türden oldukça eski görüntülü bir şeydir. Ben, soranlara hava atmak için yüz elli yıllıktır filan gibi açıklamalar yaparım. Bizim çıkmazdan bozma sokaktan geçerken açık kapıdan bahçeye bakan avare yabancı turistler soracak olurlarsa adamına göre iki yüz elli, üç yüze çıkararım bizim dört köşe yığmanın yaşını. İşin o yanı öyle de bunlar her yıl bakım ve badana isterler. Duvarların üstündeki beyaz kireç boyuna dökülür. Kışın sokakta su birikmişse, bitişik komşunun musluğu akmış, kanalizasyona giden borusu tıkanmışsa bizim duvar ıslanır ve yer yer parça parça aşağıya iner. Her yıl başında bir adam bulup onları da sıvatmalıyız. Yoksa Emel tanıdıklara karşı güç durumda kalır. Rahmetli Bahriye Üçok bize geldiği gün:

- Tarih içinde yaşıyorsunuz, dedi. Coşkun da da hemen yaptırmıştı:

- Ve tarihin duvarlardan dökülen tozları altında kendileri de tarih olacak!..

Şimdi uzatmayalım. Sorun adam bulup bu işi yaptırmakta. Bu yıl:

- Bunu ben yapacağım. Alırım kireci, içine tuz katarım. Fırça... Şu kalın oklava fırçalardan alırım. Giyerim tulumu... derken Emel:

- Sonra da belin çıkar; doktorluk olursun. Ben sana bakmam; şimdiden bil, dedi.

Tatlılıkla söyleseydi belki öyle yapardım ama üstüme gelince... Benim de Amour Propre'um var. Çok kırıdım doğrusu. Hiç durmadım çarşıya gittim. O oklava gibi fırçalardan alacağız. Kireç alacağız. Sonra kireci söndüreceğiz. İçine biraz tuz, biraz da tutkal karıştıracağız. Bunları göre göre öğrendik sayılır. Ama zorluk orada başladı. Artık kireç satmazlarmış. Hazır söndürülmüş kireç varmış torbalarda. Azmakbaşı'ndan yukarı çıkan yolda. Gittik. İki torba kireç aldık. Eve geldik. Yolda torbanın birisi üst taraftan yırtılmış. Arabanın içi berbat olmuş. Onları içeriye taşıırken de ne üst kaldı ne baş. Neyse girdim oturma odasına. Eşyaları ortaya topladım. Serpençlerin üstündeki kitapları aşağıya indirdim. Bir toz bir toz. Başladım aksırmaya. On beş dakika kadar aksırdıktan sonra rahat ettim ve badanaya giriştim. Önce duvar altlarına gazeteler yaydım ki, badana tahtaların üstüne

damlamasının için. Öyle özenli çalışıyorum ki, Emel görse kıskançlığından kim bilir nasıl olurdu? O sırada bahçe kapısı vuruldu. Emekli Başkomiser Remzi gelmiş. Beni o hummalı çalışma içinde görünce:

- Ağabey vazgeç kendin badanadan; beceremezsin. Üstelik başına öyle işler açılır ki, dedi.

Remzi bana bunu yapacak adam değil. Bunu mutlaka Emel göndermiş olmalı diye düşündüm. Yanıt bile vermedim. Başladım badanaya. O oklava gibi aleti badanaya daldırdım. İlk kaza orada oldu. Oklavayı çıkarırken leğenin kenarına takmışım. Epiyce bir badana kağıtların üstüne döküldü. Oradan aldık oklavayı duvara sürdürdük. Ama duvarın eski badanası kalkmış; altında toz toprak gibi bir şey var. Badanaya karıştı. Onu sileyim derken oklava elimden kaydı. Odanın ortasına düştü. Oradan aldık. Badana kovaasına koyayım derken bastığım gazete... Meğerse altına badana akmış. Bir kaydı. Biz, yani oklava, fırça filan o biçim yuvarlandık.

Ama yılmadım. Tekrar aldık oklavayı; yine bastık kovanın içine. Sürdüm duvarlara. Yalnız bir şeye dikkat ettim. Ben ne kadar sürersem süreyim duvarlar beyazlaşmıyor. Bunun suyu fazla oldu diye düşündüm. İkinci torbayı aldım; leğene dökerken elimden kaydı. Ortalık bir bulandı ki... Öylesine canım sıkıldı. Şimdi Emel gelip görse dilinden kurtulamam. Hemen gazeteleri toplayıp başladım silmeye. Biz sildikçe badana yere yayılır oldu. İki saat boğuştum. Eski zaman komik filimlerdeki gibi hızlı çekim bir çalışma. Onu alıyorum bırakıyorum, berikisini alıyorum. Şimşek gibi bir ona bir buna dönerek bir çırpınma. Gazeteler, bezler, bizim tulum, tulumun içindeki gömlek, pantolon, çoraplar, ayakkabılar... Battık ki, nasıl! Bereket Emel, Sina'ya gittiği için evde yoktu. Gelene kadar kanter içinde uğraşıp didinip ortalığı topladım. Ama ben de bittim. Zaten artık yenilgiyi kabul etmiştim. Emel geldiğinde:

- Çok güzel çalışıyordum. Kim olsa daha iyisini yapamazdı ama yoruluyor insan. Bu yaşta... filan gibi bir şeyler söyledim. Anladı tabii durumu. Halime de acımış olmalı:

- Hakkın var şekerim; ben yarın Gülten'in oğlunu getiririm, yaptırırız. Sen kendini o kadar yorma. Bak geçen gün nefesim daralıyor filan diyordun. Kıymatlım benim. Hadi gel sana bir mücver yapayım, dedi.

Ertesi gün Emel, Gülten Hanım'ın oğlunu arayadursun, ben Feyzi'nin dükkânına uğradım; durumu anlattım:

- Ağabey sana söyledim. Aynı şey benim başıma geldi. Ben de badana yaptım ama benim badana duvarlara değil yerlere oldu. Duvarlardan çok yerleri boyadım, dedi. Birer çay içtik. Rahatladım.

Ertesi gün Emel müjdeyi verdi. Akşama Hamza Usta gelip konuşacakmış:

- Ben Konacık'a gideceğim. Sen konuş, dedim. Emel:

- Olmaz, bunlar alışmışlar, erkeklerle konuşmak isterler, dedi. Olmaz filan dedim ama biraz da şişindim. Bak, gördün mü iş ciddileşince hemen nasıl erkekler gerekli oluyor! Neyse akşam saat altı oldu. Hamza Usta gelmedi. Hava daha sıcak, dedik. Altı buçuk, yedi... Hamza Usta yok. Yedi buçukta ben ufak rakımı aldım. Elime de fırsat geçmiş. Emel'e:

- Sen de Gülten'e kanyyorsun. O yüzden Konacık'a da gidemedim... gibi laflar ettim. Hamza Usta gelmedi ama ben bir gol attım sayılır. Emel'se bayağı bozuldu.

Ertesi gün Gülten Hanım yine ortalığı toplamaya geldi. Durum aydınlandı. Hamza Usta çok geç gelmiş. O saatten sonra rahatsız etmek istememiş. Bu akşam kesin gelecekmiş. Emel hemen topu penaltı çizgisine koydu:

- Sen hep böyle acelecisindir. Bak ne düşünceli insanlar. Zaten Gülten'den belli. İş ağır ama iyi kadın doğrusu. Sen akşama Hamza gelince öyle hôt hôt konuşma.

Hamza Usta akşama gelmedi. Benim hôt hôt konuşmama gerek kalmadı. Ama fırsatı da kullandım:

- Hamza Usta dün gece de geç geldi anlaşılan, dedim. Peşinden Emel'in yüzüne bakarak zekice gülümsedim. Emel hemen aralıktan Gülten Hanım'ın torununa seslendi, Gülten'i çağırdı:

- Hamza'yı dün Güvercinlik'e götürmüşler. Mütahit demiş ki... Gelir gelmez her işi bıraktırıcam size gönderecem...

Emel 'gördün mü?' gibi bir şeyler söyledi ama işte o kadar. Biz yine her işi bırakıp Hamza Usta'yı bekledik. Hamza Usta her işi bırakıp bize o akşam da gelmedi. Gülten cadısı yine ertesi akşam... sonra yine ertesi akşam... filan derken Emel bir kızdı, bir küstü. O kızgınlıkla Gülten cadısını sepetledi. Eski emeklisi Gülizar'a haber gönderdi.

Ama bu badana işi böyle duramaz. Bizim alt kattaki oturma odasının

duvarları harita gibi. Öylesine dökülmüş. Emel evin içine konuk alamıyor. Hep dışarda oturuyoruz. O akşam Sina gelmişti. Durumu ona açtık. Sina:

- Benim badanayı yapan Ali diye bir çocuk var, dedi.

Emel onu da kabul etti. Bir hafta kadar Ali'yi bekledik. Ali Perşembeye gelecek. Torba'ya gitmiş. Cumartesine kaldı. Ali'nin işi çıkmış. Tirmil'e gitmiş. Gelirken trafik kazası olmuş. Burnu kırılmış. Milas'a götürmüşler... Kurt masalı gibi. Ali'nin gelemeyeceği anlaşıldı. Sina da kabahati bana buldu:

- O gün sen bana gelseydin, Ali oradaydı konuşurdun, bağlardın, dedi.

Neyi bağlıyorsun yahu. Trafik kazası olmuş. Adamın burnu kırılmış. Asıl bağlanan bizim kaderimiz. Moralimiz bir bozuldu ki, öyle işte. Emel'in tadı kaçtı. Onun tadı kaçınca olanlar bize olur. Hemen inisiyatifi ele aldım. Komşu Kemal'e koştum:

- Hani sen Kayınço diye birini söylüyordun, dedim.

Kalktık Kaymakam Sokağı'nın oralarda bir yerde Kayınço'nun evine gittik. Yolda, 'Senin kayınçon mu oluyor?' dedim. Yok öyle değilmiş. Hem de tuhaf anlamı varmış. Yani onun bunun herkesin kayınçosu gibi bir şey. Neyse bizi ilgilendirmez. Kapıyı vurduk. Rastlantıya bak. Kayınço'yu evde bulduk. O da ayağını burkmuş. Olsun; badanayı ayağıyla yapacak değil ya. Yani sorun değil. Ayağı geçsinmiş, yarın değil öbür gün ne? Salı mı? Salı sabahı bizde olacakmış. Sevindik.

Kayınço topallaya mopallaya Salı sabahı geldi. Bu kez sağlam adam bulduk diye sevindik. İstedığımızı anlattık:

- Yalnız alt katı; bir de evin dışını... dedik. Kayınço biraz çenesini sıvazladı. Ben kuşkulandım. Adam:

- O kitaplar inecek. O masa şöyle... Tabaklar ne olacak? Ne çok çaydanlık var. Mutfak duvarı çok dökülmüş. Pencere üstleri olmasa da olur... filan gibi bir sürü laf etti. O arada:

- Susadım. Fanta var mı? diye sordu. Fanta yok. Kola var. Kolayı içti. Emel beni anlamlı biçimde dürttü. Ben hemen sordum:

- Hediyesi ne olacak? Malzemesi senden ya da bizden olursa...

- Ben hesaplayayım, yarın gelirim konuşuruz, dedi.

Kayınço gitti. Kemal ‘biraz pahacıdır’ demişti. Biz aramızda konuştuk. Kayınço bizi kazıklayacak ama başka çare de yok. ‘Hele gelsin bakalım’, dedik.

Kayınço gelmedi. Evine haber gönderdik. Çırkan’a gitmiş. Oradan gelmiş. Kızılağaç’a gitmiş. Oradan gelmiş. Milas’a gitmiş... Bu kez ben çok sinirlendim:

- Cehenneme gitsin, dedim. Emel beni ayıpladı üstelik:

- Senin bulduğun da bundan iyi olmazdı zaten, dedi. Golü yedik oturduk. Ama sorun sürüyor. Havalar ısındıkça ısınıyor. Hadi birini bulduk diyelim. Bu sıcak böyle artarsa badana yapılırken biz nerede otururuz? Emel:

- Düşündüğüne bak. Badanacıyı buldun da... dedi.

Ben yine de aramayı sürdürdüm. Arkadaşların yardımıyla Zülfü adında birini bulduk. Çok iyi ustaymış. Eskilerden de tanımam gerek. Gözüm de ısıyor. Moralim yerine geldi. Akşama gelip evi görecektiyek anlaştık. Bekledik. Akşama gelmedi. Evine haber gönderdik. İngiltere’de futbol maçları varmış. Onları seyrediyormuş. Maçlar bitene kadar da gelememiş. Biz de Rizelinin dediği gibi ‘Sen gelemeyen biz de seni getirtmeyiz.’ dedik. O kapı da kapanmış oldu.

İşte bu sıralarda Sadri Usta çıktı karşımıza. Bankada Emel’in arkadaşı Afet Hanım var. O Emel’e demiş ki:

- Bizim bitişikte yeni yapılan evin badanasını yapıyorlar. Çok kibar bir adam. Göndereyim mi?

O böyle demiş; Emel de:

- Aman Afetciğim, elbette. Bir aydır adam arıyoruz; bulamıyoruz. Vallahi çok iyi olur, demiş.

Bu kez Sadri Usta’nın hilafı yok. Giderim demiş ve ertesi sabah ben sütümü içerken sarı papa bir adam çıktı, geldi. Çok kibar olduğu belli. Konuşması, hali, davranışı her şeyi ile belli ki, buralı değil. Çarşambalıymış. Ben hemen Çarşamba’yı elli yıl önce gördüğümü, şimdi kimbilir ne kadar güzel olduğu... filan gibi şeyler söyledim. Böylece adamı kazanacağım. Oysa Sadri Usta Çarşamba’yı bilmezmiş. Kütahya’da doğmuş. Yani çevirme hareketi işe yaramadı. Ama adam çok kibar; biz ne anlatsak ne söylesek karşı çıkmıyor:

- Yalnız alt kat yapılacak, dedik.

- Olur efendim.
- Pancurlar bezirlenecek.
- Olur efendim.
- Tabii eşyayı siz indireceksiniz.
- Olur efendim.
- Sarmaşıklar kırılmadan indirilmeli.
- Tabii efendim.
- Komşunun bize bakan duvarı da badanalanacak.
- Yaparız efendim.
- Mutfağın damına “Sutut mu nedir” ondan sürülecek.
- Süreriz efendim.
- Damda akan bir yer var. Orayı da Sutut mu, Sukes mi neyse ondan sürelim. Dama şu merdivenden çıkılır. Merdivenin bir basamağı kırık. Tamir edebilir misin?
- Ederim efendim.

Adam efendimsiz laf etmiyor. Biz da malın gözüne çattık. Her şeyi buna yaptıralım diye düşünmeye başladık. Ben bir şey söylüyorum, ‘Evet efendim.’ Emel bir şey söylüyor, ‘Evet efendim.’ Yani yarışıyor gibiyiz.

- Bahçe kapısının mavisi solmuş gibi. Onu da boyasak.
- Boyarız efendim.
- Sadri Usta, benim şu sandalyem çok kullanışlıdır. Hep onu kullanırım. Onu da boyasak olur mu?
- Boyayalım efendim.
- Bahçe merdivenini de boyayalım.
- Boyayalım efendim.
- Kayrak taşlarının aralarını da. Hani çizgi gibi; boyayabilir misin?

- Boyarız efendim.
- Hazır badana yapılırken bacayı da temizlesek..
- Temizleriz efendim.
- Ağaçların köklerini de kireçlesek. Kurttan kurtarırız. Ne dersin?
- Kireçleyelim efendim.

Biz malımızı bulduk ya. Pencereleri camsille temizlemekten banyo musluklarını parlatmaya, çivileri çıkmış sallanan sandalyaları tamir etmekten, ağaçları budamaya kadar ne kadar işimiz varsa hepsini yaptırıyoruz Kütahya doğumlu, aslen Çarşambalı Sadri Usta'ya. Ben Emel'e:

- Eh, artık kesenin ağzını da açacağız herhalde, dedim.

Dedim ama ben yine ne isterse hemen evet demek yanlısı değilim. İstediyini vereceğiz de başlangıçta 'Biraz pahalı olmadı mı' filan gibi ayaklar yapmak gerek diye düşündüm. Emel'in eli açıktır:

- Lafı olmaz, ne isterse vereceksin elbette, dedi.

Biz istedik, Sadri Usta Evet efendim'ledi. Sonunda da bir ücret söyledi; şaştık kaldık. Ben öyle pahalı filan ayaklarını bıraktım. Malzemesi ondan, yamağı, ustası bilmem ne hepsi onlardan. Eşyayı onlar indirip bindirecekler. Tabaklara filan bizden, dokunma yok. Hepsini onlar yapacaklar. Şimdiden bizim hazırlık yapmamızın gereği yok. İki günde de hepsini bitireceklermiş. Yahu böyle Tunus Gediği dostlar başına:

- Sadri Usta, sen bizi memnun et, bütün tanıdıklarımıza seni tavsiye ederiz. Bak Mimar Şener Bey var. Bu akşam yemeğe gelecek. İlk iş ona söyleyeceğiz, diye de ağızlar yaptık. El sıkıştık.

Ben kimseyi öpmem ya. Bu durumda adam sarılıp öpseydi ona da ben evet diyecektim. Velhasıl böyle bir durum. Yarın değil öbür gün gelip başlayacak. Yarın da gelebilirmiş ama İngiltere'de Milli Takımımızın maçı varmış. Onu izlemek istermiş. Tabii biz anlayış gösterdik. Böyle milli bir olay için bir gün de biz beklemişiz. Onun da lafı olmaz elbette. Gerçi içime bir kurt düştü. Bu da Zülfü gibi mi diye düşündüm. Emel'e söylemedim. O gitti; biz birbirimizi kutladık. Emel hemen Afet'e telefon etti. Teşekkür falan...

Yarın değil öbür gün Sadri Usta gelmedi. Emel Afet'i aradı. Afet komşudaki işlerin bittiğini, ustaların da gittiğini söyledi. Sonra

oradaki bekçiye sormuş. Ustalar, yani bizim Sadri Usta ve yanındakiler Yatağan'a gitmişler...

Biz evin içini de dışını da badana ettirmekten vazgeçtik. Emel:

- Zaten duvarlardaki döküntüler, o harita gibi şeyler bu eve rustik ve antik bir hava veriyor. Ben seviyorum, dedi.

Sorun bitti.

Tuhaf Bir Mutluluk

Her akşam arkadaşım Remzi'nin dükkânına uğramak değişik, bir anlamda anlıyamadığım, bir mutluluk oluyor benim için.

Anlayabilsem anlatırım ama öyle işte. Saat altıyı buldu mu rakı tiryakileri gibi Remzi'nin sohbetini arıyorum. Bu akşamüstü dükkâna uğradığımda adamın hâlini beğenmedim. Bir şeylere kızmış olmalı. Bana da fazla yüz vermedi sayılır. Eliyle boş sandalyeyi gösterdi. Oturduk. İçimden 'ya bir sorunu var ya da nedense karakter atıyor' dedim. Sonra anlaşıldı. Karakter attığı filan yok. Aslında sorun önemli. Yazın sonuna geliyoruz. Odun için Nazmi Amca birini bulmuş. Pınar odunu varmış. Gitmişler. Herif vermemiş. Oysa odunlar orada yığılıymış. Remzi:

- Odun yerine herifi yaksak dumanı çıkmazdı, öyle terbiyesiz gâvurun biri, diyor.

İşte bu nedenle suratını asmış oturuyorken biz gelmişiz. Huyunu suyunu bildiğim için hemen saldırıya geçtim:

- Yediniz golü, oturdunuz, dedim.

Hemen canlandı:

- Abi seni de anlamıyorum. Futbol oynamışsın. Resmini bile kitabına koymuşsun. Şimdi neden futbola bu kadar düşmansın? Milli takım yenik düşünce insan üzülür. Sen baksana...

- Düşman filan değilim. Ajax'la bilmem hangisi oynarsa pekala yer yer gözlüyorum. Milli takımın boyuna gol yediğini görmek istemiyorum. Oysa milli gelirin yüzde bilmem kaçını buna veriyoruz. Bizde zaten en çok para iki yerde harcanıyor. Biri cami yapımına biri de futbola. Hani Latin şairi, Virgilius mi ya da başkası ne demiş. Romalılara ekmekle sirk oyunu ver yeter... Bizimkilere de bir de futbol maçı seyrettir, bir de cami yaptır, yetiyor.

- O Virjilüs, mirjilüs neyse onları boş geç ama öteki dediğinde doğrusun... Ben nereye gittimse, nereye atasalar hep yeterli okul yok; cami ve stadyum vardı. Başbakanımız da... Bir tek bizim liderimiz.

Konu hemen siyaset alanına iniverdi. Biz lafa girişirken Yusuf elinde poşetler, içlerinde kola, karpuz böyle şeyler sallana sallana göründü:

- Gördün mü rezil karıyı, anasını... Orosu o pezevenkle... Ha... Bu

millet seni bırakır mı sanıyorsun? Bu puştların... O ibnelerin...

Adamın ne söylediğini anlamıyoruz da Türk kültürünün önemli bir parçasını oluşturan küfür edebiyatından güçlü örnekler dinliyoruz. Yusuf, biri dışında ne kadar siyasetçi varsa hepsine yukarıdan aşağıya giydirdikten sonra, birden aklına gelmiş olacak, lafı değiştirdi:

- Her gün iki çuval taze ekmek atıyorum çöpe. Bunu belediyeye söyleyecek kimse yok mu? dedi. Remzi, biraz şaşırdı:

- Sen ne söylüyorsun yahu? dedi.

Dönerciler yarım ekmek içine döner, domates koyup veriyorlar ya. Bir ekmeği ortasından ikiye bölmüyorlar, ortasından dört parmaklık bir bölümü kesip atıyorlarmışlar. Sonuç, ekmek azaldığı gibi içine konulacak dönere de az yer kaldığı için kârlı çıkıyorlarmış. Başkomiser emeklisi Remzi:

- Yahu şu işe bak, Japonlar televizyon tekniği geliştiriyorlar; bizimkiler de döneri az verme tekniği... Onca ekmeği de çöpe atıyoruz. Yazık bize.

Yusuf'un hoşuna gitti. Yakınmasına hiç olmazsa yanıt bulmuş oldu.

Poşetlerini topladı; yine salına salına gitti.

Bir süre konuşmadan oturduk. Akşamın ağır ağır inen serinliği içinde yerlisi, turisti önümüzden geçip gidiyorlar. Bu kez Eşref sıraya girdi. Onun da elinde iki dolu poşet. O da dert yandı:

- Ahlâk kalmadı. Saygı yok bu gençlerde. Yetmiş iki yaşına girdik. Şu çocuklara bak. Biz o yaşlarda babamız görecektir diye kahveye gidemezdik.

Neden yakındığını sormadık. Ben herkesin ahtapot avlanmasından, yani ona ahtapot kalmamasından yakındığını düşündüm:

- Ahtapota çıkmıyorsun diye işittim, dedim.

- Çıkıyorum canım, ama bu sıra az gelir. Derindedir. Daha vakit var. Yine de günde bir kaç küçük alıyorum, dedi.

O gitti, esmer bir kız kurusu gelip ekstrafor istedi. O da ekstraforunu alıp gitti. Yarma gibi biri kadın, biri erkek turist durup uzun uzun kartlara baktılar. Remzi yerinden kıpırdamadı. Ben:

- İlgilensene bunlarla, dedim. Remzi kısaca:

- Boşver; bunlar bir şey almazlar, dedi.

Ötekiler kartları yerlerinden çıkarıp uzun uzun incelediler. Sonra tekrar yerlerine yerleştirdiler ve almadan çekip gittiler. Remzi başını salladı.

Benim merakım daha bitmedi:

- Eşref bu kadar kolayı nasıl içiyor, poşette beş büyük şişe vardı, dedim.

- Evde de dokuz can var, dedi.

Karşı kahve-lokantadaki televizyonu seyredenlerden birisi okkalı bir küfür savurdu. Kayzerslautern Milan'a gol atmış. Benim yüzümden seyirden kalmasını istemedim:

- Neden sen de gidip seyretmiyorsun. Ben gelen gidene bakarım.

- Ben de bıktım. Sonrası adama bak, kadın, çocuk... Ne konuşmalar. .. Eşref'in hakkı var, ahlâk bitti valla...

İçimden, Müntakim de böyle söylüyor. Ahtapotçu Eşref, Başkomiser emeklisi Remzi, hepsi... Sahiden ahlâk bitti mi bu millette, diye düşündüm. Sonra kendim de katkımı yaptım:

- Kadın, çocuk... Ne olmuş ki. Bizim evin yanındaki aralıkta kızlı erkekli çocuklar top oynuyorlar. Aralarında birbirlerine neler söylediklerini duysan... Kızlar erkek çocuklara ibne, onlar da kız çocuklara orospu diyorlar. Sonra gelip senden dondurma alıyorlar...

Bir şey söylemedi; yüzüme, beni ayıplar gibi baktı.

Ne kadar çok insan geçiyor buradan. Biz turnike memuru gibi kenara oturmuşuz. Yirmi kişi geçse ben bir tanesini tanıyorum. Remzi gelene geçene laf atıyor:

- İyi akşamlar Hüseyin.

- Bu kim yahu?

- Abi sen bir doktora muayene ol. Tanımadın mı, İsmail'in ağabeyi?

Elinin körü. Körünün de tepesi. İsmail kim ki? Remzi beni alaya aldı. Kızdım. Karadenizli damarım dilime vurdu:

- Çok konişma... Sen Doktor Alim Bey'le şoforu birbirine karıştırmadin

mi?

- Abi İsmail senin bitişik komşun... Hüseyin'le de dün akşam burada oturup Halk Partisi ne olacak diye yarım saat tartışmadın mı? Dahası da var ya...

- Dahası neymiş ki?

- Yahu bunun nişanında yüzükleri sen takmışsın. Bir de nutuk atmışsın. Kendisi anlatıyordu geçen gün.

Fena bozuldum. O nişan işini hadi bırak ama dün akşam ben onunla mı yoksa Osman'la mı tartışmıştım. Çıkaramadım; sustum. O da sustu. Önümüzden yine Aliler, Fatmalar, Hasanlar, Hüseyinler ve o arada tabii öteleri berileri görünen çıplak turist kadınlar ve kızlar, tüylü bacakları, sarkmış göbekleri ile bira ve sosisten yapılmış kuzeyli erkekler geçip duruyor. İkimizin de içinden bir süre susmak geldi.

Suskunluk doyum noktasına geldikten sonra ben laf açmak istedim. Tam açacağım sırada önce bir çöp kamyonu, peşinden iki motosiklet, biri çok lüks, ötekisi tapon, döküntü iki araba geçti. Gürültüden söylediklerimiz duyulmaz oldu. Rüzgâr çıktı. Üstümüzdeki dev kauçuk ağacının dalları birbirine girdi. Tepemize kurumuş sarı renkli salamura torik balıkları kadar büyük ve yassı yapraklar döküldü. Ben ne soracağımı neden söz edeceğimi unuttum. Tam o sırada ezan okunmaya başladı. Hemen her zamanki gibi eleştirdim:

- Yahu gazel atar gibi de okunmaz ki ezan!

Remzi konu bulduğuna sevindi. Bir şey söylemedi ama hafifçe güldü; peşinden 'ondan sonra' dedi. Böyle dedi mi bir şey söyleyecek, anlatacak demektir. Ateş alsın için:

- Aklına bir şey geldi, di mi? dedim.

- Sen Mehmet'i, Deli Mehmet'i bilir miydin? İki mi üç mü yıl önce öldü biçare. Bir gün Müftü telefon etti. Yardım istedi. Deli Mehmet, Çarşı Camii var ya, onun minaresine çıkmış. Boyuna sâlâ veriyormuş. Birini bitiriyor, bir daha. O bitiyor bir daha. Kimin için verildiği de belli değil tabii. Durmadan minarenin şerefesinden 'Aleyke' diye bağırıp duruyormuş. Müftü:

- Aman Başkomiserim, adam gönder şu çılgını indirt oradan, diye yalvardı. Biz de bir polis gönderdik. Biraz sonra o telefon etti:

- Başkomiserim, adam inmiyor. Biz de çekindik. Oraya çıksak... Bilmem

olur mu?

Bilmem olur mu diye sorması şundan. Deli Mehmet vücuhatlı. Kalas gibi bir yarma. Bir de deliliğin verdiği güç var. Orada, şerefede itiş kakış olsa bakarsın bizimkini aşağı atar. Müezzinler dersin zaten şerefeye çıktıkları yok; yüreğimiz sıkışıyor diyorlarmış. Neyse:

- Sen hele dur ben çare arayayım, dedim.

Bunun yakın akrabası bankada çalışır. Ona haber gönderdik. Adam aileyi topladı; geldiler, Deli Mehmet'i minareden indirdiler; karakola getirdiler.

Remzi Deli Mehmet'e:

- Ulan ne işin var orada, sen meezin misin? diye sormuş. Deli Mehmet de:

- Ben coştum. Coşunca çıkar okurum, diye yanıtlamış.

- Oğlum her coşan minareye çıkarsa sonra ne olur? demiş. Mehmet onu da yanıtlamış:

- Benim gibi sesi olanlar çıksın okusun. Şu meezin Hamdi'nin sesine bak. Zurna gibi. Üstelik gazel atıyor, Komserim. Onun yerine beni çıkarsınlar; bak ezan nasıl okunur göstereyim.

Remzi konuşmayı sürdürmekte yararı bırak, tehlike görmüş. Adamı salıvermiş ama ailesini de uyarmış:

- Bir daha yaparsa rapor alır, gönderirim tımarhaneye, demiş.

Aradan on beş gün geçmiş. Ailesi gelip Başkomiser Remzi'ye, Mehmet'i şikâyet etmişler.

- Rapor al, tımarhaneye gönderelim, demişler.

Yaptığı münasebetsizlikler artık haddi aşmış. Soyunup çıırılçiplak çocukların önünde dolaşıyormuş kırk yaşında koca herif. Doktor da bir ilaç vermiş. Hap gibi bir şey. Onu yutarsa biraz akıllanıyormuş. Remzi:

- Anladığım kadar hapı yutunca sersemliyor, münasebetsizlik yapacak hali kalmıyormuş. Ailesi geldi; senden korkar, şuna hap yutturalım da biraz rahat edelim, diye rica etmiş kısacası.

Deli Mehmet ise hapı yutunca mastürbasyon yapamadığı için istemiyormuş. Sonra ne olmuş; Mehmet'e hap yutturmuşlar mı,

yutturmamışlar mı; Remzi onu hatırlamıyor.

Deli Mehmet öleli yıllar olmuş. Doğadan bir toz, bir kum parçacığı yok olup gitmiş. Şimdi Bodrum mezarlığının bir köşesinde yatıyor olmalı... diye düşünürken Remzi başka bir şey anlatmaya başladı:

- Benim adaşım Remzi bakkalı da bilmezsin sen... Okuma yazması yoktu. Bütün mahalleye veresiye verirdi. Ay sonunda da paralarını toplardı. Ahmet'i Mehmet'e, Ayşe'yi Fatma'ya karıştırmamak için herkes bir işaret vermişti. Kuş, ağaç, araba, balık filan böyle resimler ve işaretler.

- Senin işaretin neydi? dedim.

O yanıt veremeden içerde telefon çaldı. Remzi gitti. Ben de daha fazla gecikirsem Emel'e hesap vermek var, diye düşündüm. O telefonda konuşurken sessizce kalktım.

Akşamın serinliği içinde arka patika yoldan geçerken, yaşam daha başka ne olabilir, nasıl olabilir? Bu anın huzuru kimde var? Cehti oğlum sen de yaşamını iyi düzenlemişlerdensin, diye düşündüm. Az şey mi? Bunca yaşlanmışsın. Bir yumuşak memlekette arkadaşın iyisini bulmuşsun. Eski zaman masalları gibi olaylar anlatıyor, dinliyorsun, yaşadığını anlıyorsun. Daha ne olsun ki? Kendimi beyendim; beyendiğimi de konuşmadan, içimden içimden kendime anlatarak eve geldim.

Kapıyı açtığımda ev karanlık içindeydi. Sigorta mı atmış, yoksa mahallenin elektriği mi kesilmiş. Öyle bir şey. Üstelik tam bu sırada, çorba ocağa konurken, tüp gazı bitmiş. Emel'in tepesi atmış. O kızgınlıkla:

- Ben sana sabahleyin söylemedim mi telefon et diye, dedi.

Mum ışığında kavunla peynir yedik, yattık.

Görevimiz Kooperatif

Başarı Kooperatifi'nin kurulduğu günlerdeydi. Bizler, Bodrum'un entellektüel tayfası ortalığı ayağa kaldırdık. Kimimiz avukat, kimimiz yazar, kimimiz mimar, doktor, dişi, ressam... Sonra gerçek halktan insanlar, sandaletçiler, süngerciler, emekliler, kadınlar... Böyle şey olmaz, Bodrum elden gidecek, cinayet... filan gibi söylenmesi olanaklı ve gerekli ne varsa söyledik. Doğrusu bizim bu çalışmalarımız göğüs kabartan bir eylem haline geldi. Her gün ya kaymakama, ya belediye başkanına çıkıyoruz. Her gün Ankara'ya telgraflar gönderiyoruz. Bu eleştiriler konusunda zaman zaman birbirimizle yarışırız ki, görülecek bir şey. Rüştü Bey diye İstanbullu bir arkadaşımız var. Bir gün konuşurken heyecandan az kaldı tıkanıyordu. Ankaralı bir işadaminin çok entellektüel eşi Melek Hanım... Kocasını bunu, günahı boynuna yanından uzaklaştırmak için Bodrum'a göndermiş olmalı. Toplantılarda en ön sırada oturur, el kol hareketleriyle, bütün gövdesi ile sarsıla sarsıla bu cinayete nasıl başa çıkacağımızı bize anlatırdı. Ben onları gördükçe bu kooperatifin kurulamayacağına kesin olarak inanmaya başlamıştım.

Zaten beni de bu etkinliğin orgazinatörü olarak benimsediler. Ben de yandaşlarımızı yüreklendirmek için elimden geleni yapmaya çalıştım elbette. Bir gün toplantıda Fazlı Güleç'in öyküsünü anlattım:

- Arkadaşlar. Kooperatif kurulsun ve işe başlasalar da başarılı olmaz. Fazlı Güleç Bey vardı. Çok çok eskilerde İzmir Vali ve Belediye Başkanı. O zamanlarda da kooperatifçilik dalgası var. İnönü bir gün ona:

- Sizin orada kooperatifçilik nasıl? Gelişiyor mu? diye sormuş. O da:

- Efendim kooperatifçiliği o kadar sevmiyorlar ki, birbirlerine kızdıkları zaman:

- Kooperatif herif...

- Sen kooperatifsin...

- Asıl sensin kooperatif...

- Sen kooperatifin âlâsısın...

- Kooperatif oğlu kooperatif, diye sövüyorlar demiş...

Ben bunu anlatınca çok beğenildi ve alkışlandı. Hatta bazı heyecanlı yandaşlar kendilerini tutamadılar. ‘Yaşa Başkan’, diye bağırانlar oldu.

Öte yandan işler istediğimiz gibi olmadı. Kooperatifin kurucuları, kaymakam, belediye başkanı, Ankara’daki bakanlığın ilgili dairesinin başındakiler, yani ilgili ne kadar insan varsa hiç biri bizi dinlemedi. Kooperatifin işleri yürüdü gitti. Biz ise kendi aramızdaki çalışmayı sürdürdük. Zaten her gün toplanıyoruz. Akşamları da içki içiliyor tabii. Ateşimiz, heyecanımız azalmış sayılmaz. Bu arada günler geçiyor; onlar kooperatifi kurup ne gerekiyorsa onu yapıyorlar; biz de toplanıp konuşup kendimize düşen görevi yerine getiriyoruz.

Ama bir şey dikkatimi çekti. Toplantılar eskisi gibi kalabalık ve heyecanlı olmamaya başladı. Melek Hanım önce geç gelir, sonra hiç gelmez, başka nedenlerle karşı karşıya geldiğimiz zamanlarda da bu kooperatif işine değinmez oldu. Lokantacı Ragıp Bey var. Onun avukatlığını yaptı:

- Kadıncağızın para sıkıntısı var, onunla uğraşıyor.

Öyle dedi ya, bir süre sonra Ragıp Bey de görünmez oldu. Oysa en heyecanlı konuşmacılarımızdan biriydi. ‘Yaşa Başkan’ diye bağırان oydu. Tabii hepimizin ayrı derdi, sorunu var. Yoklama defteri tutacak halimiz de yok. Kendi görevimizi yapmakta kusur etmiyoruz ya dedik geçtik. Günlerden bir gün akıncı arkadaşlarımızdan Doktor İsmail Bey de toplantımıza gelmedi. O sırada ben bahçede taşları kaldırayım, ortalığı düzelteryim derken belimi incitmişim. İsmail Bey’e gittim. Sıradan bir muayene, sıradan ilaç ve salık vermeler bitince hemen son günlerde toplantılara neden gelmediğini sordum:

- Cehti Bey, dışarda bekleyen hasta var. Sonra konuşalım olmaz mı? dedi.

Doktorla sonradan hiç konuşamadık. Zaten durum giderek aydınlandı sayılır. Çünkü gide gide toplantılara altı yedi kişi gelir oldu. Gazeteci Yalçın bir gün patladı:

- Uyuyoruz birader. Melek Hanım, Doktor İsmail, Hüsnü Amca, Disko Canan, Ragıp, Ferdi Bey... Hepsi kooperatife üye olmuşlar; biz burada köy delikanlısı gibi ‘kendin konuş, kendin dinle’ toplantıları yapıyoruz. Ben bundan sonra yokum!

Melek cadısının neden para sıkıntısı olduğu da bu arada anlaşıldı. Kooperatife yatırım yapıyormuş. Gazeteci Yalçın ise gerçekte o toplantıdan sonra yok oldu. İşittik ki, o da Kooperatife üye olmuş. Biz geri kalan altı kişi aramızda öyle bir tartışma yaptık ki, bildiğiniz gibi

değil. O arada ben de payımı aldım:

- Arkadaşlar yeterince çalışmadılar, onun için böyle oldu, der demez, Emekli albay Nuri:

- Sen ne yaptın ki. Evini almışsın, umurunda mı? Ben de bu işte artık yokum, dedi, çıktı gitti.

Beş kişi kaldık. Ama yılmamak gerek diye düşündüm; kalan arkadaşlara moral vermek istedim:

- Arkadaşlar devamızdan vazgeçmek yok. Giden gider, dedim.

Ben bunu söyleyip herkesten anlayış beklerken sandaletçi Hâdi:

- Kooperatif herif... diye bağırdı. Biz bir giriştik. Epiyce yumruklaştıktan sonra... Sandaletçi Hadi, süngerci Mehmet... Hepsi ayrıldılar, gidip kooperatife üye oldular. Kala kala Sina ile Öcal ve ben kaldık. Öcal da:

- Benim için komünist... Moskova filan diyorlar... Kusura bakma Cehti Bey... Benden yardım bekleme, dedi.

Sina'yı da o akşam Bedii'ler yemeğe çağırmışlardı. Ben biraz pirelendim. Sina'yı zayıf tarafından yakalayacaklar diye düşündüm. Ertesi gün plajda buluştuğumuz zaman:

- Yemek nasıldı? diye sordum.

- Bayağı kalabalıktı, on beş kişi vardı. Benim için yemek veriyorlarmış. Yemekler de şâhâneydi!.. dedi.

Meze olarak kalamar, ahtapot, köpoğlu, yoğurtlu semizotu, Mihalcık peyniri, sigara böreği, fava, patates salatası, çoban salatası, tarama... daha bir çok şey varmış. Mücver de varmış ama Emel'in yaptığı mücver kadar güzel değilmiş. Sonra kuşbaşı etle Ankara tavası, lağos şiş, kırmızı pilav, zeytinyağlı dolma, patlıcan oturtma...

- Rakı var mıydı? diye sordum.

Sina'nın yüzü karıştı. Sorumdaki saflığa kızmış olacak ki:

- Rakısız olur mu yahu? dedi.

Emel de hafifçe kolumu dürttü:

- Artık uğraşma, Sina'da da iş yok, dedi.

Bu iş böyle bitti. Önce Başarı, sonra öteki kooperatifler başladılar betondan kurukafa tarlalarını yaymaya. Raşit diye birisi vardır. Bir gün yolda çevirdi:

- Cehti Bey, bırak millet ev görsün. Bu Bodrum evinde yaşanır mı? dedi. Biz de bıraktık milleti ev görsün için... Ama benim vicdanım, görevimi yerine getirmiş olduğum için rahat. Şairin dediği gibi, hak bellediğimiz yola yalnız gidiyoruz.

Sonunda her taraf kooperatif doldu ve kooperatif konusu Bodrumlu olan ve olmayanlar için çözüldü, sorun olmaktan çıktı. Ama benim sorunum çözülmedi. Bütün tanıdıklarımın hepsi kooperatiflere girdiler. Bazıları bir değil bir kaç kooperatife ortak oldu. Bazıları kendileri kooperatif kurdu. Hani biz eskiden akşamları oturup kooperatifçilikle nasıl savaşağımızı tartışırdık ya; bu kez bunlar her gün bir araya gelip kooperatifçiliği nasıl geliştireceklerini konuşur oldular. Ben tabii bunlardan uzak duruyorum ama giderek güç durumda kalmaya başladım. Güç durumda kalmaktan çok utanmaya başladım. Herkesin bir ya da bir kaç kooperatifte hissesi var. Bizim yok. Ele dosta karşı biraz ayıp oluyor. Tanıdıklar uzaklardan telefon edip soruyorlar:

- Gelincik kooperatifi nasıl, güvenilir mi?

- GDK Kooperatifi'ne girmek istiyorum, ne dersin?

Ben ne bileyim diyemiyorum. Hem bunlar tanıdık; hem de madem Bodrum'da oturuyorsun; demek ki kooperatif işinden anlıyorsundur diye düşünüyorlar. Hatta daha ileri gidenler var:

- Bana Cambazlar Kooperatifi'nden iki hisse satın aliver; biri benim adıma, ötekisi de kayınbirader adına olsun.

- Sana sormadan beş milyon lira postaladım, Uyanıklar Kooperatifi'nden bana bir hisse aliver. Ben telefonla konuştum. Sen onun başındaki Orhan Bey'i tanıyormuşsun. O da seni iyi tanıyormuş.

Bu akıl sorma ve yardım isteme öyle bir biçime girdi ki, Erzurum'dan, Şerefli Koçhisar'dan ya da Karadeniz Ereğlisi'nden tanımadığım insanlar bile telefon edip düşüncelerimi, tavsiyelerimi sorar oldular.

Sonunda Emel işe karıştı. Daha doğrusu benim karışmamı engellemeye kalktı:

- Sana ne elalemin işinden. İki gündür tesisatçı Suphi'yi getirtemiyorsun; Amasya'dan bilmem kimin kooperatif işini

yapıyorsun. Sende hiç akıl kalmadı mı?

O böyle söyledi ama ben bir kez bu işe bulaşmışım. Şimdi nasıl vazgeçeyim? Söylemesi kolay derken bu arada başka bir şey oluştu. Ben de koperatifçilikten anlamaya başladım. Hangi kooperatif nerededir, ne durumdadır, yöneticileri sağlam mı, üçkağıtçı mı değil mi, para durumları nasıl, ruhsatları çıkmış mı? Üçkağıtçıları, üçkağıt oyunlarını biliyorum. Adli Kaptan'a lebiderya diyerek dağların arkasında haritası bile olmayan kayalıkları sattıklarına kadar bütün bilgiler bende. Böyle şeyleri su gibi bilir oldum. Bizim ev ücretsiz emlak bürosuna döndü. Yardım isteyenlerin hiçbirini geri çevirmiyorum. İyidir, o kooperatife üye olun, dedim mi hemen para gönderip üye oluyorlar. Bana da teşekkür ediyorlar. Ben de eskisi gibi 'Bu koperatifler doğayı tahrip ediyor' filan ağızlarını bıraktım tabii.

Ama durumum bir tuhaf. Herkese salık veriyor, akıl öğretiyoruz; kendimizin kooperatifi yok. Yani hiç bir kooperatifte değiliz. Arkadaşlar da uyarıyorlar. Ayıp oluyor, filan diyorlar. Ben de öyle düşünüyorum ama Emel'den çekiniyorum. Yine de sonunda bir kooperatife girmeye karar verdim. Bunu iştirir iştirmez, Emel kıyametleri kopardı:

- Yahu başkalarının kooperatifleriyle uğraşmak yetmedi. Şimdi kendin mi gireceksin? Evimizin badanasını bile güç yaptırıyoruz. Cehti Bey [kızdığı zaman bana Bey der] sen yaşlandın galiba. Vallahi bırakır giderim seni, ne halin varsa görürsün, dedi.

Hemen alaya aldım:

- Nereye gidersin? diye sordum.

Gerze'ye gidecekmiş. Olacak iş değil tabii, ama beni de anlamıyor. Ben bu kadar bilgilendikten sonra kooperatiflerin en kralını seçerim. Alırım, daha inşaat başlamadan beş kat fiyatına devrederim. Haklı olarak böyle fırsat kaçmaz, diye düşünüyorum.

Emel Gerze'ye gitmedi, ama kalktı annesinin yanına İstanbul'a gitti. O akşam onu yolladıktan sonra içime bir hüznün çöktü. Geceleyin bahçede otururken kendi kendime düşündüm. Karım mı, kooperatif mi? Hüznülandım ama içinden çıkamadım; yattım uyudum. Gece başlangıcı güzel, sonu bir tuhaf bir düş gördüm. Bir kooperatife girmişim. Hemen teslim etmişler. Üç katlı. Önünde özel havuzu var. Büyük bir bahçe, serviler, taflanlar, çiçekler, taşlıklı yollar... Ben terasta oturmuşum. Şort, tişört, sandaletler. Elimde viski bardağı... Derken bahçe kapısının önünde bir araba duruyor. İçinden Emel

çıkıyor. Bana doğru koşuyor. Hani o filmlerde ağır çekim dedikleri gibi ağır ağır. Hafifçe havalanarak. Ama ben yüz vermek istemiyorum. Bu fırsatı engellemek istemişti ya. İçimde öç alma duyguları var. Bu nedenle Emel yaklaştınca ben karakter atıyorum. O da bana bir tokat atıyor... Uyandım tabii. Bizim cebinliğin bağlarından biri kopmuş. Aski çitası üstüme düşmüş... Neyse düş güzeldi. Bir yerde de beni yüreklendirdi. Bu hayırlı bir işarettir dedim. Ertesi gün başladım araştırmaya. Hangi kooperatife gireceğiz? Bir hafta kadar çalıştım. Küçük yer. Benim çalışmalarım da işitilmiş olmalı. Bazı kooperatifçiler öneriler getirdiler. Yüz vermedim. Çünkü ben işi sağlam tutuyorum.

O haftanın sonuna doğruydu. Uzaktan akrabamız bir Hasbi Yatağan vardır. Bir akşam üstü bana uğradı:

- Kooperatif arıyormuşsun diye işittim. Benim kooperatifime gir, dedi.

Allah Allah bu adam benim bildiğim züccaciye üstüne iş yapar. Nereden bu işe girişmiş, diye kuşkulandım, ama Hasbi bir haritalar çıkardı. Planlar, ön planlar, detay planları... Yeri dersen, daha satın almamış; ortaklardan para toplayınca alacakmış, ama şahane... Bütün Bodrum ayak altında... Yani Emel hiç bir şey diyemez. Evimiz varsa da burası yamaçların üstünde. Havası da başka türlü olur... Bence bir Tunus Gediği... Bu fırsat kaçmaz, dedim. Sonra Hasbi de yakınımız sayılır. Yani iş kesinkes sağlam.

Kooperatif otuz hisseli. Bu da güzel. Her hisseye üç katlı bir ev ve yedi yüz metre arsa düşüyor. Elektrik hazır. Su dersen, aşağıdaki vadide zemzem gibi tatlı su çıkıyor.

Biz hemen o gün anlaşmayı yaptık; 'Güven' Kooperatifi'ne girdik. Başlangıçta Hasbi gâvuru epiyce bir para istiyor. Borç harç toplayıp verdik. Her ay da bir de şu kadar... Bir de altı ay sonra yine yüklü bir para... O da önemli ama zaten evleri bir yılda teslim edecek. Gelecek yılın Temmuzunda biz üç katlı villaya kurulacağız. Emel, görelim bakalım Gerze'ye mi gidecek; yoksa buraya mı gelecek? Bu arada ötedenberi benden kendilerine kooperatif hissesi satın almamı isteyen bazı yakın arkadaşlarım var. Onlara hemen telefon ettim. Salık verdim. İstanbul'da bir şirketten sekiz hisse istediler. Benim eskiden çalıştığım gazeteden İrfan telefon etti:

- Biz burada on iki kişiyiz. Ne yap yap, hatta kabilse daha fazla hisse ayırt. Çünkü aramızda birden fazla hisse almak isteyenler var. Parasını da banka ile senin adına gönderdik, dedi.

- Yahu, ben bu sorumluluğu almam, dedim

- Yok yok, senin girdiğin kooperatife gözü kapalı gireriz. Sen yaş tahtaya basmazsın, dediler.

Parayı gönderiyor ki, işi sağlama bağlamış olsun. Arada da benim gibi bu işi iyi bilen biri var. İstanbul'daki şirketten sekiz kişi, bizim gazeteden on iki, Ankara'dan avukatlar varmış, on altı da onlardan, Adıyaman'dan iştmişler üç doktor, iki eczacı, Niğde'den, Kayseri'den filan derken ortak sayısı otuzdan yetmişe çıktı. Hasbi düzenbazı:

- Daha iyi... Çabuk yapar bitiririz. Bahçesi üç yüz metre olsa ne olur? Sebze yetiştirmiyeceksin ya! Hem taksitler de biraz azalır, dedi.

Eh pekâla öyle olsun! dedik. Ben de Emel'e mektup yazdım; durumu anlattım. İstedim ki, o da gelsin, başarımızı görsün. Bizim mektuba yanıt gelmedi. Zarar yok; biz villanın balkonu kurulup Bodrum Kalesi'nin üstünden, Aspat'ın arkalarında solup sararıp gurub eden güneşi seyreder ve rakımızı içerken...

Ama ciddi sorumluluk almış oldum. Bizim gazeteci arkadaşlar çuvalla para gönderdi. Bankadan alıp kuzu kuzu Hasbi alçağına verdik. Tepedeki inşaat yerine gidip fotoğraflar çekip arkadaşlara gönderdim. Temeller kazılıyor, şantiye kuruluyor, elektrik geliyor falan filan...

Bu arada bir genel kurul toplantısı yapıldı. Beni önce toplantı başkanı sonra da yönetim kurulu üyesi seçtiler. Biz tabii bu sorumluluk duygularıyla her gün hem şantiyeye gidiyor, hem de Hüseyin'in bürosuna uğruyoruz. Derken bir gün belediyeden bir kağıt geldi. Bizim kooperatifin inşaat ruhsatı yokmuş. İnşaatı, daha doğrusu kazıları mühürlediler. Hasbi hergelesi:

- Meraklanacak bir şey yok, bütün kooperatifler bu durumda, Altı ay beklenecek, Ankara'dan izin gelecek, dedi.

Ankara'dan altı ay sonra haber gelecek; belediye gelecek yıl yörenin imar planını yapacak; planlar incelenecek; incelenen planlar Ankara'ya gidecek; Ankara'dan, bakanlıktan mimarlar gelip yerinde inceleme yapacaklar, genel kurul tekrar toplanıp karar alınacak; alınan karar belediyeye verilecek; belediye kararı Ankara'ya gönderecek; Ankara'dan karar onanırsa belediye altyapı konusunda değişiklik yapılmasını istiyecek; değişiklik planları encümende görüşülecek... Bunlar bir şey değil, biz her ay ve giderek artan taksitler ödeyip duruyoruz. Öte yandan bir gün bürosuna gittik. Baktık ki, Hasbi yok. Sekreteri:

- Dün Paris'e gitti, dedi.

Çok yorulmuş; biraz dinlenmek istiyormuş. Hasbi bir ay sonra geldi. Ruhsat çıkmadığı için Bodrum'da kalmasına gerek yok. Bu kez Almanya'ya gitti. Oradan geldi, kış sporları için Abant'a gitti, dediler. Abant'tan geldi; bankada biriken paraları topladı, Japonya'ya gitti.

İstanbul'dan, Kayseri'den daha neresi varsa oralardan telefonlar, telgraflar... Bir gün o büyük şirketten adamlar geldi. Hasbi namussuzu yok. Beni sorguya çektiler. Yahu biz... siz filan derken fena olmuşum, bayılmışım; hastahaneye kaldırmışlar. Ertesi gün ayıldığımda kardiyo bilmem ne diye bir teşhis koydular. Ciddi bir şeymiş. Komşular hemen Emel'e telgraf çekmişler.

Dönüp geldi halilem hemşireniz. İşi çözdü. Kooperatiften de, yönetim kurulu üyeliğinden de istifa ettik, ayrıldık. Emel yatırdığımız paraları da kooperatife, yani Hasbi şerefsizine bıraktı. Beni alıp buraya getirdi. Bu Gerze çok güzel bir yer. İnsanları da iyi. Başıma geleni duyan gelip teselli ediyor. Yalnız Emel kızdığı zaman:

- Kooperatif sen de... diyor.

Roman Fahri

Akşam serinliğinde, karı koca avluda oturup biraz sohbet edelim dedik. Benim aklımda, havasını yapabilirsem, Emel'i kandırmak var. Yarın Çimentepe'deki lokantaya gidip buğulama lağos yiyelim. Ama sen ödeyeceksin, diyeceğim. Bunu Emel'e kabul ettirmenin ince taktikleri var. Şimdi akşamın serinliğinde buna bir çay yapar getiririm. Sonra müzikten söz açar, İdil ne zaman geliyor, Fazıl Say'ın son konseri muhteşemdi, filan gibi ağızlar yaparken bir yerde sözü lağos buğulamaya getireceğim ve işi çözeceğim.

Ben içerde çayı hazırlarken bahçe kapısının çingırağı çalındı. Emel, 'Mustafa geldi' diye haber verdi. Gittiğimde Mustafa heyecanla anlatıyor; Emel de bayağı dikkatle dinliyordu:

- ... demişler ki, güzel bahçeler var. Herkes yapsın. Söz gelişi sizin bahçe ne kadar güzel olabilir!

Bizim bahçe ne kadar güzel olabilir bilmiyorum ama görüntüsü tam bir sefalet. Kiracı zaten bakmıyordu. O gittikten sonra bir de zorlu kış geçirdi. Sarmaşıklar çiçeklere sarılmış. Çiçekler de zaten kurumuş. Otlar diz boyu her yanı sarmış. Gündüz'ün topladığı kaktüslerin yarısı bile yok. Çürüyüp gitmişler. İtır kurumuş; mercankûş büsbütün yok olmuş. Rozetler otların arasında kayıp...

- Şimdi Belediye ile Bodrum'u Güzelleştirme Derneği karar almışlar. Yarışma açıyorlar. En güzel bahçelerden üç tanesine ödül verecekler.

Eee, bundan bize ne diyesim geldi ama Mustafa'nın niyeti başka:

- Amca sizin bahçeyi bana bırak; bir düzenleyeyim, vallahi birinciliği kazanmazsak ben de...

Namerdim, diyecekti, ama Emel araya girdi:

- Yarış ne zaman, diye sordu.

Yarış Eylül'ün beşindeymiş. Öyleyse zamanınım varmış. Ben:

- Yahu ben şimdi teknenin... diye söze girişmek istedim. Emel'le uyanık Mustafa hemen planlarını yapmaya başladılar:

Bahçe temizlenecek, duvarlar badana edilecek. Sonra şu köşeye kırmızı bougenvillae, buraya bir sinameki, kuruyan mimozanın yerine

adını aklımda tutamadığım bir ağaç, kenarlara rozetler, maviş lambalığa sarılacak. İki yere yasemin dikilecek...

Bu arada bizim Çimentepe'deki buğulama lağos da kaynayıp gidiyor. Çay olmuştu. Onu da içmiyorlar... Avlunun şu köşesine bu... Bu köşesine şu... Uyanık Mustafa'nın fidanlığı var. Çiçekler oradan gelecek. Bir beyaz kırmızı bougenvillae varmış ki... Hibiskuslar hem kırmızı hem sarı olmalı. Dikenli dikensiz kaktüsler... Şu bizim Tirmil'de deniz kıyısından getirdiğimiz tabak kaktüsler öyle kıymetli ki, kimse de yok. Onları bu köşeye... Ağaçkaktüsü öteki köşeye... Sabahgeline ağaca sarılacak. Acemboruları da banyonun duvarını tavanını örtecek.

Sonunda uyanık Mustafa, Emel'i iyice dolduruşa getirdi. Bir saat tartışıp anlaşıktan sonra bana geldiler:

Yarın sabah ben Mustafa'nın fidanlığına gidecektmişim. Mustafa'nın kaptıkaçısıyla, hem çiçekler gelecek, hem de Fahri El Roman gelecekmiş. Hesabını orada yapacaktınız. Mustafa'nın dediğine göre şavullama hespla çiçekler bir iki milyonu geçmezmiş. El emeğini de Fahri ile konuşacaktım. Biz öğle yemeğini Çimentepe'de Emel'e ödetmeye çalışırken başımıza açılan derde bak!..

Mustafa gittikten sonra Emel'le tartıştık. Yahu bizim bahçenin bu hali şöyle güzel, böyle doğal bir görüntüsü var. Şimdi bu kadar para sarf etmek doğru mu? Çocuklar da gelecekler. Onlara da masraf yapacağız filan gibi laflara karnı tok Emel'in... Bu bahçe yapılacak, bu yarışma kazanılacak!

Akşam serinliği, bergamotlu çay, Çimentepe, lağos buğulama... Hepsi hayal oldu. Ben de kalktım Remzi'ye gittim. Olan biteni anlattım. O da tuhaf adam:

- Abi, fena mı? O sizin avluda oturulur gibi değil. Eli yüzü açılıns da bir akşam gelip rakı içelim, dedi.

Ertesi gün kalktık gittik uyanık Mustafa'nın fidanlığına. Roman Fahri'yi de ilk kez orada tanıdım. Fahri'yi ve ailesini... Fahri orta yaşlı, kara kuru bir adam. Karısı ise bayağı güzel ve renkli bir kadın. Biraz da çaçaron. Üç erkek bir de kız çocukları var. Erkek çocukların da hepsi yakışıklı. Kız on beş on altı yaşlarında, anasına çekmiş bir ceylan güzeli... Sempatik insanlar. Uyanık Mustafa bunlara durumu anlattı. Başladık fidanlığı karıştırmaya.

O güzel, bu güzel. Onu oraya, ötekini buraya... Doğrusu bu paraya bu kadar çiçek bedava. Roman Fahri da bir yandan:

- Al abi.. Ali şunu da arabaya koy. Osman şu saksıyı da götürün, iyi yerleştir, sarsılmasın. Gülçiçek, bak şu ıtır da amcana senin hediyen olsun. Sabri sen...

Onlar bir yandan, ben bir yandan kaptıkaçtıyı tepeleme yükledik. Arabanın burnu havaya kalktı. Bu arada ben ihtiyatlı olmak için:

- Fahri oğlum, sizin emeğinize ne vereceğiz? dedim, ama adam:

- Amca sen yabancı mısın; hiç vermesen de olur, dedi.

Biz bu hal ile çiçekleri, fidanları, saksıları getirip bahçeye yığdık. Ertesi gün Roman Fahri, oğulları önce ortalığı temizlediler; sonra da sinamekiyi, hibiskusunu, biberiye taklidi ağacı, öteki çiçekleri oraya buraya diktiler. Emel de kimseye yapmadığı halde bunlara çay servisi verdi. Akşama doğru Fahri'in karısı da geldi. Eşimle onlar kadın kadına, biz erkek erkeğe oturup sohbet ettik. Sanki kırk yıllık tanışıklığımız varmış gibi öylesine bir kaynaşma. Öyle bir kaynaşma ki, ben ne zaman para sözü etsem Roman Fahri:

- Farketmez, hele işimiz bitsin, diyor.

- Peki çiçeklerin parasını kime ödeyeceğiz? diyoruz.

- O iş Mustafa abinin işi; ben karışmam, diyor.

Zaten daha düzenleme işi de bitmemiş. Ertesi gün yine geleceklermiş. Bu hava içinde gittiler, Roman Fahri ve ailesi efradı. Ertesi sabah ona doğru uyanık Mustafa damladı:

- Nasıl amca, memnun kaldın mı? Fahri çok namusludur, paragöz değildir... filan diye bir sürü lakırdıdan sonra başkalarına yaptığı işlerin parasını alamadığından yakındı. Ben de boş bulundum:

- Merak etme; ben hemen öderim, dedim.

Çünkü bu günkü zamanda bir iki milyon para mı? Pazarda çiçek satanlara bak. Bir gül fidanını yüz bin liradan aşağıya vermiyorlar. Bize bunlar orman taşıdılar. Feda olsun.

Biz böyle düşünürken uyanık Mustafa faturayı çıkardı: Yirmi sekiz milyon!

- Cehti amca, sen de biraz abartmışsın. Ben olsaydım o kadar çiçek, fidan aldirtmazdım. Senin bahçede ayakta duracak yer kalmamış, demesin mi? Sinirlerim öylesine gerildi. Ama aklımı kullanıp bunların

bazılarını geri gönderelim diyeceğim sırada, Emel bana dehşetli bir kaş göz attı. Yanımda da o kadar para yok. Mustafa pişkini:

- Yarın alırım, diyerek çıktı gitti.

Ben yakınacak oldum. Emel kısa kesti:

- Benim onurum var. Mustafa'yla bunun için tartışılmaz. Sen vermezsen ben veririm, dedi. Sustuk. Ertesi gün Mustafa'nın parasını verdik. Herifçi oğlu bir daha da gözükmedi. Biz kaldık Roman Fahri'yle. Fahri'nin elemeği de epiyce tuzluya oturdu ama aramızda öylesine içtenlikli bağlar kurulmuş ki, ses çıkarmadan onu da sineye çektik. Bu arada öğrendik ki, Mustafa, Roman Fahri'ye öyle bir kazık atmış ki, doğrusu adama acıdık.

Meğerse Mustafa çiçeklerle uğraşmayı bırakıp fidanlığı Fahri'ye, yarıcılığa vermiş. Anlaşmaya gelince Fahri'den hem kira alacak, hem de satışın yarısı Mustafa'ya verilecekmiş. Fahri işe girişmiş; yeni çiçekler, bitkiler getirmiş ve o arada borçlanmış tabii. Derken Mustafa, Roman Fahri'ye:

- Ben anlaşmayı bozdum. Burasını parselleyip satacağım. Sen çık, dememiş mi?

Bunların hepsi o günlerde oluyor. Mustafa son volisini bizden vurmuş. Aldığı paradan da Fahri'ye metelik vermemiş.

Biz fidanlıktaki kulübede oturup dertleşiyoruz. O arada Hatçe, yani Fahri'nin eşi de orada, piknik tüpü üstünde, Ayşekadın fasulyası pişiriyor. Hem pişiriyor hem de zaman zaman Fahri'nin yerine konuşuyor:

- Çıkmam vallahi buradan, getirsin kaymakamı bakalım çıkartabilir mi beni?

Çünkü Mustafa bunlara:

- Siz kendiliğinizden çıkmazssanız, polisle, jandarma ile gelir çıkarırım. Benim on tane avukatım var, demiş. O arada Fahri de:

- Onun on avukatı varsa ben otuz avukat tutarım, diye atıyor; ben de destekliyorum tabii:

- Elbette, burası dağ başı mı? Türkiye, hukuk devletidir. Hakim var. Ben de tanıklık ederim, diyorum.

Mustafa diyesiymiş ki:

- Sen çıkmazsan getiririm on kamyon toprak; yığarım kapının önüne; kalırsın içerde!

Fahri de demiş ki:

- Bunun her tarafı kapı. Ben de şu taraftaki duvarı yıkarım; seni de savcılığa veririm.

Verirsin veremezsin; bu kavga epey zaman sürdü. Roman Fahri'yle ailesi efradı bizim evin sürekli konuğu oldu; ben de bir süre günlerimi fidanlıkta geçirmeye başladım.

Mustafa ile Fahri arasındaki kavga giderek büyüdü. Ben de boyuna Fahri'ye akıl öğretir oldum. Mahkemelik olma; anlaşılmaya çalış, dedim. Sonunda da bunlar barıştılar ve anlaştılar. Fahri üç ay parasız oturacak. Fidanlığı tasfiye edecek. Üç ay sonunda da ayrılacak. O arada tabii kendisine başka yer arayacak.

Fahri üç ay rahat etti ama başka yer de aramadı anlaşılan. Üç ayın bitimine bir kaç gün kalmıştı. Fidanlığa uğradım. Hatçe yine piknik tüpü üstünde yemek pişiriyordu:

- Fahri Ödemiş'e gitti, dedi.

Fahri Ödemiş'e niye gitmiş? Çiçek almaya...

Adam ertesi gün Ödemiş'ten bir kamyon dolusu çiçek ve bitki ile döndü. Hepsini de fidanlığa indirdi. Ben gittiğimde onları yerleştiriyorlardı:

- Yahu Fahri hani çıkacaktın buradan, dedim.

- Abi, o şerefsiz adam beni çıkartamaz. İşin tam zamanı. Bu kadar sipariş almışım. Elimde taş gibi konturatım var. Mahkemeye gitmiş; benden tazminat istiyecemmiş. İstesin bakalım.

Kavga böylece bir süre daha gitti. Ben biraz da meraklandım. Mustafa şimdi gider; bir takım uğursuz herifler bulur. Fahri de arkadaşlarını toplar. Gazetelerde okuruz artık: Fidanlık Cinayeti! Bir akşamüstü, yine her zamanki gibi nasihat etmek amacıyla fidanlığa uğradım. Fahri bu kez yoktu. Erkek çocuklar da yoktu. Yalnız Hatçe ile Gülçiçek ve konukları vardı. Gösterişli bir kadın ve Gülçiçek'in arkadaşı iki Roman genç kız. Hatçe:

- Fahri'yle çocuklar yeni bahçeye gittiler. Oraları düzenliyorlar, dedi.

Fahri, Mustafa ile anlaşmış. Bana söylemiyorlar ama bunlar her halde yüklüce bir para almışlar Mustafa'dan. Fidanlığı bırakıyorlarmış. Müskebi yolunda güzel bir yer bulmuşlar.

Benim o sıra işim de yok:

- Gidip bir bakayım ne yapıyorlar, diyerek ayağa kalktım. Hatçe de hemen davrandı:

- Bizi de götürsene. Kızlar siz de gelin, hadi gidelim araba varken.

İki kadın üç genç kız, hepsi allı pullu bizim küçük kaplumbağaya doluştular. Yanıma orta yaşlı süslü El Roman aşifte düştü. Simsiyah saçları var. Sol şakağının üstündeki perçemlere bir şakayık gülü takmış. Renk çorbası bir giysisi, kocaman taşlı bir kolyesi var. Ağzının benim tarafımdan görülen dişlerinden ikisi altın kaplama. Öteki dişler kireç beyazı. Dudaklar koyu sıklamen kırmızısı. Kızlardan birini kucağına aldı. Arkada Hatçe ile iki kız üstüste... Yolda neşelenip bir de şarkı tutturdular:

Çayırda buldum seni,
Kimseye vermem seni.

Çıktık ana yola. Akşam vakti. Yol boyu araba dolu. Kimi Müskebi'ye gidiyor; kimi Yahşi'den dönüyor. Şimdi bizim eski başkanım Hilmi Yavuz, Yahşi'den Bodrum'a gidiyorsa... Ya onun başkanı da geliyorsa... Beni böyle görseler... Roman kadınları doldurmuşum arabaya. Şarkı çağıra çağıra gidiyoruz. Bir alaturka dolçe vita. Sayın başkan durup dinlenmeden eve gidip durumu Emel'e uçursa... Ya da bu arada bir kaza yapsam... Ben yapmasam da bir başkası gelip bana çarpsa... Trafik polisleri gelse... Bu arabaya bu kadar insanı nasıl aldın, deseler... Polislerden biri yanımdaki kadını tanısa:

- Ulan Nazik, sen ne arıyon burada, dese. Sonra bana da:

- Baba, hüviyetini ver bakalım, dese...

Bizi oradan Bodrum'a, Emniyet'e getirseler. Hatçe, Gülçiçek, Nazik ve daha kimlerse sirk alanına çıkar gibi bir görüntü. Selçuk hemen koşup Remzi'ye haber verse... O arada bizi hastaneye götürüp alkol muayenesi yaptırırsalar... Nazik orospusunun cebinden olmayacak şeyler çıksa... Benim kimliğimi öğrendikten sonra Emel'e telefon etseler...

Kafamda bu korkular köpük köpük kabarıp duruyor ve ben de arabayı akılla ve gözle değil içgüdüyle yönetiyorum zahir. Neyse kaza maza yapmadık. Yolda da ne başkana ne de daha büyük başkana ya da tanıdık kimselere rastlamadık. Kadınları Roman Fahri'nin yeni fidanlığına boşalttım ve durmadan palamarları çözüp dörtnala eve geldim. Emel bahçede oturmuş kitap okuyordu. Beni görünce güldü:

- Senin Carmen Miranda'nın sesi de güzel miydi bari? dedi,

Üstünler, Çimentepe'deki lokantadan balık zıkkımlanmaya gidiyorlarmış. Karşılaşmışız. Üstelik klakson çalmışlar ama ben farkına varmamışım. Onlar cep telefonlarından Emel'i arayıp haberi vermişler.

Roman Fahri'yi bir daha aramadık. 'Güzel Bahçe' yarışması diye bir şey olmadığını daha sonra öğrendik. Uyanık Mustafa yarışma filan diyerek ve giderayak daha bir çoklarını dolandırmış. Bizim için geriye bir kaç tane bitki ile Emel'in iki de bir de takıldığı 'Türk Carmen Mirandası' dedikodusu kaldı.

Kanalizasyon Hırsızları

Eski politikacı olarak tanınmışlığımız var. Zaman zaman belli konularda benim de düşüncelerime önem veriyorlar. Burası küçük bir yer ama sorunları büyük. Doğal olarak hiç bir şey deneyimin yerini tutmuyor. Benim de deneyimlerim Karun'un Hâzineleri gibi. Hangi konuyu açsalar benden ses geliyor. Portakal kabuğundan yakıt üretilir mi? Sıfırı Araplar mı yoksa Hintliler ya da Çinliler mi buldu? Aslında sıfırı kim bulmuşsa bulmuş, sıfır bizde. Maliye sıfır, hariciye sıfır, Türk Lirası sıfır, bizim emeklilik maaşları sıfır, namus haysiyet sıfır... İşte yine politikacı damarım kabardı; yoldan çıktık. Yani başları sıkışınca bize geliyorlar; maksadım bunu anlatmak.

Geçenlerde Sururi'nin dükkânında çay içiyoruz.

- Ağabey, Belediye'nin bir sorunu var; acaba Cehti Bey ilgilenir, bize yol gösterir mi? diye soruyorlar; ne dersin ha? dedi.

Ben görevden kaçmam. Elbette'yi bastırdım. Hemen telefon etti. Beş dakika geçmedi. Başkan Yardımcısı damladı. Hoş beş.

Çay ısmarlama. Onlar da geçti. Adam:

- Çok önemli bir kaçakçılık ile karşı karşıyayız. Arkadaşlar MİT'i çağıralım, dediler. Başkan da ben de karşı çıktık. Öyle MİT filan derken olay duyulursa büyük skandal çıkar. Zaten turizm mevsiminin ortasındayız. Turistler tedirgin olurlar. Bir kere...

Başkan Yardımcısı öyle anlattı ki, ben de durumun çok vahim olduğu sonucuna vardım.

- Efendim, bu iş mafya işi. Bu bizim Bodrum'da olmadık mafya yoktur. İşlerimizi de o mafyalar yürütüyor anlaşılan. Ama mafyalar şimdiye kadar kamu hizmeti alanına girmediler. Tabii arazi mafyası hariç. Onun dışında kimi yiyecek, kimi altın, kimi gazino, kimi ulaşım, yani günlük yaşamda ne varsa hepsini etkinlikle yönetiyorlar. Ama bu iş başka. Hem siyasi, hem idari, hem ekonomik, hem de teknik açılardan büyük etkileri ve zararları olan bir konu... Mesele şu! Konacık'a giderken yapılan yeni mahalle var ya. O mahalleye yeni bir mafya dadanmış. Mahalle sakinlerinin işine gelen bir hizmet yapıyormuş. Tabii ödülünü de alarak. Hizmet de önemli. O mahalleye yeni kanalizasyon döşendi. Kanalizasyona bağlanma parası da az değil. Beş milyondan başlıyor. Evin büyüklüğüne göre, haklı olarak on milyona kadar çıkıyor. Kısacası büyük iş. Belediye bundan tatlı gelir alıyor.

Elbette kullanıyorsun parasını ver. Şimdi o mahallede beş yüz ev varsa, demek ki dört beş milyar para. Sonra her ay da ev başına şu kadar ödeniyor. Yandaki kurukafa tarlası mahallede de beş yüz ev olsa bir o kadar daha. Böyle gider bu iş. Belediye kanalizasyondan iyi para alır. Hakkıdır. Ama işte Kanalizasyon Mafyası burada devreye giriyormuş. Evlerden, Belediye harcının onda birine evin kanalizasyonunu ana boruya bağlıyorlarmış. Nereden, nasıl bağlandığı da anlaşılmıyormuş. Anlamak için yeniden bütün mahallenin sokaklarını kazıp teker teker... Olacak iş değil. Belediye bunun için alacağı paradan daha çok masraf yapacak. Kısacası bu konuyu nasıl çözeceğiz? Belediye Başkanının selam ve saygıları var. Oturup görüşelim, diyormuş.

Ben bazen kendime kızarım. Her işe girişme, derim. Şimdi sen kanalizasyondan anlar mısın? Hayır. Peki mafyacılıktan anlar mısın? Mafyozları tanır mısın? Hayır. Eeee, şimdi ne akıl vereceksin bunlara. Yine de, her zaman olduğu gibi burada deneyimli olmam imdada yetişti. Bir komite kurar, işin içinden çıkarım, dedim. Ertesi gün Belediye Başkanı ile buluşunca hemen önerimi yaptım. Kabul edildi.

KİK, yani Kanalizasyonları İşletme Komitesi böylece kuruldu ve tabii ben de başkan oldum. Şimdi efendim, ben bu alanda da deneyimliyim. Kaç kez komite başkanlığı yaptım. Bunun da yolu yordamı var. En önemlisi tabii komiteye kimler girecek? Belediye Fen Müdürü, Kanalizasyon Müdürü gibi doğal üyeler var. Ben Müftü'nün de girmesini önerdim. Bir çokları mırın kırın ettiler, ama sonra Müftü'nün komiteye alınmasının ne kadar doğru bir şey olduğu anlaşıldı.

Neyse ilk toplantıyı yaptık. Ben önce saygı duruşu önerdim. Kabul edildi, ama kim için saygı duruşu yapılacağı konusunda anlaşmazlık çıktı. Onu da çözdüm. Neyzen Tevfik için bir dakika ayağa kalktık ve sustuk. Sonra komite divanını seçtik ve peşinden başladı konuşmalar. Bu konuşmaları dinledikçe bizim Türk milletinin yaratıcılığına olan hayranlığım bir kat daha arttı. Hemen içerden kâtipler getirip hem zabıt tutturdum, hem de videoya aldım konuşmaları. Nasıl düşünceler, öneriler ve çözümler yağdı, şaşarsınız.

İlk sözleri Müftü Efendi aldı ve olağanüstü konulara değindi. Böylece benim Müftü'yü komiteye almak konusundaki görüşlerimin doğruluğu kanıtlandı. Müftü Efendi önce bir saptama yaptı:

- İlk kanalizasyonu Müslümanlar icat etmiştir. Hasan Basri ve İbn'i Batuta yapıtlarında açıklamışlardır. Kevkeban'da yamaçtan aşağıya künk borularla...

Başbakanımız Kualalumpur'daki kanalizasyon sistemini inceden inceye tetkik etmişler. Bu işten iyi anlıyor kendisi. Çok beğenmişler. Başbakanlığa yazarak bu konudaki görüşlerini öğrenmek vaciptir. Endonezya'da bu işler nasıl yapılıyorsa, bizde de yapılabilir. Çünkü Endonezya, Müslüman memlekettir. Oraya bir heyet gönderelim.

Sonra efendim, kanalizasyonu Adil Düzen içinde ele almak gerekir. Herkes kanalizasyonu ne kadar kullanıyorsa ona göre masrafına katılmalıdır; adil olsun.

Gördünüz mü ne kadar yapıcı öneriler getirdi Müftü Efendi. Herkes kendisini hem takdir etti hem de kutsadı.

Ama iş orada kalmadı. Bütün üyelerden birbirinden değerli öneriler geldi. Kilitçi Hayri ayrıntı gibi görünen bir konuda çok ciddi bir proje sundu. Bu öneriyi kimse düşünemedi. Çünkü konu onun uzmanlık alanına giriyor:

- Kanalizasyon girişlerine şifreli kilitler koyalım!

Bütün komite üyeleri hem şaşıldılar, hem de çok beğendiler. Uygulaması için Halit yardım yapmayı vadetti. Belediye ile bir şirket kurup kilitleri yerli olarak imal edebilirlermiş.

Biz Kilitçi Halit'in önerisini not ederken birden bir alkış koptu. İstanbul'dan gelip tatillerini, daha doğrusu ailesinin tatilini Bodrum'da geçiren büyük işadamı Nafiz Bey çok net bir öneri getirmiş:

- Kanalizasyonları özelleştirelim, demiş.

Biz daha bir şey demeden bütün üyeler ittifakla kabul ettiler. Yalnız her şeye karşı çıkan bir partili ortalığı karıştırmaya çalıştı:

- Kanalizasyonda serbest piyasa koşulları nasıl işliyecek? Kanalizasyoncuların aralarındaki rekabet nasıl işliyecek? Bunlar tröst kurarlarsa kamu hizmeti nasıl yerine getirilecek? Bu işte yine değişmez ve dar gelirlilerin popoları sıkışacak.

Ama komitede böyle kuru gürültüye pabuç bırakmayacak insanlar var. Belediye'nin gelir müdürü de komitede. O hemen devreye girdi:

- Efendim, malum-u âliniz Belediyeler yasasının bu konuya ilişkin hükümlerinde belediyeye verilen yetkiler var. Bu yetkilerin başında tarife yapmak gelir. Tarife, Belediye tarafından yapılırken öyle sömürü filan olmaz.

Bir tartışma başladı ki, ben egemenliğimi yitirdim:

- Karaborsaya nasıl engel olacaksınız?
- Her ay beyanname alırsınız!
- Beyanname kanalizasyon kullanmadan önce mi verilecek, kullanıldıktan sonra mı?
- Önce götürü bir miktar alınır. Her ay sonunda mahsubu yapılır. Zor bir iş değil.
- Hemşerilerimize hizmet yerine sıkıntı veriyorsunuz!
- Karşılığı ödenen şey kutsaldır. Madem ki şey yapıyor. Parasını ödesin.
- Efendim. Bu işi ciddi disiplin ister. Kapsamlı bir yönetmeliğinin yapılması gerek.

İşte ben burada işe karıştım. Deneyimlerim çok olduğu için tabii yararlı da oldum:

- Arkadaşlar. Bu konu uzmanlık konusudur. Bu bakımdan bize kanalizasyon işinden anlayan uzmanlar gerek. Bu nedenle öneriyorum: Dünya Bankası'na başvurarak uzman istiyelim.

Önerim derhal kabul edildi. Bankacı Ferruh Bey hemen bir katkıda bulundu:

- Dünya Bankası'ndan finansman da sağlayabiliriz.

Dünya Bankası ve finansman, kredi lafları işitilince herkesin ilgisi daha da arttı. Mühendis Abdülkadir Bey:

- Kanalizasyon deyip geçmeyin. Bu işte en önemli nokta standardizasyon işidir. Çünkü sonunda kanalizasyondaki içeriğin değerlendirilmesi konusu çıkacaktır. Bu bakımdan kanalizasyonun rasyonel işlemesi ve fermantasyonun analizasyonu...

Abdülkadir Bey herhalde önemli bir noktaya değindi ama komitede iyi anlaşılamadı. Daha ayrıntılı düşünen arkadaşlar başka öneriler getirdiler:

- Boruların çapı ne olacak? Pik boru yerine toprak künk kullanılsa kontrol daha etkin yapılabilir mi? Atalarımız boş yere mi toprak künk kullanmışlar?

- Denetimin etkin olması bakımından boruların renkleri değişik olabilir mi? Kanalizasyonda atıl kapasite olursa ne yapılacaktır?

Kilitçi Halit gibi bilgisayarıcı Atıl da ilginç bir öneri de bulundu:

- Kanalizasyonu bilgisayara bağlayalım. Böylece kanalizasyonu ilgilendiren her hareketi anında saptar ve gerekli denetimi yaparız, dedi.

Bankacı Nafiz Bey hemen katkısını yapıverdi:

- Kanalmatik kullanalım. Kanalizasyonları kullananlar işlerini kartla görsünler. Böylece bilgisayar ve kanalmatik sistemi ile bütün sorunlar çözümlenmiş olur.

Bu öneriden ben de etkilendim ama kafam biraz karıştı. Biz neyi tartışıyoruz, neye çare bulmak için toplandık? Kanalmatik'i nereye sokacağız. Merkezi bilgisayara bilgiler geldikçe hemşerilerin mahremiyetine de girmiş olmuyor muyuz? Münafıklardan biri çıkıp Anayasa sorunu yaparsa, sonra ne olur?

Derken iş daha da çığırından çıkmaya başladı. Divanda kâtiplik yapan gazete muhabiri Erol kulağıma eğildi:

- Başkan, sorsana bakalım; kanalizasyon bilgisayarını İnternet'e de bağlayacak mıyız?

Ben onu azarlamaya hazırlanırken bir alkış daha koptu. Kambiyo bürosu işleten açığız Basri Bey 'Kanalizasyon tarifelerini dolara endeksliyelim' diye önermiş.

Bu konuşmalar böyle şirazesinden çıkmaya başlayınca benim de canım sıkıldı. Üstümüze bir iş aldık. Başaramamış oluyoruz. Burada benim itibarım, kırk yıllık şöhretim sorunu var. Bir kanalizasyon işini halledemedi dedirtmemeliyim, diye düşünüyor ve fena halde sıkılıyorken birden yine Erol:

- Başkan, sen bir şey öner, hepsi çözülür, dedi.

- Ne önereyim?

- Kanalizasyon işini Mafyaya verelim. Zaten o işi biliyorlar. Pratikleri var. Mafya ileri gelenleriyle konuşalım.

- Olur mu be? Devlet politikasını bilmiyor musun? Eşkiya ile bir masaya oturulmaz!

- Sayın başkan, bu eşkiya işi değil. Ticaret işi. Mafyozo dediğimiz adamlar bu memleketin en itibarlı adamları. Ortaklaşa bir şirket kuralım. Mafya kanalizasyon parasını vereni vermeyeni birbirinden ayırır ve paraları da gül gibi tahsil eder. Yarıyı onların yarısı Belediyenin. Onlar bir milyon yerine beş milyon alırlar. Biz de sıfır yerine beş milyon alırız. Kamu hizmeti de görülmüş, hem de kanalizasyonlar özelleştirilmiş olur.

Şaşıtm kaldım. Bu kadar deneyimli, akıllı, tahsilli insanlar bir çare bulamıyor. Bu delikanlı her şeyi çözecek formülü buldu yahu! Bu yeni kuşak vallahi ustura gibi yetişiyor. Hemen Komiteye önerimi yaptım. Alkışlarla kabul edildi. Tahmin edeceğiniz gibi her şey düzeldi. Kanalizasyon kaçakçılığı olayları sona erdi. Bodrum'un önemli sorunlarından biri çözüldü Allahın izniyle. Mafya ile kurulan ortaklık, kanalizasyon paralarını gül gibi tahsil edip yarısını gününde Belediye'ye yatırır oldu. Sonra ufak bir dedikodu çıktı, ama önemli değildi. Bizim Erol gazete muhabirliğini bırakıp o şirkete ortak olmuş, dediler. Biz üstüne gitmedik. İş becerenin kılıç kuşananın!..

Sen Savcı mısın?

Sabahın ilk saatlerinde ve koyu karanlık içinde üç el silah sesi duydum. Yattığım yerde, yine her zamanki gibi, şarhoşlar atalarımızdan kalan cengâverlik özlemlerine yanıt arıyorlar, diye düşündüm. Kesilmiş uykumu yeniden dikip içine girebilmek için, eskilerin mâlihülya dedikleri oyunlara verdim kendimi. Trilyoner olup transatlantik gibi yatlar aldım. İçine dostlarımı koyup denizlere açıldım. Gemide ziyafetler, müzik, danslar, çıplak kızlar göbek atıyor. Şairler şiir söylüyor. Her boydan flörtler ve havai fişekler... Derken kavga çıktı. Sakallı bir adam yakışıklı bir delikanlıya ateş etti. Delikanlı yerlerde ve kanlar içinde. Ben kaçışanları yatıştırmak amacıyla abuk sabuk bir şeyler söylüyorum:

- Sevgili overlokçular... Telaşlanmayın. Şimdi Bobo deterjanı almanın zamanıdır!

Kendi kendime, 'Bu lafların burada ne gereği var? Adam öldürüyorlar', diye düşünüyorum. Ama aynı zamanda, yine:

- Bobo makarna... diye yüksek sesle ve müzik kurallarına uygun bir ahenkle bağırırken uyandım ki, işte o ikinci patlama sesi de tam o sırada oldu. Bu kez iki el ateş edildi. Ben lisede psikoloji dersinden iyi numara alırdım. Hemen rüyalar konusunu anımsadım. Doğrusu hayret! O karanlıkta sersem sepelek uyanıyorsun ve seksen yıl önce Suut Kemal'in anlattıklarını anımsıyorsun. Ne demişti bakiim? 'Anımsadığınız düş, son anda, saniyenin on binde birinde gördüğünüz hayallerdir.' Şimdi demek ki, bizim trilyoner olmamız, gemiyi almamız, dostları toplamamız, şiir yarışması, kavga, iki el ateş... Hepsi saniyenin on binde birinde olup bitmiş! Olacak şey değil!

Oğlum Cehti, yaşam dediğin ne? O da saniyenin bir milyonda birinde olup bitmiyor mu? Hem de içinde neler var neler! Sevgiler, intikamlar, bekleyişler, hüznler... Ki bize yakışanı odur! Kim demişti bunu. Gecenin o saatinde bir tek anımsayamadığım bu şiir dizesini yazarın adı oldu. Kendimi ayıpladım. Güya şiirden, edebiyattan anlar geçiniriz.

Neyse lafı uzatmayalım. Biz yine yattık. Sabahleyin kalktık. Pencereden baktım. Hanife Teyze'nin küçük kızı bizim kapıda, Emel'le konuşuyor. Ne var, ne olmuş? dedim. Menşure:

- Amca, Ekmel Bey'in oğlunu dün gece vurmuşlar, dedi.

Hiç bir şey anlamadım. Ekmel Bey kim ki? Sonra vurmuşlarsa vurmuşlar. Bize ne? Ben havaya bakarım. Rüzgâr kuzeyden esiyorsa deniz iyidir. Gider girerim. Kedilerin yiyecekleri verildi mi? Verilmediyse şu mendebur Beeps aşağıya iner inmez ayaklarıma sarılacak, bilirim. Yine de sordum tabii:

- Ekmel Bey kimdi yahu?

- Amca sen de... bilmiyor musun? Okul müdürü. Hani geçen gün kahvede ağız dalaşı yapmışsınız.

Yahu, şaşılacak şey. Bunlar haber ajansı gibi. Geçen akşam Raşit'in kahvesinde otururken birisi bizim masaya laf attıydı da, ağzının payını vermiştim. Emel öyle söylemiyor, ama ben, şimdi hakçası herifin söylediklerini havada bırakmamıştım. Alıp yerlere yerlere çarpmıştım.

Demek o adam okul müdürü imiş; nereden bileceksin? Bunlar da her şeyi nasıl öğreniyorlar; anlaşılır gibi değil. Sırtıma bir hırka alıp aşağıya indim:

- Kim vurmuş... Niye vurmuş... Nerede vurmuş?

- Amca, valla bravo. Ne biçim soru soruyorsun? Seni mustantik yapmalı.

Şu hale bakın, dünkü çocuklar bizimle dalga geçiyorlar. Hemen onun da ağzının payını verdim:

- Gevezeliği bırak da anlat bakiiim ne olmuş?

Emel araya girdi:

- Ben biliyorum. Gel, kahvaltını yaparken anlatırım.

Bu Emel de bir tuhaf oldu. Ben heyecanlanınca işte öyle oluyormuşum. Geçenlerde bir gün suçu ile tartıştık. Biraz fenalık geçirmişim. Tutturdu, ben heyecanlanmamalıymışım. Şimdi bu havadis yüzünden sağlığım bozulmamalıymış filan. Bir şey demedim. Karnım da acıkmıştı zaten. Oturduk, anlattı.

Mesele aslında çok basit. Uyuşturucucular topladıkları parayı aralarında paylaşıırken kavga çıkıyor. Birisi ötekisini öldürüyor. Bunda heyecanlanacak ne var ki? Şimdi bu müdürün oğlu bıçkın hergelenin biridir. İstanbul'dan buna mal göndermişler. Satmış; paraları da yemiş. İstanbul'dan bir kiralık katil bulmuşlar. Tahsildarın yanına katıp göndermişler. Katil gürültü patırdı olmadan bu işi çözecekmiş. Ama

oğlan daha belalı. Adamı ayağının altına alıp paspas yapmış. O zaman ne yapsın adam; çekmiş vurmuş.

- Peki önce üç, beş on dakika sonra iki tane silah sesi ne oluyor?

Önce lokantada vurmuşlar. Ölmemiş. Adamların kurşunu bitmiş. Oğlan da sürüklene sürüklere kaçarken, komiyi gönderip mermi getirtmişler. O mermiler de uymamış. Bir başka yerden başkasını getirmişler. Sonra da oğlanı kaçabildiği yerde bulup iki kurşun da kafasına... İş bitirmişler.

Ben ağzım açık bunları dinlerken genzime çay kaçtı. Başladım öksürmeye. Emel yetişip sırtıma bir kaç yumruk attı. O bir şey değil elbette. Ama ben Emel'e şaştım. Bir yerde Schubert sonatları çalıyor, öte yandan bir öldürme işini böylesine soğukkanlı biçimde anlatabiliyor. Gel de heyecanlanma. Şimdi zaten bize iş çıktı. Remzi'ye gitmeliyim. O işin aslını esasını bilir. Bu kızın anlattıkları doğru mu, değil mi; öğreniriz. Emel karşı çıktı:

- Otur oturduğun yerde. Eşkıyalar birbirlerini vurmuşlar. Sana mı kaldı işin aslını esasını kurcalamak?

Dinlemedim tabii. Kalktım, Remzi'ye gittim. Beni görünce şaştı:

- Ağabey bu saatte gelmezdin, gibi laflar söyledi. Ona da kızdım. Herkes sanki benimle uğraşılıyor gibi. Benim hangi saatte evde olacağıma, hangi saatte sokağa çıkacağıma neden karışıyorlar. Biz sana, dükkânın içinde değil de neden dışında oturuyorsun, diyor muyuz?

Yine de ciddiyetimi sürdürdüm:

- Olay önemli. Sen bilmiyor gibi konuşuyorsun. Dün akşamki olayın aslı nedir, anlat bakiiim! dedim.

- Hangisi, demez mi? Ona da asabım bozuldu.

- Ne demek hangisi, diye parlayıverdim. Remzi:

- Ne kızıyorsun ağabey. Burası Bodrum. Dünya cenneti. Dün akşam bana anlattıklarına göre; iki kız kaçırma, bir ırza geçme, dört haneye taarruz, beş hırsızlık, yedi cinayet, ikisi öldürme ötekiler yaralama, uyuşturucu...

- Hah işte o, dedim.

- Bir şey olmamış ki!

- Yahu hepsini saydın, uyuşturucu dedin.

- Hepsi var da uyuşturucu işi yok dün akşam. Bir Liberyalı kaçakçı zırtullah gibi bir herif var. Onu izlemişler. Herifi yakalamışlar. Yakalamışlar ama dondurma yiyormuş. Bir şey bulamamışlar.

Bu adam beni çıldırtacak, demeye kalmadı:

- Ha şu Müçteba'yı vurdular. Onu mu söylüyorsun. Zaten bir haftadır millet bekliyordu. İstanbul'dan Bıçakçı Hasan diye bir cenabet herif vardır. Onu getirdiler. Birbirlerine girmişler. Az para mı? İki milyon lira. Katil de bunu vurmuş. Polis gelememiş. Çünkü Yukarı Omurca'da depo yaktılar. Sigortadan para almak için. İçindeki bekçi de yandı. Bekçinin kardeşi Yakup diye bir serseridir. Yakanları bulup öldüreceğim diye ortalığa düşmüş. Onu da Köprü başında haklamışlar.

İyice içerledim:

- Başka yok mu? Bu kadarcık mı? dedim.

- Var. Olmaz mı? Gam Gam diskosunda homolar birbirlerine girmişler. Diskonun da sahibi... Şimdi adını unuttum, ya da o türden. Onun başını yarmışlar. Sonra polis arabası oraya gelirken yukarda itfaiyenin ordaki lahmacuncunun dükkânına girmiş. Dönerci...

- Sen benimle dalga geçiyorsun galiba, dedim.

- Eh biraz öyle ağabey. Sana ne bunlardan. Savcı mısın? Bırak milleti ne yaparlarsa yapsınlar. Gel bir çay içelim, dedi.

Fena bozuldum. Söyliyecek laf da bulamadım:

- Bu saatte çay içilmez, dedim. Remzi susmadı:

- Burası cennettir cennet. Cennete bazen cehennemden sızmalar olur. İşte o sızım...

Kalktım, dükkândan çıkarken arkamdan 'Gel ağabey, kızma, vallahi şaka yaptım.' dediğini duydum ama dönmedim. İçimden senin cennetine de... diye bastım kalayı. Bahçeye girince Emel de oturma odasından seslendi:

- Katili tutukladın mı bari?

Bodrum'un Danseden Çiçekleri

Sabah gelinleri bir gün yaşarlar. Gecenin dönümünde, ilk ışıklar içinde utangaç umutlarla, sarmaşık-ananın yaprakları arasından dünyaya uzanırlar. Aynaların önünde süslenen genç kadınlara benzerler. Mor mavisi giysileri vardır. Onların kıvrımlarını düzeltir, göğüslerini açar ve gün boyu sürecektir olan danslarına başlarlar. Akşam inerken yorulmuş, hatta tükenmişlerdir. Renkleri soluk sarıya dönüşür; boyunlarını büklerler. En çok gece yarısına kadar yaşayacaklar; gün doğarken buruşmuş ve solmuş giysileri içinde sönüp gideceklerdir. Onlar sönerken doğurgan sarmaşık-ana yenilerini gün ışığına çıkarmaktadır.

Datturalar, akşama doğru, sıcakların yumuşadığı saatlerde açarlar ve uzaklardaki sevgili şövalyelerini bekleyen bakireleri andırırlar. Duru, lekesiz fildişi renkleri, gelinlik giysilerine benzeyen taç-kanatları vardır. İlk kez baloya gidecek genç kızların heyecanı içindedirler ve bütün gece o heyecanı yaşayacaklardır.

Karanlıklarda parlayan beyaz ve olağanüstü güzel kokulu ışıklar gibi. Ertesi sabah güneşler açarken onlar kapanmaya başlarlar. Öğleye doğru renkleri solar, donuklaşır. Daha sonra boyunları bükülür. Yıpranmış ipekli şallar gibi dallardan aşağıya sarkar ve ölürler. Onlar ölürken yeni bakireler doğar.

Yaz sıcakları Bougenvillaelar ve Acemboruları için cennet havalarıdır. Alabildiğine renk renk çiçekler açar ve mevsimler boyu coşkulu yaşamlarını sürdürürler. Ama hızlı ve hırslıdırlar. Dikenli ya da yapışkan dallarıyla pencerelerinize, balkonunuza uzanır, damlara tırmanır. Eğer uzayan dallarını zamanında kesmezseniz bahçenizi bir tropik cangıla çevirmeleri işten değildir.

Gecesevaları, aydınlıklarda dansetmezler. Neden korktukları bilinmez ama ancak karanlıklar inerken açar, güneş doğunca taç-yapraklarıyla başlarını örter, gün boyu insanlara, hatta böceklerle bile görünmekten kaçarlar.

Beşkardeşlerin ve rozetlerin çiçekleri bir okul bahçesinde cıvıldaşan çocuklar gibidirler. Ama hiç bitmezler, cıvıltıları ve dansları hiç durmaz. Öylesine sevecen ve cömerttirler. Baharda açmaya başlar ve mevsimler boyu açar... açar... açarlar...

Anberler, nazlı ve kaprislidirler. Çiçekleri eski zaman gelinlerinin

giydikleri ipekten ferracelere benzer. Al, sarı ya da şeker rengi... İlgiilenmezseniz hemen küser ve ölürler. Sevgi gösterirseniz aylarca şuh bir başbalerin gibi bahçenizdeki dansa katılırlar.

Gülfatmalar, çiçeklerin köylüleridir. Dallarını, yapraklarını denetliyemez, çiçekler dansında yörelerini tedirgin ederler. Ama yumuşak ve alçakgönüllü güzellikleri ve benzersiz ıtırlarıyla bahçelerin sadık süsleri olurlar.

Kelebekler, tırtılların çiçekleridir. Çoğu bir günlük yaşam için doğar ve gecelerin ilk karanlığında tükenirler. Sabah gelinleri, Datturalar ve ötekiler bitki-ananın kucağında, hep bir yerde ve birlikte yaşar ve ölürler. Bitki-ana onları doğurur ve yaşamları boyunca besler ve korur. Kelebekleri kimse korumaz. İlk kanat çırpımları ile kendi başlarına göz kamaştıran, gürültülü bir dünyaya uçarlar. Bireyselliğin, özgürlüğün doyumsuz tadı ve bin bir tehlikenin fırtınası içinde bir günlük telaşlarını yaşar ve bitirirler.

Ve çiçeklerin hepsi, kırların süsü papatyalar, şen dul güller, kızgın karanfiller, kibirli nergisler, tombul lâleler, eflatun sümbüller ve şairlerin sevgilisi erguvanlar... Hepsi durmadan, günlerin ışıkları, gecelerin gizemi içinde dans ederek yaşamlarına yanıt vermeye çalışırlar. Bu heyecanlarla dolu bir baledir. Ilık rüzgârların, ay ışıklarının gezindiği bahçelerde, tepelerin yamaçlarında, yol kenarlarında açılıp saçılmaları, dalgalanmaları, sabah sisleri içinde doğup, yağmurlarda yıkanmaları, fırtınalarda savrulmaları, yarılarından geçenlere gülücükler göndermeleri... Hepsi koreografisi olmayan bir hayal dansıdır...

Günümüzün kaygılar denizinde çırpınan insanına uzak, kutsal ve gizemli bir hayal dansı...

Yağmurda Bodrum

Bodrum'un yağmuru sıcak yağar. Kışın rüzgâr karadan eser. Güneş açar. Soğuktur, ama evlerin gerisinde, rüzgârdan korunan kıyı boyunca bir mikro-klima bulursunuz. Kumların üstüne bir iskemle atıp üşümeden güneşlenirsiniz.

Akşama doğru hava soğur. Serinlik inerken rıhtımda eski zamanlardan kalmış iki yaşlı gemici konuşurlar:

- Proveze rüzgârı gelirse...
- Gelmez be. Yağmur gelip duru...

Ve yağmur gelir. Evlerin damlarına, avluların kayrak taşları üstüne ıslak şırıltılarla dökülür. Komşu Cemal 'ya bir gün, ya üç gün, ya beş gün sürer' der. Hiç çift rakkamlı yağmur günü olmaz. Plaçi Hüseyin daha kesin konuşur:

- Rüzgâr gece yarısı başladı. Sabaha kadar artmadı. Çok sürmez!

Başkomiser emeklisi Remzi Bey geçen ay aldığı pırnal odununu az az yakmaya başlamıştır. Siz ise dışı havalanmış denizler gibi suyla çevrili, içi kuru bir akvaryumda bir insan-balık gibi pencerelerin ardında ıslak sarmaşıklardan süzülen suları seyredersiniz.

Sonra çıkarsınız. Gecenin o saatinde, zamanın suyun ve karanlığın birbirine karıştığı bir uzun sokakta yürür gidersiniz. Cumhuriyet Caddesi'ndeki dükkânlar kapalıdır. Bazılarının vitrinlerinde, unutulmuşcasına yalnız ışıklar yanar. Yollarda kimse yok gibidir. Şu sağa sola yalpalayarak yolunu bulmaya çalışan uzun boylu gölge, radyocu Hamdi Bey'dir. Bir de yağmur altında hızlı hızlı yürüyen bir başkası. İşinden evine dönen tanımadık bir yorgun erkek. Saçak altlarına sığınmış büyük, ıslak köpekler...

Rıhtım boyundaki yol da sessiz ve terkedilmiş bir sevgili gibi hüznülüdür. Ara sıra serseri rüzgâr parçacıkları eser ve kıyıya bağlı gemilerin armalarına dolanır; kısa, süreksiz haykırışlarla karanlığın boşluğuna dağılırlar.

Yukarıdaki Kale-Müze'nin taş duvarlarının ve yüzyılların gerisinde yaşayan tarih... Uzun büyük kollarıyla mendireğin dev taşlarını durmadan kucaklayan deniz... Kentin üstüne uçsuz bucaksız bir harmaniye gibi yayılan bulutlar...

Kocaman, yumuşak ve serin yağmur tanelerinin durmadan döküldüğü boş caddeden geriye dönersiniz. Bir şey arıyor gibisiniz. Karşılıklı iki disko-meyhane açıktır. İçleri insanlarla doludur. Yarı saydam bir buğu pencereleri coşkulu ıtır yaprakları gibi kaplamıştır. Sümer, Fuat, Ahmet, Mehmet, Ağsegül ya da kimbilir kimler sizi beklemektedirler.

O akşam geldiniz. Bodrum'un büyüőü şimdiden sarıp götürüyor sizi. İstanbul'un kızgın, homurtulu gürültüsü yerine bu sıcak yağmurun sesi...

Burada, bulanık dumanların yayıldığı sokaklardaki vahşi kalabalıklar, otel lobilerine bomba bırakan vicdansızlar yok. Dostluğu ve yaşamı sizinle paylaşmak isteyen insanlar var.

Yarın sabah olacak. Panda olmaya öykünen, siyahlı beyazlı toraman yanaşma kedi pencereyi tıkırdatıp yiyecek istiyecek. Servi ağacına tırmanan sonuncu sabah gelinleri yağmurda buruşmuş mor-eflatun giysilerini açıp güneşte kurutmaya başlıyacaklar.

Gülümseyen kış... Ilık yağmurlar... Gürültüsüz kent... Ve sanki görmeyen müzisyenlerin çaldıkları Pastoral Senfoni'nin soluk alışı içinde yürüyüp giden yaşam...

Bütün bunlar ne zaman oldu? Ben hangi zamanı yazıyorum? Bizler yaşamdan ayrılmış bir eski sevgilinin anılarıyla bugünkü Bodrum'u yaşamaya çalışıyoruz. Bugünkü Bodrum'a o eski günlerin sevgisi ile bakmaya çalışıyoruz. Onda, olmasa bile varmış gibi bazı unutulmuş güzelliklerin yaşadığını vehmederek...

Hoşçakal Bodrum

Yaz da bitti; sonbahar da bitti. Kent tümüyle boşaldı. Güneş gitti ve bulutlar geldi. Sokaklarda kimse kalmadı. Herkes evine çekilip televizyonunun başına geçti. Ben bu akşam da, yalnız başıma boş yollar üstünde ve amaçsız düşüncelere dalarak dolaşıyorum. Hayır yalnız başıma değil. Her zamanki gibi Dalgakıran'ın rıhtımına saparken o da geldi. Ve ağır ağır Fener'in köşesine kadar yürüdük; geri döndük. Her zamanki gibi konuşmadan, hal diliyle birbirimizin kafasından geçenleri anlamaya, algılamaya çalışarak yapılan bir sessiz dialog. Çarşıya girerken ayrıldı gitti.

Çarşıda karşılaştık. Akşamın geç vaktinde, karanlığın indiği bir saatte. Sokaklarda yalnız rüzgâr ve soğuk damlalı duyarsız bir yağmur var.

- İslanacaksın.

Hepsi o kadar. Yine Fener'e kadar yürüdük. Beni evin kapısında bıraktı... Ayrıldık.

Bu gün huysuz bir hava var. Marinaya kadar yürüdük.

- Kaç yıl oldu.

- Sekiz yıl değil mi?

Sekiz yıl. Ne kadar uzun. Sekiz çiçekli bahar. Sonra sekiz yıl soğuk karanlık ve bitip tükenmek bilmeyen kış günleri. Kent, insanlar, arada açan güneşler. Kimsesizliğin, yalnızlığın acılı öfkesiyle yaşanan soğuk geceler...

Taşlık'ın yokuşunu tırmanırken düşünmeye çalıştım. Yaşam bütün gücünü yitiriyor mu? Kendimi, şairin dediği gibi, cama yapışan küçük bir böcek gibi duyumsuyorum. Daha öteye, ne olduğunu bilmediğim, göremediğim engelin arkasındaki dünyaya neden geçemediğimi anlamadan, ama hep didinerek, tükeninceye, kanatları yırtılıp dökülünceye kadar çırpınan küçük böcek gibi... Küçük ve uğraşısını tek başına götürmeye çalışan yalnız bir böcek... O da öyle... İkimiz de yalnız ve umutsuz birer küçük böcek gibi değil miyiz? Yaşamın bulanık ve karanlık sisi içinde... Islak sokaklarda ne aradığımızı bilmeden, umutsuz bir boşluğu adımlayarak... Kanatlarımız yırtılıp dökülünceye kadar...

Sıcak bir gün gecesi oldu. Erken yollara çıktık; geç döndük. Paşa

Tarlası'ndan geçtik:

- Buralarda kum zambakları vardı eskiden.

- Turistler gelmeseydi keşke. Sulhi diye biri vardı. Tepedeki evde otururdu.

Canım konuşmak istemiyor. Konu bulamıyorum. O da ne söyleyeceğini bilmiyor olmalı. Ben kendi sorunumu açmak istemiyorum.

- En iyisi konuşmadan dolaşmak.

Uzun uzun yürüdük.

Bu akşam kapıya geldi. Geri çeviremedim. Çıktık. Cumhuriyet Caddesi boyunca yürüdük gittik. Bütün dükkânlar kapalı. Caddenin lambalarının bazıları yanmıyor. Burası yazın cıvıl cıvıldı. Şimdi bir hüznünler sokağı. Büyük, ıslak ve telaşlı bir sokak köpeği hızla yanımızdan geçti; ilerdeki köşeden döndü. Sığınacağı yere geç kalmış olmalı, diye düşüdüm. Belki yavruları vardır. Onlara yiyecek götürebiliyor mu acaba? İçimden konuşmak geldi. Ne söyleyeceğimi bilemedim:

- Bugün ne yedin?

Yanıtlamadı. Dönüşte beni eve kadar getirdi. Oradan ayrılıp gitti.

Bugün havada fırtına var. Karanlık bulutlar sarktı kentin üstüne. Yağmur yok ama giderek artan bir rüzgâr sokaklar boyu yayılıyor. Akşam ve gece çabuk geldi. İçimde biraz çıkıp dolaşmak dürtüsü var. Köşede beni bekler buldum onu. Deri ceketimin yakasını kaldırdım. Kasketimi de iyice başıma geçirdim. Yollar boş ve dağınık. Birden elektrikler de söndü. Nerede olduğumuzu bilemeden yürüdük gittik.

- Karım benden boşanmak istiyor.

- Kırık kolum ağrıyor.

- Karım beni sevmiyor.

Daha fazla konuşmak istemedim. Kendime acıdığımı duyumsadım. Üzüldüm. Uzaklardaki mahallelerin ışıkları yandı. Kıyı boyundan yolumuzu bulup geri döndük. Ben Taşlık Mahallesi'nin yokuşlarına sarılırken o ayrıldı, gitti.

İki gündür bitip tükenmek bilmeyen bir fırtına dağıtıp duruyor kenti. Evden çıkmıyorum. Karım odasına çekiliyor. Ben ocağın karşısında,

çok eskilerde babamın yaptığı gibi halının üstüne bir büyük minder koyup uzanıyorum. Gözlerim ocaktaki alevlerin oyunlarına dalıyor; başka dünyalar, başka insanlar düşlemeye çalışıyorum.

Bu akşam da geldi. Ocakbaşı rüyalarını bıraktım. Ona katılıp boş sokaklar üstünde amaçsız gezintilerimizi yaptık. Rıhtımdaki gemilerin direklerinde savrulan rüzgârların ısıklarını dinledik. Dağdan kopup gelen esintinin içinde yüzer gibi yürüdük.

- Biz haftaya gidiyoruz.

Yüzüme baktı. Belki bana öyle geldi. Karanlığın içinde ne düşündüğünü ne sorduğunu anılamadım.

Bu akşam çok kapalı, yine soğuk yağmurlu sert bir hava. Son kez rıhtımda yürüyüşe çıktık. İçimde kış aylarının durgunluğu var. Artık her şey kış kokuyor. Soğuk, renksiz ve hırçınlıklar dolu bir kış.

- Karım benden ayrılacak.

-

- Gelecek yaz belki ben de geri dönmem.

-

- Gelecek yaz sen buralarda mısın?

-

Başka bir şey söyleyemedim. O da başka bir şey söylemedi. Evin kapısına kadar geldi. Orada karanlığa karıştı, gitti son kez.

• • •

Bütün kış belki onu düşüneceğim. Sonra bahar gelecek ve ben buralara dönmiyeceğim. Hoşça Kal Bodrum.